פרשת **תזריע** תשפ"ד לפ"ק | גליון תתתקמ"ג שנה כ"ו

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

ואם פרוח תפרח הצרעת

גנוחי גניח וילולי יליל שכב לו החולה מתפתל ביסורים על מיטת חליו טובי הרופאים הסובבים את מיטתו נלאו למצוא תרופה למחלתו וכבר קבעו כי מצבו נואש וימיו ספורים עלי אדמות כי כנראה הגיע קיצו ותמו שנותיו.

ביום מן הימים הגיע לשם רופא גדול אשר שמו הטוב הלך לפניו כמחולל פלאות, משפחת החולה הבהילו את הרופא אליו אשר תיכף ומיד נתן לו תרופה למכתו באמרו שזהו התרופה הנכונה למחלתו, אולם מה מאוד נכזבה תוחלתו של החולה בראותו שלאחר שלקח את התרופה הורע מצבו פי כמה וכל גופו לקה במחלה.

בצר לו פנה אל הרופא ושאלו בתמיהה לפשר הדבר, ענה לו הרופא: דע לך שמחלתך נשתרשה עמוק בתוך גופך, לכן נתתי לך תרופות חזקות מאוד כדי להוציא את המחלה מפנימיות גופך החוצה לה, עתה לאחר שהיא כבר יצאה מגופך, אתן לך תרופה נוספת שתרפא אותך מבית ומבחוץ.

עפ"י משל זה מבאר החפץ חיים את מאמה"כ "בפרוח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און להשמדם עדי עד", דהנה אנו רואים דרך רשעים צלחה, ומתחילים לפרוח כמו עשו, וכל פועלי און צצים במהירות על פני השדה, עליו לדעת כי אות היא שהמחלה כבר יצאה על פני הגוף והפנימיות כבר נקיה, לכן יש כעת תקוה כי יקויים בהם גם המשך הכתוב "להשמדם עדי עד".

וכדבר האמור בפרשתן אם פרוח תפרח הצרעת טהור היא, כי סימן היא שכבר יצאה הנגע מפנימיות גופו ונשארה רק מן השפה ולחוץ, וכמו כן הדבר אצל הרשעים אשר הקב"ה משלם לשונאיו על פניו להאבידו, כדי לשלם להם שכר שמגיע להם באם נשאר בפנימיות לבבם איזה מצוה, וכל השררה הזאת הוא רק סיבה להאבידם מן העולם, ולעומת זאת אצל בני ישראל אע"פ שצדיק ורע לו ונגע הצרעת מתרבה ר"ל, אדרבה נגע טהור הוא המבשרת על הרפואה שקרובה לבוא.

ומסופר שפע"א כשישב הרה"ק ר' דוב בעריש מביאלא זי"ע בשב"ק פרשת תזריע אצל שולחנו הטהור בא חסיד אחד והזכיר לפניו חולה הזקוק לרחמים מרובים, שאל אותו הרה"ק: מה אומר הרופא, השיב לו: הרופא אומר שאין כמעט תקוה שיהיה החולה, ענה לו הרה"ק: אם כן בוודאי יהיה ויבריא ברפואה שלימה, כי כן מצינו בפרשתן אצל המצורע אם פרח הנגע בכולו טהור הוא, והוא שאמר דוד המלך ע"ה בתהלים "כי שחה לעפר נפשינו דבקה לארץ בטנינו קומה עזרתה לנו", כלומר בעת שכבר שחה לעפר נפשינו וכמעט ואפסה כל תקוה, דייקא אז "קומה עזרתה לנו".

תוכן העניינים

לקח טוב ..... ב
תורה ותפילה ..... ג
דגש תפרים - לקיטת תפרים ..... ד
קדוש יאמ"ר ..... ו
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ח
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ט
שבח"י רפכ"ן ..... י
פינת קדרת ..... יב
חוקים להורותם ..... יח
פשיב כהלכה ..... כ
לשכת הסופרים ..... כא
הילולא רבא ..... כג
נועם שבת ..... ל
פשולחן מלכים ..... לו

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ
להר"ר **אלטר אשר אנשיל אילאוויטש** הי"ו
052.7648437

כל הזכויות שמורות ©

סאטמאר
קרית יואל
בני ברק
וְהָיָה יְחִזְקֵא"ל לָכֶם לְמוֹפֵת
וְיִהְיוּ דְּ"ת לְכָל דּוֹרֵיהֶם מַשְׂכִּיל וַה' עִמּוֹ
עֲלֵה וְיָבוֹא וְיָגִיעַ בְּזֹאת בִּרְכוֹתֵינוּ וְאֵיחוֹלֵינוּ בִּרְכַּת מַזַּל טוֹב חַמָּה וְלְבָנָה וְרֹב בִּרְכוֹת וְהוֹדָאוֹת עַד בְּלִי דָּי
וְחֶסֶד יַתִּן ה' אֶל מַעֲגַל כְּבוֹד יְדִידֵינוּ וִידִיד כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הָאִי גְּבִרָא רַבָּא וְיַקִּירָא חָשׁוּב מְרוֹמָם וּמְשׁוּבָּח
מִכֹּל כָּל עֲבִידְתֵּיהּ יוֹמָם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבּוֹת לְהַרְבּוֹת בְּמַעֲשֵׂי צְדָקָה וְחֶסֶד לְכָלָל וְלִפְרָט בְּמִידּוֹתָיו הַמְּסוּלָאִים בְּפִז
כְּרוֹב לְכָל קוֹרְאָיו בְּכָל עֵת וּבְכָל מְיוּחָד מַשְׁלִיךְ עַצְמוֹ מֵעַל בְּהִתְמַסְּרוּת עֲצוּמָה אֶת קֶרֶן מוֹסְדוֹתֵינוּ לְרוֹמְמָם וּלְחַזְּקָם
וּמְקוֹשֵׁר בְּעִבְּוֹתוֹת שֶׁל אַהֲבָה וּמְסוֹר בְּכָל חֵפֶץ לִבּוֹ וּפִשּׁוּ לַעֲשׂוֹת רָצוֹן צִדְקִיָּ"ת כִּ"ק מָרָן רַבֵּינוּ הַגָּה"ק שְׁלִיט"א
יְאַתָּה הַתּוֹדָה וְהַתְּהִלָּה עַל פְּעוּלוֹתָיו לְהַרְחִבַת גְּבוּלֵי קְדוּשֵׁינוּ בְּקֶרֶב הַמּוֹסָדוֹת וְהַקְּהִלָּה רַב פְּעָלִים וְאִישׁ חַיִּ
מְרַבֵּי הַעֲרִיכַת הַנְּעִילָה וְהַכְּבָדָה, עֲשׂוֹרָה וּמַעֲשֵׂה צְדָקָה וָחֶסֶד
מוה"ר
יחזקאל דוד
בערקאוויטש
הי"ו
מראשי הנהלת מוסדותינו הק' בוויליאמסבורג יע"א
וחצודתו פרוסה לימין מוסדותינו וקהילתינו הק' פה בני ברק יצ"ו
לרגל נישואי בתו החשובה תחי' למזל טוב ובשעטו"מ
עוה"ב החתן כמר עזריאל גוטמאן הי"ו
בן יחידהו הרבני החשוב והנעלה, נודע לשם ולתהילה
מרה משה גוטמאן הי"ו
אב"ד נבואא פאוץ יע"א
זְכִרי בְרָכוֹתַיִךְ וְשִׁגְרָה, שִׂיחָה לִרְאוֹת רֹב תַּעֲנוּג וְנַחַת תְּדִירָה, מִתּוֹךְ אוֹשֶׁר וְעוֹשֶׁר וְהִרְחִבָה בְּכָל עֵת תָּמִיד
יִמְשֵׁךְ בְּפִעְלֵיהֶן הַבְּרוּכִים לְטוֹבַת מוֹסְדוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשָׁה, וּבְשִׂכְרָהּ זְאֵת יִזְכֶּה לִרְאוֹת בָּנִים וּבְנֵי בָנִים נֹאמְנִים לַה' וְלִתּוֹרָתוֹ
דּוֹרוֹת יְשָׁרִים וּמְבֹרָכִים, כְּצִיצִים וּפְרָחִים, אוֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים לְטוֹב וּבְנְעִימִים, וִירֻדְפוּהָ כָּל הַיָּמִים אַךְ טוֹב וָחֶסֶד
המברכים בראשי הקהל והמרכה
יחלקאל ראטטער
בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

תכלית אור הקדוש דפסח, אשר בכח הרשימו דקדושה שנשאר ממנה, וההכנעה שזוכה בה, יכין לקבלת התורה

ואם טהרה מזוכה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר. השי"ת ב"ה ברוב רחמיו וחסדיו נותן לאדם הרוצה להדבק בו ית' הארה ראשונה שנקרא גדלות ראשון, ואח"כ לוקחים מאתו ונשאר לו רק רשימה בעלמא ובזה הרשימה הוא מתעורר בעצמו וזוכה אח"כ לגדלות שני שנשאר אצלו לקיום. וכמו כן היה במצרים שהיו משוקעים בטומאה אבל הגיע עת דודים וריחם השי"ת עליהם ונתן להם תיכף גדלות ראשון שלא בהדרגה. **וזה סוד שנצטווינו לזכור יציאת מצרים בכל יום, כדי להתעורר עלינו אור הקדוש הזה שהשיגו אבותינו במצרים בעת הגאולה ואח"כ ניהג אותם בהדרגה וצוה אותם לספור ספירה קודם מתן תורה** כו'. וזה פירוש הכתוב: 'ואם **טהרה מזובה**' רומז לדברינו הנ"ל, דהיינו שבאה השגת אור הקדושה שנקרא גדלות ראשון, '**וספרה לה שבעת ימים**' צריך אח"כ **להיות שוב בהכנעה**, נקרא קטנות שני, **לומר שלא התחיל עדיין כלום וצריך להתחיל מחדש.** וזה: '**וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר**' וזוכה לגדלות שני.

אור לשמים

אני לדודי, מקדימין השלה. ודודי לי, ומקדים החטאת

אחד לעולה ואחד לחטאת. וברש"י: "**לא חקדימה הכתוב אלא למקראה, אבל להקרבה חטאת קודם לעולה**" וכו'. יש ליתן טעם על פי מה שמבואר ב"קדושת לוי" (פר' בא עה"פ ואמרתם זבח) **שלכן נקרא בכל התורה חיו"ט של פסח בשם חג המצות, ובפינו הוא נקרא חג הפסח**, מפני שאנו משבחים את השי"ת והוא ית' משבח אותנו, כענין שבתפילין שלנו נכתב שבחו ית"ש, ובתפילין שלו ית"ש נכתב שבח שלנו (ברכות ג), וכן "**חג המצות**" הוא שבח שלנו, שנקרא כן ע"ש כי גרשונו ממצרים ולא יכולנו להתמהמה ונם צידה לא עשינו לנו, ואנו קורין אותו "**חג הפסח**" על שום שפסח הקב"ה עלינו, ע"כ. והנה כי כן י"ל **שהעולה שכולו כליל לגבוה הוא דורון להשי"ת, וחטאת היא מכפרת עלינו, ולכן למקראה עולה קודם מפני שעיקר כוונתנו בקריאה הוא לשמו ית', וחקב"ה שרוצה בטובתינו צוה להקריב קודם החטאת, לכפר לנו.**

אך פרי תבואה

על ידי תשובה מאהבה מהפכים הדינים על אוה"ע

אדם כי יהיה בעור בשרו וגו'. איתא במדרש: ביון ששמעו ישראל פרשת נגעים נתיראו, אמר להם משה: **אל תתיראו, אלו לאומות העולם אבל אתם לאכול ולשתות ולשמוח,** עיי"ש. וקשה, איך אמר אלו לאוה"ע, **הלא נכרים אין מטמאין בנגעים** (נגעים רפ"ג ורפי"ב). וי"ל על פי מש"כ **אאז"ל** (עי' אגרא דכלה סו"פ בהעלותך ור"פ ראה; בני יששכר כסלו, מאמר ד' סי' יח) **כי ידוע שעל** ידי תשובה מאהבה נהפכות העבירות לזכיות (יומא פו:), **וא"כ הרע שנתעורר ע"י מעשה העבירה יחול על ראש רשעים, ומזה בא דין וגבורה על שונאי ישראל.** וא"כ הנגעים שהיו באים לעורר את האדם לתשובה, אזי כששב בתשובה מאהבה נהפך מ'נגע' ל'ענג' ונתהפך על שונאי ישראל. וזהו שאמר להם: "**אל תתיראו**", אדרבא, **שובו בתשובה מאהבה ויתהפך מ'נגע' ל'ענג', וכי תאמרו להיכן ילך הרע, לזה אמר: "אלו לאוה"ע" שהדינים והגבורות יחולו עליהם, "אבל אתם לאכול ולשתות ולשמוח", כי נעשה מזה זכיות.**

צמח דוד

דרך הענוה, להכיר כי הכל מהשי"ת

עין ארז ושני תולעת. וברש"י 'עץ ארז' שנתגאה. 'ואזוב' שישפיל עצמו כו'. [וקשה] למה עץ ארז אצל הכפרה שזה הוראה על מה שחטא וקילקל. **אך כי השפלות צריך להיות** ע"ז **עצמו שנתגאה. שצריך לידע. אף שיהי' מה שהוא** [כלו' ויש לו לכאורה במה להתגאות]. **כשנתגאה ונדמה לו שיש לו להתגאות. הרי הוא שפל כתולעת ממש.** כי כל הרצון מהש"י להגיע לזה לידע כי הכל ממנו ית'. וכשחסר זה הכל הבל. ואא"ז מו"ר (הרי"ם) זצלה"ה אמר בשם הרב ז"ל מפרשיסחא עמ"ש 'מגביה שפלים ומשפיל גאים'. מאחר שמגביי השפל למה משפיל כדי להגביהם. אך '**שמגביי שפלים שישאר שפל אף שהוא מוגבה**' עכ"ד. וזה [נוהג הש"י דיקא עם איש כזה] שבאמת אף שיגביי אותו ידע כי הוא ממנו ית' הרי הוא מוגבה בידיעתו זאת. [וכ"כ אל יתהלל כו' כ"א בזאת כו'], וכן [לאידך גיסא] '**משפיל גאים**' כי ע"י הגיאות הרי הוא שפל כי נברת משורש החיות שאין אני והוא יכולין לדור כו'. וכן איתא בזוה"ק '**מאן דהוא רב הוא זעיר**' כו'. **וכן מי שיודע שהכל מהש"י ודבוק בשורש החיות הרי הוא רב. כי בודאי אין המכוון להיות אדם עניו ע"י דמיון שקר** [כלו' שמכחיש מה שניתן לו להצליח בעזר אלוקי]. כי מה שנאמר במשה רבינו ע"ה 'עניו מאוד' אף שבודאי ידע כי הוא הדעת של כל ישראל. **אך ע"י שיודע היטב כי הכל מחיות הש"י. א"כ אף שבודאי יש בכל עבודה נקודה מן האדם בעצמו והוא הרצון. מ"מ אין ניכר מזה לאדם כלל לידע כמה יש בעבודתו מעצמו ורק הכל מהש"י. ואיך יוכל להתגאות במה שאינו שלו.** (א"ה, הגם שבודאי אנשי מעלה בנוסף לבהירות השגתם הלזו, עוד הוסיפו ותבעו מעצמם לפי ערכם, ודנו עצמם בחוט השערה, ובזה השפילו עצמם לפני כל) **והגיאות עצמו הוא הסימן שהוא שפל באמת. וזהו הרמז בעץ ארז ואזוב כנ"ל.**

שפת אמת

זהרורי אורה
לספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות איתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

עסק התורה בתחילתה שלא לשמה, הוא הכרחי

אשה כי תזריע וילדה זכר. היינו זה שמעשיו הם בבחינת אשה וכבכה משפטו שאין בידו שבט המושל, רק אחר כך וילדה זכר משפיע ואז גם שכרו אתו להיותו כמשפט הזכר והוא ימשול. ובזה יבוארו דבריהם ז"ל **העוסק בתורה לשמה זוכה כו' ונותנת לו מלכות וממשלה. כי ישלם ח' כמעשהו ומשפיע ואיש כן יהיה במדריגה במלכות וממשלה. כזכר צדיק מושל.** ונתבררו דבריהם ז"ל לנכון.

ונקדים דברי המחקרים בענין אמרם ז"ל **מתוך שלא לשמה בא לשמה ולא בזולת. החקדם שלא לשמה הוא כדמיון היורה חיצים שילמוד עצמו לכוין למקום ומחוז חפצו שמדרכו לעשות עיגול ובתוכו נקודה ומלמד עצמו לכוין אל הנקודה ויוחשב לכאורה שעשיית העיגול הוא אך למותר כיון שהוא צריך לכוין דוקא אל הנקודה ומה יסכון בהעיגול. אמנם הוא מהחכרח. דחוש הראות מתפזר הרבה הנה מהנה ואי אפשר לצמצמו תיכף אל הנקודה זולת בחקדם הצמצום אל העיגול ומשם יוכל לבא לידי צימצום יותר אל הנקודה כן הדבר הזה.** כי עיר פרא אדם יולד (איוב יא, יב) ועוסק בהבלי עולם ובחלומותיו. ואיך יבא מזה אל הקודש פנימה עסק התורה לשמה. **לזה צריך להקדים עסק שלא לשמה לדחות הבלי עולם כמו העיגול הדוחה התפזרות החוש למרחקים אנה ואנה ומזה יזכה לבא אל הקודש הנקודה עסק לשמה.** עד כאן דבריו כי נעמו. **מורם ומבואר מזה בעליל כי עסק שלא לשמה אינו תכלית האדם וחטוב. זולתי הרחק ודחיית הרע ושמור וחצפן הצעה זו בלבך:**

נועם מגדים (ועיי"ש באריכות)

בלימוד עולה קודם לחטאת, דהתורה מחזירתו למוטב

ואם לא תמצא ידה די שה וגו' אחד לעולה ואחד לחטאת. פירש רש"י ז"ל לא הקדימה הכתוב אלא למקראה, אבל להקרבה חטאת קודם לעולה, כך שנינו בזבחים בפ' כל התדיר (זבחים צ, א). **וחקשו המפרשים** למה באמת הקדימה הכתוב למקראה, כיון דלהקרבה חטאת קודמת, א"כ מאי טעמא לא הקדימה נמי למקראה וכו'.

ויש לומר כך, דהנה ידוע דכל זמן שהאדם הוא בעל חטא ח"ו, אז נאמר עליו (תהלים נ, טז) 'לרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי', ואיך אפשר לעשות איזה מצוה, כיון שהוא מלוכלך בטינופת על ידי החטאים ר"ל, **אמנם זה דווקא במצוות השי"ת, מה שאין כן בלימוד התורה הקדושה, נאמר 'אותי עזבו ואת תורתי שמרו',** (במדרש איכה פתיחתא ב': 'הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו') **כיון שהמאור שבה מחזירם למוטב, ואם כן לפי זה יוכל האדם ללמוד תורה אף על פי שעדיין לא תיקן מעשיו.**

ולפי זה שפיר יובן מה שאומר רש"י ז"ל **'לא הקדימה הכתוב אלא למקראה'**, היינו ביומי גלותינו שקיום מצות הקרבנות הוא ע"י התורה, כדאמרינן בגמ' **שכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, וא"כ בלימוד התורה אפשר שיהיה עולה לפני החטאת, אבל להקרבה חטאת קודם לעולה, היינו בזמן המקדש ששייך הקרבה, אז באמת חטאת קודמת.**

הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה

תפלה

ע"י דמעות ישראל איש צמח תצמיח, צמיחת גאולתינו, וכן נמשך משם ישועות גם לזמן הגלות

אשה כי תזריע וילדה זכר. הנ"ל לרמז בזה שלא נכתב אשה כי ילדה זכר. דהנה כתיב (ישעיה סא, יא) **'כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח כן ה' אלהים יצמיח צדקה' כו'.** כי כן הוא בענין הזריעה בארץ שאם קבלה האדמה את הזרע הנזרע בארץ ולא נפסד באיזה סיבה הנה הצמיחה עולה בלי ספק כנודע. והנה כן אנו מתפללים תמיד על צמיחת הגאולה בביאת המשיח ב"ב כמ"ש (בתפילת שמו"ע) **את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח וכו' וצמיחת קרן לדוד עבדך.** וכן מבואר בכ' (זכריה ג, יב) **איש צמח שמו** כו'. וטעם לשון הצמיחה בזה. כי הנה שמו של משיח קודם לבריאת העולם כנודע. וכן (בראשית א, א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ וגו'. (שם ג) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור זה אורו של משיח. שכן האור הראשון הוא זרוע ובא מאז מעולם על צמיחת וגדלות משיחנו ב"ב. **ועל הטפות נשמי נדבות ותפלות ודמעות שבנ"י מבקשים עליו בכל עת הנה הוא צומח ועולה בכל יום ויום.** וזהו שהתנבאו כל הנביאים על ביאת המשיח בלשון הוה ועבר כמ"ש (ישעיה מא, כז) ראשון לציון הנה הנם וכדומה **'כי באמת הנה צמיחת וגדלות המשיח הנה הוא מתחוה בכל יום ויום'** כנ"ל. אך אנו מבקשים לזכות לראות במהרה הצמיחה והגדולה שנזכה שיתגלה במהרה. וזה שאנו אומרים **'פדותינו מהרה תצמיח ונם יגון ואנחה, שגם בזמה"ז שעדיין לא בא משיח אבל עכ"פ יהי' כח בהצמיחה של פדותינו לחיות נם יגון ואנחה לע"ע לבטל כל גזירות רעות מעל בנ"י.** וז"ש כי כארץ תוציא צמחה וגו' כן ה' אלהים יצמיח צדקה כי הצמיחה עולה בלי ספק שלא נפסד הזרע הראשון כנ"ל.

וז"ש **'אשה כי תזריע וילדה זכר'** כו', רמז למעלה על העלאת מ"נ אז ע"כ וילדה זכר. הנה בחי' זכר הוא הרחמים שע"כ המעש"ט של בנ"י גורמים העלאת מ"נ לנכון **וחם ממשיכים רחמים וחסדים על ישראל לעוה"ז.**

תפארת שלמה

אשה כי תזריע וכו'. במדרש איתא ההי"ד אחור וקדם צרתני זכה אומרים לו אתה קדמת לכל מעשי בראשית, ואם לאו אומרים לו יתוש קדמך, וצ"ב, וי"ל דהנה חכמי הרופאים אמרו דצרעת בא מתגבורת מרה שחורה ומרה שחורה בא ע"י הבדידות והרפואה שלה היא שילך בין בני אדם, וא"כ מצורע היה לו לישב בין בני אדם והתורה אמר בדד ישב אך הענין הוא דהתורה קדמה לעולם ואינה משנחת על הטבע, עוד נקדים דהזוהר הקשה בפסוק כי תזריע דמשמע מהפסוק דאשה מזרעת תחלה ויולדת זכר והכא את אומר דהקב"ה גזר וכו' והנ"ל בזה ליישב קושית הזוהר דאלו ואלו דברי אלוקים חיים דהצדיקים הדבקים בהי' ובתוה"ק הם למעלה מן הטבע והקב"ה גוזר, משא"כ בהמון ההולכים בחשיכה והבן, ועפי"ז יתבאר המדרש אשה כי תזריע וכו' וא"כ קשה קושית הזוהר, לכך אמר ההי"ד אחור וקדם וגו' זכה אומרים לו אתה קדמת וכו' וחקי הטבע רחוקה ממנו, אבל לא זכה הוא ניתן תחת הטבע, והיינו יתוש קדמו שהוא אחר כל המעשים שכבר נשלם הטבע.

(ישמח משה)

☆

אשה כי תזריע וכו'. במדרש כיון ששמעו ישראל פרשת נגעים נתייראו אמר הקב"ה אלו לאוה"ע אבל אתם לאכול ולשתות ולשמוח, וצ"ב, ונראה לפרש עפ"י הרה"ק הרבי ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע לפרש הכתוב משוך חסדך ליודעיך אל קנא ונוקם, עפ"י משל למלך, שמרד בו אחד מעבדיו הנאמנים, וישבו כסאות למשפט, ונמנו וגמרו להמיתו כדין מורד במלך, ויען המלך ויאמר, לא כן הדבר, כי מה בצע כי נהרגהו, אגדלו ואנשאו למעלה לשבת אצלי והוא ידע בעצמו שאינו ראוי לכך, ויבוש ויכלם ובזה יתחרט על העבר ע"י הטוב שאטיב לו ומעתה תהי יראתו רצונית, וכמו"כ הדבר במלכותא דרקיעא, דאם ישפטו למי שעבר עבירה בעונשים קשים ומרים תהי היראה הכרחית, משא"כ אם ישפיעו חסדים ובזה יבוש ויכלם וישוב מדרכו הרעה אז תהי היראה רצונית, וזהו דברי המדרש כיון ששמעו ישראל פרשת נגעים נתייראו, אמר הקב"ה אלו לאוה"ע, דלהם ישפטו ע"י עונשים ויסורים, אבל אתם לאכול ולשתות ולשמוח, וע"ז יבושו ויכלמו כל עושי רע וישובו מדרכם הרעה.

(ייטב לֵב)

☆

אשה כי תזריע וכו'. במדרש איתא ההי"ד אחור וקדם צרתני זכה אומרים לו אתה קדמת לכל מעשי בראשית, ואם לאו אומרים לו יתוש קדמך, וצ"ב, והנ"ל עפ"י אמרם ז"ל בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדהי"ד ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף מדהי"ר למדהי"ד כו' והנה מתחלה לא עלה מקודם במחשבה לברוא העולם אלא בשביל ישראל כי כל העולם אינו אלא טפל להם ורק אחי"כ במעשה בריאת העולם נעשו ישראל מאוחרין לכל מעשה בראשית, אולם אף אם ניזל בתר מחשבה שאז דין קדימה לישראל ג"כ אלי' וקוין בה כי בתר משחבה נידון במדהי"ד כי מתחלה עלה במחשבה לבורא העולם במדהי"ד ואך במעשה אישתני למעליותא, והן הן דברי המדרש זכה אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית כי אם זכה בתר מחשבה אזלינן שקודמין לכל מעשה בראשית אם לא זכה ע"כ בתר מעשה אזלינן ואז יתוש קדמך.

(קדושת יו"ט)

☆

אשה כי תזריע וכו'. במדרש פליאה איתא לא נתקררה דעתו של איוב עד שראה פרשת אשה כי תזריע, והוא פלאי. ואפי"ל עפי"מ שכתב בישמח משה לפרש הכתוב מי יתן טהור מטמא לא אחד עפי"מ שכתב הכלי יקר בטעם שהפרה מטהרת טמאים ומטמאה טהורים, משום שכל דבר אינו מתפעל כי אם מהפכו, ולא ממה שהוא מינו, ולפיכך מי נדה שיש בהם מים שכולם טהרה, ויש שם אפר פרה שכולו טומאה, והם מעורבים יחד אזי כאשר יזרקו מי הנדה על אדם יטמא, אז אינו מתפעל מהאפר כי זה מינו, רק מהמי נדה לכן מטהר טמאים, אבל אדם טהור הנושא מי הנדה אינו מתפעל מהמים כי הם מינו, רק מהאפר, לכן מטמא טהורים, וזה ביאור הכתוב מי יתן טהור מטמא, פירוש כיצד יטהר הטמא ע"י אפר הפרה, לזה אמר לא אחד, ר"ל ע"י שאינם מין אחד אתו והם הפכיים אליו על כן הוא מתפעל מהפכו וטהור, עכ"ד, והנה איוב היי חפץ לעבוד עבודת השי"ת, אלא שהיי לו טירדות שונות ומניעות שהטרידוהו מעבודתו יתי"ש, והיי מתרעם על מה עשה הי ככה ולא נתקררה דעתו על כך עד שראה פרשת אשה כי תזריע, דאחז"ל אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, והטעם דכל דבר נתפעל מהפכו, ואז הבין דרצון השי"ת הוא שיהיי לו מניעות ויתגבר על היצה"ר, וכל דבר נתפעל מהפכו.

(דברי יואל)

☆

אשה כי תזריע וכו'. איתא במדרש ההי"ד אחור וקדם צרתני, זכה נוחל שתי עולמות עוה"ז ועוה"ב, ואם לאו

עתיד ליתן דין וחשבון, וצ"ב, ואפי"ל עפ"י מה שכתב הגר"א מווילנא זי"ל לפרש המשנה דע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, כי דין צריך ליתן על שעשה העבירה עצמה, וחשבון הוא על מה שלא עשה מצוה בזמן שעשה העבירה, עכ"ד. ואי"כ י"ל דכיון דמדה טובה מרובה ממדת פורעניות, על כרחך צריך לומר דכשאדם מקיים מצוה יש לו בידו שתי מצוות וחוץ ממה שמקבל שכר על המצוה גופא, נחשב לו למצוה מה שלא ביטל הזמן בעשיית עבירה, ובזה אפשר לומר דהגם שקיי"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא היינו על עשיית המצוות גופא אבל מה שלא עשה באותו הזמן עבירה על זה מקבל שכר בהאי עלמא, ובזה יבואר המדרש זכה אדם נוחל שתי עולמות, בעולם הבא מקבל שכר על עצם המצוה ובעוה"ז מקבל שכר על מה שלא עבר עבירה באותו שעה, וע"ז מסיים המדרש דמנא לך הא, דמקבל שכר על מה שלא עשה עבירה לכך מסיים ואם לאו אתה עתיד ליתן דין וחשבון, דחשבון היינו מה שלא עשה באותו זמן מצוה, ואי"כ מדה טובה מרובה ובודאי נחשב הזמן שעשה המצוה למצוה בפני עצמו ועל זה מקבלים שכר.

(ברך משה)

אשה כי תזריע וכו'. במדרש איתא ההי"ד אחור וקדם צרתני זכה אומרים לו אתה קדמת לכל מעשי בראשית, ואם לאו אומרים לו יתוש קדמך, וצ"ב, ואפשר לומר עפימ"ש ביטי"ל עהי"פ אשה כי תזריע וילדה זכר, דכוונת הפסוק לומר אשה כי תזריע תכוון להוליד זכר ולקיים מצוות מילה עכתו"ד, ואי"כ לפי"ז שפיר נסמך פסוק זה למה שכתוב לעיל כי אני הי' המעלה אתכם מארץ מצרים דהנה ביציאת מצרים מצינו שהי' קטרוג מה בין אלו לאלו הללו והללו עובדי ע"ז וכו', והקב"ה המליץ בעדם שאין לדון שוגג כמזיד ואונס כרצון, הרי לן דדקדק הקב"ה על המחשבה, ולכן אשה כי תזריע וילדה זכר בכוונה זכה וצלולה ובמחשבה טהורה כדי לקיים מצות מילה, וע"ז אומר המדרש ההי"ד אחוי"ר וקדי"ם צרתני ע"ד סוף מעשה במחשבה תחילה, זכה שמקיים מצות פי"ו כדבעי במחשבה זכה אז אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית דהלא האדם הי' במחשבתו תחילה ואילו בשאר הנבראים לא שייך למימר הכי, ואי"כ שפיר האדם מוקדם לכל מעשה בראשית וכשלא זכה אומרים לו יתוש קדמך.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

כשם שנכנס לברית ולא איחר זמנו, כן יכנס לתורה ולחופה

וביום השמיני ימול בשר ערלתו. הגאון הקדוש בעל "עצי חיים" זצ"ל אמר פעם בברית מילה: "החיים של בר ישראל דומים למרכבת הברזל, יש סטאנציעס ויש לוח זמנים ואין לאחר את השעה". שהרי חכמינו ז"ל קבעו את לוח הזמנים בפרקי אבות "בן חמש שנים למקרא, בן עשר שנים למשנה וכו'. בן שמונה עשרה לחופה" **וצריך ללכת לפי לוח זמנים זה, דהיינו שצריך ללמוד תורה דייקא בשנות הילדות,** ולא כאותם אנשים שקודם ממלאים כרסם בחכמות חיצוניות ורק אח"כ חושבים ללמוד תורה, דהוי כזורע על הקוצים של מינות ואפיקורסות ר"ל. וכן, לא כמו אותם אנשים שמדחין הזמן ומבקשים זיווגם באיחור שנים וכל כיו"ב. **וזה שמברכים ואומרים לבעל ברית "כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים", כלומר, כמו שעשו את הברית מילה בזמנה "בן שמונת ימים", כך צריך ללכת לפי לוח הזמנים של חכמינו ז"ל גם בזמני תורה וחופה.**

עולמו של אבא (עמ' תנ"ב)

תשובה נצחת שהשיב רביה"ק זי"ע בענין מציצה בפה

וביום השמיני ימול בשר ערלתו. בסעודת ברית מילה בעיר ב"פ אצל בן הנולד להרה"ג ר' שלמה פיגא זי"ל משגיח דישיבת שערי יושר, נתכבד רבינו בסנדקאות, והיה שם הגאון רבי אברהם יפה זצ"ל ראש ישיבת בית יוסף, והגאון רבי אברהם קאלמאנאוויטש זצ"ל ראש ישיבת מיר, והגאון רבי יצחק הוטנער זצ"ל ראש ישיבת ר' חיים בערלין ועוד. לאחר הברית בעוד שרבינו מדבר עמהם בדברי תורה, בא אחד בשאלה לרבינו היות שאשתו היולדת בן זכר הנולד למז"ט היא עדיין בבית החולים, והרופא אינו מניחה לצאת מבית החולים ליום השמיני זמן הברית, ובבתי החולים אינם מניחים לקיים מצות מציצה בפה, רק בכלי, וע"כ בא בשאלה אם יסכים לעשות המציצה בכלי ובזה יתקיים הברית ביום השמיני, או שידחה המילה עד שתבא לביתו ואז יקיים המצוה כתיקונו מציצה בפה, אבל יהיה המילה שלא בזמנו.

והשיב רבינו דבוודאי צריכין לדחות המילה עד שתבא לביתה כדי לקיים המצוה כתיקונו מציצה בפה. וקם אחד מהראשי הישיבות וטען לרבינו, הלא מצות עשה בתורה הוא למול ביום השמיני, ואיך כבודו דוחה אותו. והשיב לו רבינו והאיך כבודו דוחה מצות מציצה. וממשיך רבינו לשאול אותו: תאמר נא בעירכם במדינת ליטא, איך קיימו מצות מציצה בכלי או בפה. והשיב בפה. שוב שאל אותו רבינו, והאיך עשו בשבת המציצה בפה או בכלי?. והשיב בפה. **וטען רבינו תשובה ניצחת, דא"כ לפי דבריכם דבדיעבד גם במציצה בכלי נתקיים המצוה, נמצא דאבותיכם ורבותיכם חללו את השבת במה שקיימו מצות מציצה בפה בשבת, דכידוע דע"י מציצה בפה מוציאין הרבה יותר דם, מכשעושין המציצה בכלי, ונמצא דיש בזה יותר חילול שבת כשעושין מציצה בפה, ולפי דבריכם דיוצאין גם במציצה בכלי נמצא דהם חיללו את השבת ללא צורך, ואיך היה עושין כן בשבת מציצה בפה, הרי מזה ראי' מוכרחת דרבותיכם סברי דא"א לצאת אפילו בדיעבד המציצה על ידי כלי, וצריך להיות המציצה בפה דווקא, וע"כ שפיר קיימו מציצה בפה גם בשבת, וא"כ כמו"כ דבדי לקיים מצות מציצה בפה, דוחה גם את יום השמיני.**

תורת התמרים

מרכז המוסדות
דרבינו יואל מסאטמאר

נתייסדו ונבנו ע"י כ"ק מרן רבינו הקוה"ט בעל דברי יואל זי"ע
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א
בני ברק יצ"ו

ווי להאי שופרא דבלי בארעא
גדולה האבידה ואין לה תמורה

בלב קרוע ומורתח מבכים אנו מרה את הסתלקותו לשמי מרום של רב האי גאון וחסיד, איש חי ורב פעלים לתורה ולתעודה, השליך עצמו מנגד רבות בשנים למען הרבצת תורה וחינוך תשב"ר על דרך הישן המסורה לנו ובחינוך הטהור בתוככי מוסדותינו הק' והרים על נס קרן התורה והחסידות בקרב קהילתינו הק', עשרות בשנים כולן שוין לטובה עמד בראש מערכת החינוך של מוסדותינו ברוב כשרון ובהתמסרות עצומה, הי' דבוק כל ימי חייו בכל נימי נפשו למרנן רבותינו הק' בעל דברי יואל ובעל ברך משה זי"ע ולהבחל"ח לכ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א, ודלה והשקה מתורתן והעתיק שמועותיהן והליכותיהן באמונה, איש האשכולות ויקר רוח ראש המדברים בכל מקום, ומגיד שיעורים נפלאים בתורה ובחסידות, בנש"ק

הרה"ג

ר' יקותיאל יצחק בראך

בן הרה"צ רבי שמואל

זכרונו לברכה

רב אפסי ארץ נאנאש - מנהל רוחני במוסדותינו הק'

ושגורה בזה תנחומינו הנאמנים

לכבוד האלמנה החשובה שתחי' לאויט"א

ולבניו החשובים

הרב ר' **נחמן בראך** הי"ו

חבר הנהלת מוסדותינו וקהילתינו הק' בבית שמש

והרב ר' **יחזקאל שרגא בראך** הי"ו

אב"י בקהילתינו הק' במאנסי

ולכל המשפחה החשובה והרוממה שיחיו

הרופא לשבורי לב ירפא את שברון לבכם, ולא ישמע שוד ושבר בגבולכם, ובפעולותיו הכבירים והמפורסמים, תמצאו ניחומים, ויושר יליץ בעדכם בגנזי מרומים, עדי יקיצו וירננו שוכני עפר בביאת משיח צדקינו בב"א.

החותמים במדרש תנחומ"א

הנהלת מוסדות סאטמאר בני ברק

קדוש יאמ"ר

ליקוטי אמרים מפרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאורה

אשה כי תזריע. הלע לכתיב (ויקרא יב): **משל** למי שנתן לחבירו פרוטה למרחוק ולפועלי **נתן** לו, אמר רבי נתן: מחשבין לשמו של חבירו אפילו חומו שבע מרחוק, הלע לכתיב (בראשית כב): **וישא** אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק (מדרש). מקום שבעלי תשובה עומדין לזיקים גמורין אין עומדין, שנאמר (ישעיה נו): שלום שלום לרחוק ולקרוב, לרחוק ברישא והדר לקרוב (ברכות לד:). והנה מפרשה זו למדנו שטומאה נהפכת לטהרה, וכן מפרשת נגעים שמעון ענין זה, כלכתב **הנגף מיס מיים** (מזריע ד"ה והנה הרמב"ם): תשובה עילאה היא, שם החלש נשקע בתוכה רעה, ועל לשוב אל ה', לא די לו במה שיעקור המדה הרעה, רק אלהבה ירצה לקחת תמדה זו לעבוד עמה עבודת ה'. וזהו 'והיה בעור בשרו לנגע צרעת' מחמת התאוה ומדה רעה שחטא, על כשיוב יקח תותם המדות 'והובא אל הכהן', ויהפכם להשתמש בהם לעבודת ה'; וזהו **משל למי שנתן למרחוק**, שזה מורה על בעלי תשובה שבעו ממרחק להתקרב אל ה', וזה אנו **מחשבין לשמו של חבירו**, כי גדולה תשובה שמקרבת לבות ישראל לאביהם שבשמים. (דברי יואל)

אשה כי תזריע וגו', וביום השמיני ימול בשר ערלתו. הואיל וחפץ ה' בשלמה, למה אינו יולא מהול, אלא שלא נתן ה' את המלות אלא לצרף בהם, דכתיב (תהלים יח): אמרת ה' צרופה (תנחומא). אלם הרשעים נברא בשביל הקדושה כשהיא מושלת מכל רע, ובשבת החטא נולדה בו בשביל הערלה, וגם נמשך משם שליטת הטומאה בשבה ואינו דם נדתה, ועל כן נסמכה מלות מילה לטומאת לידה, כי שניהם בשני בעוון אלם הרשעים, ואינו כל הנפשות תלויות בו, כולם טעמו טעם חטא, על כן נלטוו בהם ישראל לזכך את נפשותיהם ממה שדבק בהם מחטא אלם הרשעים (אור החיים הק'). וזהו **משל למי שנתן למרחוק וגו', וטומאה שבעת ימים וגו' וביום השמיני ימול בשר ערלתו**, ועל מה עשה ה' ככה שיוולד האלם וערלתו דבוקה בו, ונלטוויתו לעשות מעשה ולהסיר טומאת הערלה, ועל זה בא כמשיב **משל למי שנתן למרחוק**,

אשה כי תזריע. הלע לכתיב (ויקרא יב): **משל** למי שנתן לחבירו פרוטה למרחוק ולפועלי **נתן** לו, אמר רבי נתן: מחשבין לשמו של חבירו אפילו חומו שבע מרחוק, הלע לכתיב (בראשית כב): **וישא** אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק (מדרש). **ענין טומאת לידה אין** טעמה מובן, כגון הא לחילקא תורא בין טומאת זכר לנקבה, וכן מה לאחר שבעה לזכר ולארבעה עשר לנקבה תשב בדמי טהרה, ולקשה להבינו, **משל** לכן גזר ה'. **למנס** למרו (תנא דבי אליהו רבה ג): לעתיד לבוא ימגלה **נו** טהור במקומו וטומאה במקומו; ובסודן של דברים ניתלו **חכמי האמת** (עץ הדעת טוב תזריע): **ענין** טומאת לידה בא על ידי חטאו של אדם הרשון, ולעתיד יתוקן חטאו ותבטל טומאת לידה; וזהו **משל למי שנתן למרחוק**, כאשר אסתכל במקורן של המלות, להתורה קרויה מרחקים, על שם שקדמה לעולם, אזי **לפועלי אתן לך**, אז נסכיל טעם טומאת לידה במקורו, ונבין מה לדקו לדרכי ה', **למנס** עתה **משל** וכיון עדיין להשגה זו, אנו **מחשבין לשמו של חבירו**, שנאמר בו **וירא את המקום מרחוק**, שראה במרחה הנבואה, והתבונן בסודותיה של תורה, כפי אשר תקנן יוכל ברשות מקדש במקור התורה הקרויה **מרחוק**, וכן כל המלות במקורן ושרשן, ועל ידו אנו מקושרים במקור התורה, ובשביל המלות אנו מכוונים על דעת המלווה ברוך הוא. (דברי יואל)

מחצין לשמו של מצרעת לומר שצא מרחוק, וממנו נקח רמיזה שכך הוא רצון ה' לעבדו בשמל וביגיעה, וכדלימא **בזוהר** (חי קכט.): לא תתקריב מצרעת ביומא או בזמנא חדא, אלא עובדוי קריבו ליה בכל יומא מדרגא לדרגא, עד דתסתליק בדרגוי; ונמצא לפי שגשמתו של מצרעת היתה גבוהה מאוד, לפי על פי כן היה בתחלה רחוק, ומתקרב אל ה' על ידי יגיעתו העצומה בתשובות, והיינו טעמא דמצות מילה, לפי שאפילו ה' גמולים, מכל מקום לא ברא את האדם מהול, כדי שיסיר האדם עצמו מעליו את טומאת הערלה הדבוקה בו, שלא ניתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות. (דברי יואל)

אשה כי תזריע. לא נתקררה דעתו של יוסף עד שראה פרצת אשה כי תזריע (מדרש). פרה מטהרת טמאים ומטמאה טהורים. **הכלי יקר** כתב: לפי שכל דבר ניטו מתפעל אלא מהפכו, ולא ממה שהוא מינו, ולפיכך מי נדה שיש בהם מים שכולם טהרה, ויש שם אפר פרה שכולו טומאה, והם מעורבים יחד, אז כשיזרקו מי הנדה על אדם טמא, אינו מתפעל מהאפר שהוא מינו, רק מהמי נדה, לכן מטהר טמאים, אבל אדם טהור הנושא את מי הנדה אינו מתפעל מהמים, כי הם מינו, רק מהאפר שהוא הפכי לו, לכן מטמא טהורים; וזהו פירש **ק"ז היושמח משה** (תקת ד"ה דהנה): מי יתן טהור מטמא לא אחד (איוב יד), כילד יטהר הטמא על ידי אפר הפרה, 'לא אחד', על ידי שאינם מין אחד אתו, והם הפכיים אליו; והנה איוב היה חפץ לעשות רצון ה', אלא שהיו לו מניעות שהפריעו לו, והיה מתרעם על מה עשה ה' ככה, **ולא נתקררה דעתו של איוב עד שראה פרצת אשה כי תזריע**, דלמרו (נדה לא.): אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, והטעם דכל דבר נתפעל מהפכו, ואז הבין דרצון ה' הוא שיהיה לו מניעות ויתגבר על היצר, וכל דבר נתפעל מהפכו, ואם יזכה לגבור עליו תהיה עבודתו שלימה ויגדל שכרו. (דברי יואל)

אשה כי תזריע. הלא דכתיב (תהלים קלט): יצרתני וקדם צרתני, אם זכה אדם אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה ברואים, ואם לאו אומרים לו יתום קדמך שלשול קדמך (מדרש). לכאורה אם היה האדם מוקדם בבריאה, היאך יתמרו לו יתום קדמך, ואם היה מאוחר בבריאה מכל מעשה ברואים, וכמו שהיה בתמת שנברא ביום הששי, היאך יתמרו לו אתה קדמת לכל מעשה ברואים. ויובן **להרמב"ם** (יסודי התורה ד) כתב: האדם מורכב משני חלקים הפכיים, חלק הנפש שהוא חלק אלוה ממעל, וחלק הגוף שהוא קרוב מאומר עפר מן האדמה, ואם האדם הולך אחר צרכי הגוף, אז בהמשך הזמן יתגשם גם חלק הנפש, ולעומת זה אם האדם הולך אחר צרכי הנפש והוא דבוק בעבודת ה', אז יזדכך גם חלק הגוף; וזהו **אם זכה אדם** להרבות בעבודת ה', שבזה נעשה הגוף חלק גבוה כמו הנפש, אז **אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה ברואים**, שהרי כולו משל גבוה, וה' הוא קדמונו של עולם, **ואם לאו**, שנמשך אחר תאוות הגוף, **אומרים לו יתום קדמך שלשול קדמך**, וכמו שהיה בתמת שגוף האדם נברא ביום הששי מאוחר לכל מעשה ברואים. (דברי יואל)

אדם כי יהיה בעור בשרו. מין בעל הרחמים פוגע בנפשות אחלה, נגעים הבאים על האדם, אחלה הן בתין בביתו, לא חזר בתין על בגדיו, ואחר כך על גופו (מדרש). לכאורה הרי בקרע כתיב אחלה נגעי הגוף, ואחר כך נגעי בתים ובגדים. ויובן לתמרו (חולין לח.): לדיקים מביא עליהם ממונם יותר מגופם, לפי שתין פוסטין ידיהם בגזל; והנה דור דעה יוצאי מצרים היו במדריגת לדיקים, וממילא היה ממונם מביא עליהם יותר מגופם, ואם כן היה נגעי ממונם קשה עליהם יותר מנגעי הגוף, ולכן אם היו מוכיחים אותם בנגעי בתים ובגדים בריצת, הרי הוכיחו אותם בתחלה בדבר הקשה, ומדתו של בעל הרחמים הוא להוכיח בדבר הקל תחלה, לכן מהמי טעמא נאמר אלגם בריצת נגעי אדם, ואחר כך נגעי בגדים ובתים. (דרשות)

וביום השמיני ימול בשר ערלתו

אפיקורס אחד מחוגי המתבוללים התפאר פעם לפני הרבי ר' יהונתן אייבשיץ כי לא מל את בנו הנולד לו והוסיף וטען כי מנהג המילה הוא מנהג הגויים שהונהג לראשונה במצריים ומשם התפשט לעמים אחרים, השיב לו הרבי ר' יהונתן מקרא מפורש הוא בספר בראשית "אשר יאמר לכם תעשו" ואי' ברש"י לפי שהי' אומר להם שימולו, מכאן שהמצרים היו באמת מלים את בניהם, אך למדו מנהג זה מיוסף היהודי, עדיין לא נחה דעתו של האפיקורס והוסיף להתווכח באמרו שזה אינו מתקבל על הדעת, דכי לשם מה השתדל יוסף להשפיע על המצריים שימולו את עצמם ואיזה ענין הי' לו בזה שהמצריים יהיו נימולים דווקא, השיב לו הרבי ר' יהונתן: מאז ומעולם היו לנו אפיקורסים שרצו להתדמות ולהיות ככל הגויים לכן השתדל יוסף להשפיע על המצריים שימולו את עצמם ועי"ז יועיל שגם האפיקורסים הרוצים להידמות לגויים ימולו את בניהם.

וביום השמיני ימול בשר ערלתו

חסיד אחד ממקורבי הרה"ק ר' מרדכי מלעכאוויטש זצוק"ל הי' חתן אצל למדן גדול אך לא הלך בדרכי החסידים, והי' מצטער תמיד על שחתנו נתפ"ס לעדת החסידים, ויהי היום ולאותו חסיד נולד בן זכר, כיבד החסיד את רבו הק' במצוות מילה, כי הוא הי' מוהל מומחה, כשהגיע יום השמיני ללידת הילד יום הכנסתו בבריתו של אברהם אבינו השכים בבוקר והלך כדרכו להתפלל בבית הכנסת של רבו הק', וחותנו המתנגד נמלך להתנקם עכשיו בחתנו ורבו גם יחד, מה עשה, קבץ מהר עשרה אנשים למנין ועשה את הברית מילה מוקדם בבוקר בלי אבי הבן, כשגמרו תפילתם הלכו אבי הבן ורבו הק' ועדת החסידים כדי לערוך את הברית כנהוג, ובבואם אמרו להם שכבר הוא לאחר המעשה , חלשה דעתו של אבי הבי מאוד מזה שלא זכה בעצמו להיות במילת בנו וגם על בזיון רבו הק' אבל את הנעשה אין להשיב וישיבו כולם וילכו לבית הצדיק וערכו שם סעודת מצוה והרה"ק מלעכאוויטש שמח בסעודה זו הרבה יותר מהשמחה בעת שזכה להיות מוהל ויהי הדבר לפלא בעיני החסידים, ואמר להם: הנה מצות מילה היא מצוה גדולה מאוד אבל א"א שלא תתערב בה גם איזה מחשבה של כבוד או גאוה וכדו', ברם , אמרי' בגמ' (קידושין מ.) "חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה" הרי מצוה כזאת היא בלא שום צד פניה ונגיעה ונחשב לפני הקב"ה כאילו עשאה באופן משובח ונעלה ביותר ולכן יש לשמוח הרבה יותר, כי מתי תבוא לידי מצוה באופן כזה. הרה"ק הנ"ל היה ידוע כמהדר מאוד במצוה זו ומעולם לא דחה לשום אדם שכיבד אותו להיות מוהל, פע"א וערב שבת חנוכה הי' וכיבדו אותו להיות מוהל בשני כפרים הרחוקים זה מזה, והבטיח לשניהם, ושאלוהו, איך יוכל להזדרז כ"כ כי היום קצר והמלאכה מרובה, והשיב להם, בגמ' אמרו (חולין טז.) "זריזותיה דאברהם קא משמע לן" ואני מפרש: הזריזות של אברהם השמיע לנו, דהיינו שהשריש בקרבינו זריזות זאת, וכך הוה שהשכים בבוקר ונזדרז למצוה והספיק למול את שני הילדים בשני הכפרים, ולבוא באוו יום בחזרה לביתו כשהוא עייף ויגע מטורח הדרך - על קברו של אותו צדיק גדל הדס, ואמרו שזהו מפני שדרכו בקודש היתה למול בעצמו את ילדי ישראל ולהכניסם בבריתו של אברהם אבינו, כי בזוה"ק עה"פ "והוא עומד בין ההדסים" כתב שמלאך הברית נקרא הדס.

לשון חכמים

לשון חכמים צדיקים וישרים, ברוך צחות ומליצה נאמרים

זאת תורת היולדת לזכר או לנקבה, ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תורים או שני בני יונה וגו'. פעם בשבת קודש פרשת תזריע לפני קידוש התחיל (הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע) **לעורר רחמים על ישראל שיושעו בפרנסה, ופתח ואמר בדרך צחות:** הגם דרבותינו ז"ל אמרו (חגיגה טו) יאה עניותא לישראל, אכן כבר כתיב 'ויצא מן בת ציון כל הדרה', ואם כן כשכל הדרה יצא, גם הדר זה של העניות 'יאה עניותא' מן הנכון שיצא, והקב"ה צריך להושיע עמו ישראל בפרנסה.

ואמר מפרשתינו יש להביא ראיה שצריך שיהיה לישראל פרנסה, דלכאורה קשה דכתבה תורה 'זאת תורת היולדת' אחר דין יולדת עשירה, טרם שסיים כל דיני יולדת, והיה לו לומר בתחילה **ואם לא תמצא ידה די שה** וגו', ולבסוף לסיים 'זאת תורת היולדת'. **אלא נראה מכאן, שבאמת תורת היולדת היא שיהיה לה די לקרבן עשיר, וזה צריך להיות תורת כל היולדות, אלא שאם יקרה לפעמים שלא תמצא ידה אז תקח שתי תורים** וגו', אבל אין זה מ'תורת היולדת' ומאשר צריך להיות.

ואמר עוד בענין זה במאמר חז"ל (ב"ק צ"ב) 'בתר עניא אזלא עניותא', דהיינו אחר שכבר סבלו ישראל עניות, 'אזלי עניותא', מן הדין הוא שהעניות כבר תעזוב אותם ותלך מהם, ויהיו עשירים. **ונרמז עוד ב'בתר עניא', כי אותיות שאחר ע'נ'י' הם למפרע כ'ס'ף' ובזה יעזור השי"ת שיהיה להם ככסף, אזלא עניותא מהם.**

מדבר קדש

וביום השמיני ימול בשר ערלתו. איתא בתנחומא (תצוה א') ילמדנו רבינו קטן לכמה נמול כך שנו רבותינו קטן נמול לשמונה מה טעם כשם שנמול יצחק אבינו, וקשה מה שאלו התלמידים הלא כתיב מפורש בכתוב "וביום השמיני ימול", ועוד מה השיב להם מיצחק ולמה לא השיב להם מהפסוק הזה, אכן י"ל דהנה אמרו חז"ל (נדה ל"א:) ומפני מה אמרה תורה מילה לשמונה כדי שלא יהא כולם שמחים ואביו ואמו עצבים, וזה אפשר לומר אם נולד זכר לבד אבל אם נולדו תאומים זכר ונקיבה א"כ הוה טומאת האם שבועיים ואז לא שייך הטעם הזה ויכול להיות שאינו נמול לשמונה, וזה ששאלו קטן (שנולד יחד עם נקיבה) לכמה נמול והשיב להם "נמול לשמונה כשם שנמול יצחק אבינו" כדאיתא (ב"ב ט"ז:) בת היה לו לאברהם ובכל שמה, והקשו המפר' היכן נזכר בתורה לידת הבת ותירצו מזכתיב (בראשית כ"א ח') ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל "את" יצחק וכל מקום שכתוב "את" בא ללמד שנולד תאומים כמו שדורשים אצל השבטים ממילא גם עם יצחק נולדה תאומה בת ושרה היתה טמאה שבועים ונמול לשמונה כדכתיב "וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים כאשר צוה אותו האלקים".

(בנין דוד)

☆

והצרוע אשר בו הנגע וגו' וטמא טמא יקרא. איתא בגמ' (שבת ס"ז:) וטמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים יבקשו עליו רחמים, ופירש"י הוא עצמו אומר טמא רחקו מעלי, ושקה למה צריך להודיע צערו לרבים יותר מחולה אחר, וי"ל בפשטות דהנה רשיז"ל פירש על הפסוק (בראשית כ"א י"ז) "וישמע אלקים את קול הנער" מכאן שתפלת חולים יפה מתפילת אחרים עליו, וא"כ למה הוצרך כאן לתפילת אחרים והרי כח תפילת חולה יפה הוא ביותר, אכן י"ל דאיתא בזוהר (חלק ג' נ"ג) מפני מה נקרא מצורע מוסגר מפני שמוסגר תפלתו בשמים, ומשו"ה יובן דצריך להודיע צערו לרבים כדי שרבים יבקשו עליו רחמים שהוא אינו יכול כיון שמוסגר תפלתו בשמים.

(מדרש יהונתן)

☆

והנה לא הפך הנגע את עינו טמא הוא. אי' במדרש דנגעים באין על עין הרע, וי"ל דהנה מצינו במשנה כל מי שיש בו שלשה דברים הללו הוא מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים אחרים הוא מתלמידיו של בלעם הרשע עין טובה וכו' תלמידיו של אברהם אבינו עין רעה וכו' תלמידיו של בלעם הרשע. וזהו שרמז לנו הכתוב לא הפך הנגע את עינו שעדיין לא שב ולא תיקן את עינו הרעה לעין טובה, ולכן טמא הוא.

(דברי שאול)

☆

בגמ' מאי תקנתו של מספרי לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה וכו' ואם עם הארץ הוא ישפיל את עצמו. והנה לכאורה למה נתן לת"ח תשובה אחת ולשאר כל אדם תשובה אחרת, וי"ל דבאמת נותן תשובה אחת לתלמיד חכם ולעם הארץ, דהנה איתא בגמ' רב שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ופריך הגמ' והא כתיב וה' הולך לפניהם וכו', ותירץ התם כולי עלמא דיליה, הכא התורה לאו דיליה הוא, ופריך הגמ' הא כתיב ובתורתו יהגה, ומשני דלאחר שעסק ויהגה בה היא תורתו, עכ"ד הגמ', והשתא מבואר כי באמת התשובה הראויה הוא שישפיל את עצמו, אך אם תלמיד חכם הוא א"כ אי אפשר לו להשפיל את עצמו דהא אין כבודו מחול כנ"ל, ע"כ אמר יעסוק בתורה ויהגה בה ויהי' התורה דיליה, ואז יוכל לבוא לתשובת המשקל שישפיל את עצמו, נמצא דנותן תשובה אחת לתלמיד חכם ולשאר כל אדם.

(חנוכת התורה)

דורש טוב

וביום השמיני ימול בשר ערלתו. יש לדקדק אמאי גבי פסח כתיב 'כי יקנה נפש קנין כספו, ומלתה אותו', וכן גבי גירות כתיב 'כי יגור אתכם גר המול לו כל זכר', ולא נזכר בהם ענין 'בשר ערלתו', והכא כתיב 'בשר ערלתו' ולא קאמר סתם 'ימול'.

ונראה, דאיתא בנדרים 'דהנודר מן הערלים מותר בערלי ישראל ואסור בנמולי עכו"ם', כי ישראל נקרא נימול וגוי נימול עדיין נקרא ערל (וילפי' מקראי 'כי מלים כל העם' כו', 'וכל הגוים ערלים'), **כי העיקר תלוי בהלב וגוי לבו ונפשו אחוז בערלה ומשורש הערלה, ולא יועיל הסרת בשר הערלה, אבל איש ישראל לבו נמול להש"י.**

ובזה מיושב, דהכא דמיירי בנולד בן לישראל כתיב 'בשר ערלתו', **כי בעצם נקרא נימול מקודם, אלא דצריך רק לכרות גם את 'בשר' הערלה מגופו.** אבל בפרשת הפסח דמיירי בעכו"ם המתגייר, שם אינו מל את בשרו בלבד, אלא עד עכשיו היה גם ערל לב ועתה נחשב מהול, ומעתה שם 'נימול' חל על כל גופו ומהותו, לכן כתיב סתם 'המול לו' ולא כתיב בשר ערלתו.

חתם סופר

בס"ד

ים זה מכובד מכל יתים, לברך ברכיתינו בעתים, רנשי ללבבינו נעיץ בזמירות ושירים
חבלים נפלו בעתים לנו, שהחינו וקימנו, לשמיה בשמחת יחידינו הנאור לארץ ולדרים
זה האיש אשר המלך חפץ ביקרו, בראשתינו בצעד עצד לכתו מיסדותינו בפלים כבירים
קריב ללבי מיסדותינו וידיו רב לו ברחבת גבולי הקדושה לתפארת רביתה"ק עצי התברים
אי"ש חי ורב פעלים לכל פעולות הקודש ליתן כ"ק מרן רבינו שליט"א ברוח נסורים
לדור חדור זכר פעולותיו ומעשיו הנזהירים, לבנות עולמית של תורה מבצרים אדירים

זברי שירות ותשבחות ישמיעו, מיטב ברכיתינו יעיב בתחינה קדם אדון כל היצורים
חאת הברכה לחתן אותו ואת ביתו בהשפעת טובות מבעל ובדבר ישועה ורחמים בנהורים
טירות ישרים ומבורכים ינחת מכל יה"ח היקרים, עדי נזכה בקרוב לקול מבשר על ההרים

מעריך, מיקיר ושמח בשמחתו הגדולה מריחוק מקום ומקירוב הלב
בשם הנהלת המוסדות בית שמש

צבי עקיבה בריטשטיין

יו"ר ומנהל מוסדות "יעב לב" בית שמש

הטעם שנאמרה פרשה זו גם לאהרן. והטעם שלא נאמרה 'דבר אל בני ישראל'

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר: (פרק יג פסוק א)

אל משה ואל אהרן[א]. בעבור כי על פי הכהן יהיה כל ריב וכל נגע (לעיל פ"ה ה"ג), היה הדבור גם אל אהרן[ב], או למען שיאמר להכהן על דעת לבותינו (ריש מכילתין)[ג], ולא יאמר בכהן 'דבר אל בני ישראל', כי הכהנים בדלותם הטמאים יכריחום להסגר ולהטהר[ד]. ואמר בפרשת הטהרה (לעיל יד מ"ו ב) אל משה לומר[ה] זאת תהיה תורת המצורע, כי אין לריך להזהיר ישראל בטהרה, וגם לא לכהן להקריב הקרבנות, כי בדלון יעשו כן[ו]. ובפרשת הזב אמר (שם טו ג) דברו אל בני ישראל[ז] ואמרתם אליהם, בעבור שהוא דבר סתר ואין מכיר בו, יזהירם שיודיע כל אחד חליו לכהן:

ביאור שמות הנגעים 'שאת' 'ספחת' 'בהרת'

אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת אוֹ בַהֶרֶת וְהָיָה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרָעַת וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אַחַד מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים: (פרק יג פסוק ב)

שאת או ספחת או בהרת[ח]. שמות נגעים הם ולבנים זה מזה[ט]. לשון רס"י. ואמר רבי אברהם כי 'שאת' לשון שריפה, מן והמשאת החלה (שופטים כ מ), ויקשה לוד (ה כא). ויתכן שנקרא כן בעבור שהשאת בתולדתה להגשא למעלה[י]. ו'ספחת' מגזרת ספחני נא (שמואל ב ג לו) ונספחו על בית יעקב (ישעיהו יד כ), חולי שיתחבר אל מקום אחר[יא]. 'בהרת' מגזרת בהיר הוא בשחקים (איוב לז כא), שיעשה כלמות לות וסימן[יב]. ומה כן[יג], תהיה 'שאת' שם הנגע הנעשה מן המכה הירוקה הנשרפת, והבהרת מן הליחה הלבנה, והספחת הנלחספת משניהן: וכתושינו למדו (שבועות ו) אין שאת אלא לשון גבוהה[יד], וכן הוא לומר ועל כל ההריס הרמים ועל כל הגבעות הנשאות (ישעיהו ב יד), ואין ספחת אלא טפלה, וכן הוא לומר ספחני נא (שמואל ב ג לו):

מעשה חש"ב

א בפסוק זה מתחיל דיני טומאת נגע צרעת באדם, ונאמרה 'אל משה ואהרן'. רבינו יבאר הטעם שמצוה זו נאמרה גם לאהרן. ועוד למה לא נזכר 'דבר אל בני ישראל', שהרי היו צריכים לדבר אל בנ"י, שאדם שיהיה לו נגע בשרו שילך אל הכהן.

ב פירוש כיון שטומאת נגעים נקבעת רק על פי הכהן, ואפילו אם הכהן אינו תלמיד חכם, יביא תלמיד חכם אתו, והוא יאמר לו האם זה טהור או טמא, והכהן יאמר טהור או טמא. לכן היה הדיבור גם אל אהרן, כיון שהכהנים המטמאים והמטהרים.

ג דעת רבותינו שבכל מקום שנאמר 'וידבר ה' אל משה ואהרן', אין הכוונה שנאמרה גם לאהרן, אלא נאמרה למשה שיאמר לאהרן. והטעם שנאמרה לאהרן, כמו שכתב לעיל שכיון שע"פ הכהן נקבע דיני נגעים.

ד לכן לא נאמר 'דבר אל בני ישראל', כיון שהציווי על הכהנים בראותם על אחד שיש בו צרעת שיכריחו אותו להסגר ולהטהר.

ה ושם לא נאמר 'ואל אהרן', שמשמעו אזהרה לכהנים, וכן לא נאמר 'דבר אל בני ישראל', שמשמעו, אזהרה לבני ישראל.

ו פירוש כשאדם כבר מצורע מוחלט, והוא יושב מחוץ למחנה, הוא כבר יבוא מרצונו להטהר, לכן אין צריך לומר 'דבר אל בני ישראל' ולצוותם לזה, וכן אין צריך לצוות לכהנים שיכריחם להקריב הקרבנות, כי ברצון יבואו להטהר.

ז בזב לא נאמר 'ואל אהרן', שמשמעו אזהרה לכהנים, אבל נאמר 'דבר אל בני ישראל', שמשמעו ציווי לבני ישראל, והיינו משום שהוא דבר סתר, לכן הציווי על בני ישראל שיודיע את חליו להכהן. ושם שפיר היה צריך ציווי לבני ישראל, מכיון שהוא בסתר. ומאותו טעם לא שייך לצוות את הכהן, כיון שהוא בסתר.

ח בכתוב מוזכר שלשה דברים, 'שאת' 'ספחת' 'בהרת'. ואמרו חז"ל (נגעים פ"א מ"א) שספחת אינו נגע בפני עצמו, רק 'ספחת' הרי הוא תולדה, וספחת קאי גם על 'שאת' וגם על 'בהרת', וכמו שאמרו חז"ל (שבועות ו:) 'הטיל הכתוב לספחת בין שאת לבהרת, לומר לך כשם שטפילה לשאת כך טפילה לבהרת'. וזה מה שאמרו חז"ל (נגעים שם) מראות נגעים שנים שהן ארבע, פירוש דיש שני אבות שהם הבהרת והשאת, וספחת היא תולדה של שניהם.

ט 'בהרת' עזה כשלג [ואין לבן יותר ממנו], שניה לה [התולדה] כסיד ההיכל, 'שאת' כצמר לבן, שניה לה [תולדתה] כקרום ביצה. ומשמע במשנה (נגעים) שהתולדה של בהרת לבן יותר משאת. אע"פ שספחת היא תולדה ושאת היא אב.

י דעת האבן עזרא 'שאת' מלשון שריפה, כמו שהביא רבינו כמה ראיות לזה. ולמה נקרא שאת ולא שריפה, משום שטבע האש להנשא למעלה.

יא דעת האבן עזרא 'ספחת' מלשון חיבור, וכמו שמפרש ואזיל שאת נעשה מן המרה הירוקה הנשרפת, והבהרת מן הליחה הלבנה, וספחת נאספת משתיהן.

יב דעת האבן עזרא 'בהרת', מלשון בהירה, כמו בהיר בשחקים, והכוונה כי השמש מבהירה את השמים. ולכן נקרא הנגע בהרת על שם היותו ניכר במראהו שהוא כאות וסימן.

יג פי' לפי האבן עזרא ששאת מלשון שריפה, הנגע נעשית מן המרה הירוקה **הנשרפת**. והבהרת נעשית מן הליחה **הלבנה**.

יד ומפרש רבינו לקמן (פסק ג) שהיא נראית יותר גבוה מן העור, כמראה הכוכבים הנראים גבוהים מן הרקיע. ורבינו חולק על מש"כ רש"י שכל מראה לבן נראה עמוק, כמראה חמה עמוקה מן הצל, שהרי שאת נמי לבנה הוא, ונקראת שאת מלשון גבוה, עי"ש.

העולה קודמת לחטאת למקראה

וְאִם לֹא תַמְצִא יָדָהּ דֵּי שֶׂה וְלָקְחָה שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֵרָה: (פרק יב פסוק ח)

אחד לעולה ואחד לחטאת. פירש"י לפי הקדימה הכתוב מלמד למקריבה, מכל מקום קודם לעולה[א], כך שנינו בזבחים נפ' כל התליר:

היכן ובאיזה בגד נהג צרעת

וְהַבֶּגֶד כִּי יִהְיֶה בּוֹ נֶגַע צָרַעַת בְּבֶגֶד צֶמֶר אוֹ בְּבֶגֶד פִּשְׁתִּים: (פרק יג פסוק מז)

והבגד כי יהיה בו נגע צרעת. זה מינינו בטבע כלל ולא הווה בעולם, וכן נגעי הבתים, מכל מקום יתכן שיעשה לה', יהיה רוח הקדש עליהם תמיד להעמיד גופם ובגדיהם ובתיהם במלאה טוב, ובמקר יקרה במחל מהם חטא ועון יתהוה כיעור בבגדו או בבגדו או בביתו להודות כי הקדש סר מעליו. ולכך אמר הכתוב (ויקרא יד לד) 'ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם', כי היה מכת הקדש בבית ההוא. והנה מינינו נוהג אלא בארץ שהיה נחלת ה' כמו שאמר (קדש) 'כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזה', ומין הדבר מפני היותו חובת הקרקע, אבל מפני שלא יבא הענין ההוא אלא בארץ הנבחרת אשר הקדש השכיל שוכן בתוכה.

ובתורת כהנים (מכילתא פרשה ה ג) לדקו עור, שמין הבית מטמא אלא מחר כבוש וחלוק, ושיהא כל מחל ומחל מכיר את שלו. והטעם כי אז נתיקבה לעתם עליהם לעבד את ה' ותקרה שכינה בתוכם, וכן אני חושב בנגעי הבגדים שלא יהגו אלא בארץ, ולא הולרך למעט מהן חולה לארץ כי לא יארעו קש לעולם[ב].

ומפני זה עוד אינם נוהגים אלא בבגדים לבנים לא בצבועים, כי חולי הצבע הולית הכיעור ההוא במקום ההוא כטבעו ולא מצבע אלקים היא[ג]. ולפיכך הצבועים בידי שמים מטמאין כלבדי דבי שמעון.

מעשה חש"ב

א

הנה התוספות (זבחים צ. ד"ה למקראה הקדימה הכתוב) הביא פירש רש"י 'למקראה', היינו שבקריאת הפרשה עולה קודמת לחטאת. והקשו התוס' 'ותימה, מה חידוש הוא זה', פירוש מה הטעם הקפידה התורה שתהא נקראת תחילה. 'ומפרש ה"ר חיים דכוונת הגמרא 'למקראה הקדימה הכתוב', היינו להקדישה תחילה, שתקדיש העולה קודם לחטאת, ולענין הקרבה החטאת קודמת לעולה, עכתו"ד התוס'.

והנה עדיין צ"ב למה צוה הכתוב להקדיש העולה קודם החטאת.

ואפשר לומר טעם הדבר בהקדם דברי רבינו (שם פסוק ז) וז"ל "ורבותינו ז"ל אמרו (נדה לא:) בשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת לא אזקק עוד לבעלי. ועיקר הכוונה בזה, כי בעבור שהיא נשבעת מתוך הצער ואין השבועה ראויה שתתקיים מפני היותה משועבדת לבעלה, **רצתה התורה לכפר לה מעלות רוחה.** ומחשבות השם עמוקות ורחמיו מרובין. שהוא רוצה להצדיק בריותיו, עכ"ל.

העולה מדברי רבינו שהחטאת בא לכפר על עצם השבועה, והעולה בא לכפר על 'עלות רוחה', היינו על המחשבה, וכמו שהביא הרמב"ן (ויקרא א ד) "תני רבי שמעון בן יוחאי, אין העולה בא אלא על הרהורי הלב, אמר רבי לוי מקרא מלא הוא 'והעלה על רוחכם היו לא תהיה'.

ולפי זה מבואר היטב למה יולדת צריכה להקדיש העולה קודם לחטאת. דהנה מבואר בחז"ל הטעם שתמיד חטאת קודם לעולה, משל לפרקליט שנכנס למלך ריצה פרקליט נכנס דורן אחריו. נמצא שתמיד העולה הרי הוא דורן אחרי שנתרצה. לכן החטאת קודמת.

אבל העולה אצל יולדת אינה באה כדורן, אלא בא לכפר על המחשבה, ולפי מש"כ רבינו 'רצתה התורה לכפר לה מעלות רוחה', והיינו שהעיקר מה שצריכה כפרה היא על המחשבה. לכן אתי שפיר למה צריכים להקדישה קודם, כי המחשבה קודם למעשה.

ולפי האמור א"ש, שלכן כשציבור עבדו עבודה זרה בשוגג, כתיב (במדבר ט פסוק כד) "ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת". דמקריבים העולה לפני החטאת. ולא כמו בשאר חטאות הבאות עם העולה שמקריבים קודם החטאת. ולא כמו ביולדת שרק מקדישים קודם העולה. משום דבעבודה זרה מחשבה נחשבת למעשה. נמצא שהעולה המכפרת על המחשבה נמי כפרה הוא. לכן מקריבים העולה קודם לחטאת. משא"כ שאר עולות הבאות עם החטאת אינם כפרה, דעל המחשבה אי"צ להביא קרבן. לכן החטאת קודמת לעולה.

ב

הנה הקשה האברבנאל, לפי דעת רבינו למה לא אמר הכתוב בנגעי בגדים 'כי תבואו אל הארץ', שאינה נוהגת אלא בארץ ישראל, כמו שאמר בנגעי בתים, עי"ש. ויגדל יותר הקושיא שהרי נגעי בגדים כתיב קודם בקרא, היה צריך לכתוב שם 'כי תבואו אל הארץ'.

ואפשר לומר דרבינו נשמר מקושיא זו, בזה שהביא התורת כהנים, שנגעי בתים אינה נוהגת בארץ ישראל אלא לאחר כבוש וחלוק, ושיהא כל אחד מכיר את שלו. ולפי"ז אפשר לומר דלעולם גם בנגעי בתים, אין כוונת הכתוב באמרו 'כי תבואו אל הארץ', לומר שאינה נוהגת בחו"ל, דע"ז לא צריך קרא, כיון שאינה שייך כלל נגעי בתים בחו"ל, כפי מה שמפרש רבינו כי לא יארעו שם לעולם. רק כוונת הכתוב 'כי תבואו אל הארץ', להשמיענו שגם בארץ אינה נוהגת מיד אלא אחר כיבוש וחלוק. ורבינו הביא דברי התורת כהנים, משום שזה ראיה לדבריו שענין הנגעים אינה רק כשיש השראת השכינה. ולפי התו"כ השראת השכינה היתה רק אחרי י"ד שנים, שכל אחד הכיר את מקומו.

ולפי"ז א"ש למה לא כתוב 'כי תבואו אל הארץ' בנגעי בגדים, כיון דבבגדים לא שייך הענין של לאחר כיבוש וחילוק, ולומר שלא שייך בחו"ל לא הוצרך קרא על זה, כנ"ל.

ג

הנה הקשה הנצי"ב (העמק דבר, פרק יד פסוק לד) לפי מש"כ רבינו שלכן כתיב בנגעי בתים 'ונתתי נגע צרעת', לרמוז כי יד ה' תעשה זאת, ואינו טבע כלל. א"כ למה לא נכתב זה הלשון גם בנגעי בגדים, שהרי גם שם אינו אלא פלא, ויד ה'.

ואפשר ליישב לפי מש"כ רבינו טעם הדבר דנגע בבגדים צבועים אינו מטמא, כי אולי אינו אצבע אלקים הוא, אלא הצבע הוציא הכיעור ההוא במקום ההוא כטבעו. א"כ נמצא שבבגדים לפעמים אין הנגע אצבע אלקים, לכן אינו כתיב בנגעי בגדים 'ונתתי נגע צרעת'. משא"כ בנגעי בתים מבואר במשנה (נגעים פרק יא משנה ג) "הבתים בין צבועין ובין שאינן צבועין מטמאין בנגעים", הרי תמיד הוא אצבע אלקים, לכן שפיר נאמר שם 'ונתתי'.

ויש לומר טעם החילוק שנגעי בגדים אינם מטמאין בצבועין, ובתים מטמאין בצבועין, אפ"ל שכיון שהבגד הוא רך, ולכן הצבע יש לו השפעה על הבגד, ויכול להיות שמחמת הצבע יצא הנגע. משא"כ בבית שהוא אבנים, והרי הוא דבר חזק וקשה, אין הצבע משפיע על הבית, לכן שפיר מטמאין בצבועין.

קהל יטב לב ד'סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

אבל יחיד עשי לך מספד תמרורים

בלבות המומים ושבורים, ובדמעות מעינים נושרים, מקוננים אנו ברוב תוגות, ומבכים מאין הפוגות, על הסתלקותו במיטב שנותיו של ידידינו האי גברא רבא ויקירא, ארי שבחבורה, איש חי רב פעלים שקיבץ וריבץ פעלים לתורה, רבות בשנים עמד בראש מערכת החינוך של מוסדותינו הק' לשם לתהילה ולתפארה, ובמיוחד השקיע כוחות אדירים למען חינוך התשב"ר עדרי עדרה, הוא הגבר אשר לא שבת יום וליל למען הרמת קרן התורה והיראה, בקרב קהילתינו הק' והמעטירה, יום ליום יביע אומר בשיעוריו היקרים בשפה ברורה, דורש טוב לעמו בדרשותיו הנלהבים להגדיל תורה ולהאדירה, כל ימיו היה אדוק ומקושר באילנא דחיי מרנן רבותינו הקדושים זיעוכי"א ולהבחל"ח כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א, בנש"ק

הרה"ג ר' יקותיאל יצחק בראר זצ"ל

בן הרה"צ ר' שמואל זצ"ל

רב אפס' ארץ נאנאש - מנהל רוחני במוסדותינו הק'

אשר שחל"ח לדאבונינו ולדאבון כל אנשי שלומינו קהל עדתינו הק'

ערש"ק לס' "ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'"

כוס תנחומין נשא ונשגר למשפחתו החשובה ובמיוחד לזוגתו החשובה אשת חיל עטרת בעלה

מרת בראר שתחי' לאויט"א

אחיו - הרה"ג ר' **יחזקאל שרגא בראך** שליט"א
הבר ועד ההינוך שע"י מוסדותינו הק' ירושלים ת"ו

אחותיו - אשת הרה"ג ר' **אליעזר יוסף פאללאק** שליט"א

ואשת הרה"ג ר' **משה אליקום בריעה לאבין** שליט"א

בניו - הרב **נחמן בראך** הי"ו
הבר הנהלת מוסדותינו וקהילתינו הק' בית שמש יצ"ו

והרב **יחזקאל שרגא בראך** הי"ו
אב"ד בקהילתינו הק' מאנסי יע"א

בנותיו - אשת הרב **אלי' לאנדא** הי"ו

אשת הרב **ישכר דוב שמידמאן** הי"ו

אשת הרב **נחמן ברוך שיף** הי"ו

אשת הרב **יחזקאל שרגא האלבערשטאם** הי"ו

אשת הרב **אהרן ישעי' באב"ד** הי"ו

אשת הרב **שמעון כהנא** הי"ו

תנחומינו הנאמנים ישעשעו נפשכם, המקום ינחם אתכם, ולא ישמע עוד שוד ושבר בגבולכם, ששון ושמחה ישיגוכם, ונסו יגון ואנחה מכל גבולכם, ואך טוב וחסד ירדפוכם, לאורך כל ימי חייכם, ויושר תליץ בעדכם בגנזי מרומים, עדי יקיצו וירננו שוכני עפר בביאת משיח צדקינו הולך תמים, במהרה בקרב הימים, ובראשינו מלכינו כ"ק מרן רבינו שליט"א אביר הרועים, אמן

ההחתמים בנעמי תנחומין

הנהלת הקהילה
ארגון שיעורי תורה

מקשיבי השיעור חורש"י ורמב"ן
מקשיבי השיעור "יסודי התורה"
מקשיבי השיעור בחברה משניות

בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל (ר"ה י:)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בגמרא מס' ראש השנה (י:) איתא: "תניא רבי אליעזר אומר בתשרי נברא העולם בניסן נגאלו בתשרי עתידין ליגאל, רבי יהושע אומר בניסן נברא העולם בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל", עי"ש, וממנה יתד ופנה למה שידוע מספה"ק גודל מעלת חודש ניסן שהוא חודש הגאולה. ובאור החיים הק' פרשת בא פירש הפסוק (שמות יב, ב) 'החודש הזה לכם ראשון הוא לכם' וגו', וזל"ק: "טעם כפל ראש חדשים ראשון הוא וגו' נתכוון לומר כי חודש זה הוא ראש, פירוש מובחר מה שבחדשים, על דרך אומרו (שמות ל) בשמים ראש, ודקדק לומר לכם כי אינו משובח ומעולה שבחדשים אלא לישראל, ותמצא שאמרו ז"ל בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל, כי החודש מסיום לטובת ישראל", וכו' עי"ש.

וראוי להבין דבר זה, דלכאורה הלא אנו מחכים בכל יום שיבוא, ואיך קבעו זמן שמראה בזה דרק בחודש ניסן עתידין להגאל, ועוד יש לחקור אם יש יום ידוע בחודש ניסן שאז הוא יום המסוגל לביאת המשיח, ונבאר קצת הדברים (ובאמת אפשר להאריך בזה, אולם נבאר קצת רק בבחינת נגיעה כמובן).

והטעם בפשטות מבואר ב'דרשות הר"ן' (דרוש ח'), וזל"ק: "שהענין כאשר קבל צורה אחת, גם כי תסתלק הצורה ההיא מן הדבר ההוא, שיקבל הדבר ההוא הצורה ההיא שנית יותר בקלות במעט פעולה, וזה מבואר נגלה כי המים כשהוחמו וקבלו צורת החום, גם כי נתקררו יקבלו החום שנית יותר בקלות, מפני שהחום הראשון חלחלו ודקדקו חלקיהם, ולכן יקבלוהו שנית בקלות יותר, וביחוד כאשר לא עמדו בקרירותם זמן רב, גם העץ והפתילה כשידליקו האש או הנר בהם, הם יותר מוכנים לקבלו פעם שנית אחר הכבותם מאשר היו וקדם הפעם הראשונה, ומזאת ההקדמה הוציא ר' יהושע בפ"ק דר"ה (יד) תולדה אחת והוא שבניסן עתידין ישראל ליגאל, והוא, כי מאחר שכבר הוכן החדש ההוא לגאולת האבות, הדין נותן שבו יגאלו הבנים פעם אחרת, אמרו בניסן נולדו אבות בניסן נגאלו ובו עתידין ליגאל", עי"ש.

ובספה"ק בת עין (ליקוטים) מביא "שבשבת הסמוכה לאדר אמר בסעודת שחרית, ששמע מהרב החסיד הצדיק המפורסם, בוצינא קדישא איש אלקים קדוש יאמר לו, אב"ד דק"ק בארדיטשוב נבג"מ זי"ע, שאמר הפירוש, שלאו דוקא בניסן, כי יכול להיות הגאולה בחודש אדר רק שהגאולה תהיה כבחינת ניסן, ועל פי הקדמתו נ"ל הפסוק 'הן גאלתי אתכם כראשית', כי חודש אדר הוא אחרית לחדשי השנה, וחודש ניסן הוא ראשון לחדשי השנה, וזה פירוש הפ' 'הן גאלתי אתכם אחרית' ר"ל שאוכל לגאול אתכם בחודש אדר שהוא אחרית לחדשים, כראשי"ת ר"ל בבחינת ניסן שהוא ראשון לחדשים אמן כן יהי רצון", עי"ש.

ובספה"ק 'עבודת ישראל' להרה"ק מקאזניץ זי"ל (ראש השנה) כתב בזה, וזל"ק: "ואפשר לומר דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, דהנה שני עתים וקצים לגאולה, אחד על ידי מעשינו ואחד מועד ועת לכל חפץ שקבע בוראנו יתברך, כמו שאמרו רז"ל (סנהדרין צח.) זכו אחישנה לא זכו בעתו, נמצא רבי אליעזר איירי כשנזכה על ידי מעשינו הקדושים ויתיחדו העולמות ולכן בתשרי עתידין ליגאל היינו על ידי תשרי, ורבי יהושע מיירי אפילו ח"ו לא יזכו כמעשיהם, מכל מקום דבר בעתו מה טוב, ובניסן עתידין ליגאל שנזכה ב"ב אמן", עכל"ק. ולפי דבריו הק' תשרי שאמר ר"א לאו דווקא תשרי, אלא כוונתו לומר שאם נזכה לגאולה של אחישנה ע"י מעשינו הטובים, כעין שאנו עושים בחודש תשרי, יכולים ליגאל אפילו כל השנה, וניסן היינו כשהוא בעתו.

ויסוד הדברים מבואר ב'טורי אבן' שם, וזלש"ק: "ומסתבר לי בהא מילתא דב' מיני קיצין איכא לביאת בן דוד, כדאמר במס' סנהדרין (פרק חלק צח.) ריב"ל רמי כתיב בעתו וכתיב אחישנה, זכו אחישנה לא זכו בעתו. והאי דשמעתין מיירי מבעתו ובדלא זכו, דלמר עתו בתשרי ולמר בניסן, אבל בקץ דאחישנה ובדזכו אין זמן קבוע לדבר, אלא כל יומא זימניה הוא וכדאמר ליה משיח התם לרבי יהושע בן לוי היום אם בקולו תשמעו", עכתד"ק, רק בעבודת ישראל מבואר דתשרי היינו בבחינת תשרי, ולטורי אבן היינו בתשרי ממש ודו"ק.

ואגב ביאור בזה הגאון ר' יונתן שטייף ז"ל (בספרו על הגדה של פסח) דבר נפלא, וזתו"ד: "אמרו חז"ל בניסן עתידין להגאל, ויש מפרשים שמטעם זה אדר הסמוך לניסן חסר (עי' בטור או"ח סימן תכ"ח), שלא יאחר הגאולה אפילו ביום אחד, ובזה יש לפרש הפסוק 'בעתה אחישנה', שניסן היינו בעתה כמו שכתב בטורי אבן (ר"ה יא ד"ה בתשרי), וזה אחישנה (דהיינו במהירות) שיהיה אדר חסר לקרב הגאולה", עי"ש.

כמובן גם מרן רבינו ז"ל האריך בענין זה רבותלבאר הכוונה עפ"י דברי ה'נזר הקודש' (ויחי) הידועים (שמרן ז"ל מעתיקו בספריו הק' פעמים אין מספר), וזה תודה"ק: לבאר את הפסוק בפרשת בא (שמות יב, מ) ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים ת"ל שנה ויהי מקץ ת"ל שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו כו'. וקשה הא לא היו במצרים רק רד"ו שנה, וארז"ל (ראש השנה י"א.) מדלג על ההרים, בזכות אבות דילג את הקץ, ועכ"פ איך אמר קרא שישבו ת"ל שנה. ותו ויהי בעצם היום הזה אין לו ביאור כלל. עוד הקשה על אומרם ז"ל (סנהדרין צ"ח) אני ה' בעתה אחישנה זכו אחישנה וכו', דא"כ הוה ליה למימר מעיקרא אחישנה, ותו דהוה ליה למימר או אחישנה או בעתה מה שא"כ באומרו בעתה אחישנה הם ב' הפכים בנושא א'.

וביאר על פי מאמרם ז"ל בחלק (סנהדרין ק"ב.) עתים מזומנים לטובה עתים לרעה, והיא כי תתר"ף רגעי השעה יש לכל רגע כוכב ומזל המנהיג העולם באותה רגע, וכן גבוה מעל גבוה עד שתתר"ף צרופי הוי' וצרופי רל"א שערים פנים ורל"א אחור, כל צירוף משפיע ומושל בכוכב ההוא, והצירופים מתחלפין יש לדין ויש לרחמים, ואותם הצירופים הם מתגלגלים ובאים משנת ימי בראשית עד סוף כל העולמות, ולכן עתים לטובה כו', ולעולם אי אפשר להיות קץ הגאולה אם לא בהגיע אותה העת הנשפע מכוכב ההוא אשר מאיר בו, הצירוף ההוא אשר הוא רחמים גמורים מורה על הגאולה, והיינו דאמר קרא בגאולת מצרים ליל שמורים הוא כו' משומר ובא משנת ימי בראשית, ולפ"ז תיקשי איך אמר זכו אחישנה איך אפשר דבר זה.

אלא שכאשר ישראל עושין תשובה וראוין ליגאל ועדיין לא בא אותו העת הארת צירוף ההוא אשר הגאולה בו אזי הקב"ה מחליף את הזמנים, ר"ל מעביר אותן הצירופים לצד אחור ומאיר עתה צירוף הגאולה, אך הכוכב ההוא השייך לזה אינו מושל עדיין לז"א כי גם מסדר את הכוכבים כו' כרצונו שמעביר הש"י כל ממשלת הזמנים העתידים ומגיע תיכף עת הגאולה, מיהו אינו מעביר הזמנים האלו על כל העולם דא"כ הרי היו כל באי העולם אותן השנים וכלו ימי חייהם, אלא מוציא את באי עולם מתחת הזמנים ההם ומחליפם ומביא הגאולה מיד, ולז"א קרא בעתה אחישנה, ר"ל שיחיש להביא העת אשר בו כח הגאולה קודם הגיע העת ההוא, ולזה הוקשה לרז"ל כיון שיחיש להביא זאת א"כ אין זה קרא אחישנה, לז"א זכו אחישנה אבל בלא זכו לא יבוא עת ההוא רק בזמנו. וזה ביאור הפסוק ומושב בני ישראל כו', ר"ל כי באמת נגזר ת"ל שנה רק כשחפץ הקב"ה לגאלם קודם הזמן החליף את הזמנים כאמור שהוציאם מתחת הזמנים העתידים לבא עליהם עוד בשיעבוד והאיר צירוף הגאולה, לז"א ויהי מקץ ת"ל שנה, ר"ל אותו הקץ אשר היה עתיד לבוא בסוף ת"ל שנה, ויהי בעצם היום הזה, ר"ל שהגיע עת ההוא אז, עכדה"ק.

ולפי זה מבאר מרן ז"ל היטב, דהנה באמת יתכן שיבוא משיח צדקינו בכל יום ויום וכמו שאמר (תהילים צה, ז) היום אם בקולו תשמעו, אלא על ידי שהקב"ה משנה עתים ומחליף את הזמנים, הרי גם באמצע שנה אפשר שתתהפך להיות הזמן של ניסן, כי הבורא כל עולמים הוא כל יכול ומעתיק המזלות מאותו העת ומעמידה על הזמן שרוצה לגאלם, ואם יכול להחזיר המזלות אף למאות שנים כדברי הנזה"ק בעתה אחישנה, הרי ודאי שיש בידו להעביר הזמן של ניסן להיותו אף באמצע השנה. עי"ש.

ומענין לענין נעתיק מתוך הגדה של פסח 'לב אהרן' החדש שאך זה יצא לאור, מה שביאור מרן שליט"א, בהקדם מה שכתב בנזר הקודש (פצ"ח ס"ג) הנ"ל, את שאנו אומרים בליל הסדר בתפילת נשמת כל חי "מלפנים ממצרים גאלתנו ומבית עבדים פדיתנו וכו' ומחליים רעים ורבים ונאמנים דליתנו".

דהנה איתא במס' עבודה זרה (דף נה.) מאי דכתיב (דברים כח, נט) וחליים רעים ונאמנים, רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתן, כי בשעה שמשגרין יסורים על האדם משביעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני, עי"ש.

ולפי זה מבאר מרן שליט"א, כי מה שמשביעין היסורין שלא יצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית, זהו מחמת כי אז הוא הזמן והעת רצון המיוחד שיתרפא האדם מחליו, אולם הקב"ה המשנה עתים ומחליף את הזמנים, ברוב רחמיו וחסדיו יכול להקדים העת רצון המיוחד, ועל ידי זה מסתלקים היסורים אף קודם הזמן שנצטוו לצאת.

וזה שאמר מלפנים ממצרים גאלתנו ומבית עבדים פדיתנו, ואף על גב שעדיין לא הגיע קץ של ארבע מאות שנה, החליף הקב"ה את הזמנים והקדים העת רצון בעולם ונגאלו ישראל, וכמו כן מחליים רעים ורבים ונאמני"ם דליתנו, שהגם שהחליים והיסורין נאמנים בשבועתן, דליתנו מהם קודם שהגיע סופם וקיצם, שנשתנה מדת סדר הזמנים להקדים העת רצון המאוחר, ונשלח לנו רפואה ארוכה ומרפא בהקדם, עכל"ק.

ואגב בספר 'דעת קדושים' להגאון ר' רפאל מהאמבורג ז"ל (דרוש ח') כתב לבאר, מה דנחלקו אי בניסן עתידין להגאל או בתשרי, וזתו"ד: אלו ואלו דברי אלקים חיים ושניהם אמת ויציב רק שהדבר תלוי בשני חילוקי תשובות הדל, כי אם יעשו תשובה מאהבה ואז יחיש ה' וימהר הקץ לבוא, אז תהיה הגאולה בחודש ניסן, כי הימים האלה ימי רצון ורחמים ומיועדים לתשובה מאהבה, ואם יעשו תשובה מיראה, ותהיה הגאולה בעתה, אז בתשרי עתידין ליגאל, שהם ימי דין ומיועדים לתשובה מיראה, עי"ש.

ובשו"ת 'בית שערים' (או"ח קמ"ב) כתב לישב, דלכאורה הרי אנו מחכים לו בכל יום שיבא ואיך אמרו דבניסן עתידין להיגאל, וז"ל: "עלה בדעתי דביאת משיח לחוד וגאולה לחוד כמו שהי' בגאולת מצרים, שבא גואל אמת מרע"ה זמן הרבה קודם גמר הגאולה, וגמר הגאולה בליל פסח, כך בן דוד אפשר שיבא בכל השנה ושפיר אסור ביין בכל השנה בימות החול, אבל הגאולה לא תהי' רק בניסן או בתשרי שאז יהי' פרסומי ניסא ויזרז ביאתו", עי"ש.

וכעין זה מצינו ב'כלי חמדה' (פרשת שמיני) בזה"ל: "דבעיקר קושית הטורי אבן ז"ל, לולא שהייתי כדאי הייתי אומר לתרץ בפשיטות, דאע"ג דפליגי ר' אליעזר ור' יהושע אימתי נגאלין אי בניסן או בתשרי, היינו הגאולה השלימה קיבוץ גליות לארץ הקדושה ושבירת עול וכו', אמנם ביאת משיח צדקנו יכול להיות תמיד לבד מערבי שבתות וימים טובים, כמו שנראה מפשטות הסוגיא בעירובין (מג ע"א וע"ב) דהריני נזיר ביום שבן דוד בא דאסור לשתות יין כל ימות החול ומותר לשתות בשבתות וימים טובים עיין שם היטב כל הסוגיא, נראה דביאת בן דוד יכול להיות תמיד, וכאשר יבוא משיח בן דוד מיד יבנה בית המקדש בירושלים, כמו שכתב הפני משה בירושלמי הנ"ל, ואח"כ יהיה עוד מלחמות עם האומות העולם וינצחם ויגאול אותנו מבין העכו"ם, וזה יהיה בניסן או בתשרי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, וא"כ אתי שפיר בפשיטות קושית הטורי אבן", עי"ש.

ובאמת יסוד הדברים מבואר בשו"ת 'מהר"ם שיק' (יו"ד רי"ג) וזל"ק: "ונראה דלא קשה, דהרי מלשון הרמב"ם בפי"א ובפי"ב מה' מלכים משמע, דמלך המשיח הוא יקבץ נדחי ישראל ויגאלם מיד צר, וא"כ לא יהי' זה ביום ביאתו, וא"כ ביאת בן דוד הוא דבר אחר, והגאולה שיגאלו ישראל ע"י מיד צר הוא בזמן אחר, וע"ז אמרו שם שיהא בניסן או בתשרי, אבל על ביאת ב"ד לא נאמרה זמן ידוע, אלא אדרבה על אותו עת הקבוע בעתו צריכין אנו לחוש בכל יום" וכו', עי"ש. וכ"כ בשו"ת 'תשובה מאהבה' (או"ח סי' רי"א, ומובא בקוצר בפתחי תשובה יו"ד סימן רל"ט סק"ט בסופו) וזל"ק: "דאין זה גדר קושיא כלל כי ביום שבן דוד בא אז לא תהי' הגאולה, כ"א כמו שכ' הרמב"ם דאחר שיכוף ישראל ללכת בדרכי תורה וילחם מלחמת ה' ויצליח ויבנה המקדש ויקבץ נדחי ישראל, ומקריבים קרבנות ויעשו שמיטין ויובלות עפ"י התורה שבכתב ובע"פ, אז תהי' הגאולה שלימה במהרה" וכו', עי"ש.

ובהגהות 'אמרי ברוך' על טורי אבן כתב שם, וזתודה"ק: "המעיין במקראות וברמב"ם סוף הל' מלכים יראה מבואר דמלחמת גוג ומגוג תהי' אחר ביאת דוד, והתקיעת שופר לקיבוץ כל נדחי ישראל תהי' אחר גמר מלחמת גוג ומגוג ומפלתו, ואז תהי' גאולה שלימה לכל ישראל, וממילא בן דוד יכול לבוא בכל יום, אבל קיבוץ נדחי ישראל יהי' ניסן או תשרי", עי"ש, ומבואר דקודם יבוא משיח ואח"כ יהי' הקיבוץ.

אולם ב'ערוך לנר' (שם) כתב, וז"ל: "ולענ"ד י"ל דגאולה וביאת המשיח תרי מילי נינהו, דכן מוכח במגילה (יז) מסדר ברכות שמו"ע דאמרינן שם וכיון שנתקבצו גליות נעשה דין וכו', והיכן מתרומם קרנם בירושלים, וכיון שנבנית ירושלים בא דוד וכו' ע"ש, הרי שקיבוץ גליות קודם לביאת דוד, אכן לפ"ז כש"כ שיקשה למה יאסר הנזיר אם עדיין לא נתקבצו גליות, ובלא"ה קשה כיון דאמרינן שם בשביעית עתידין ליגאל, במוצאי שביעית בן דוד בא, א"כ לא יאסר ביין רק במוצאי שביעית, אמנם בזוהר פ' שמות נראה להיפך שיתגלה משיח עוד בטרם נגאלו ישראל, ומזה נראה שאין מבורר לנו מה ענין הגאולה שעליה פליגי ר"א ור"י מתי תהיה, והוא הקץ שעליו נאמר הלא הוא כמוס עמדי"" עי"ש.

***המשך המאמר בשבוע הבא** (ויתבאר גם מש"כ רביז"ל בספה"ק ויואל משה בזה, וגם אם יש יום ידוע בחודש ניסן שיבוא).*

בעזה"י

קול נהי נשמע מציון

כי יתן ראשינו מים ומקור דמעה עיננו, אוי ואבוי כי רחק מנחם מאיש נפשינו, דיד ה' ישכון לבטח, ואותנו יסיר קהלתינו שב לאחת, לב כי לא יחדל על תבשורה הטהרת, גיעל רוח הזדים דקהלתינו פארה החדרת, והלא הוא יאבי שפטיק בכל מדו ואוט לשבת מוסדותינו וחק, והקדיש את כל פעמינו במלוא מתן ואמלה לזרים קרן המוסדות, וק בחלק וירחבי כמעמל והגיי מלאמה תודה יעב לב בני ברק ובנולדה וסיימא דשמיא, וחק בחלק ואשפר עסק בכל לבו ונפשו רכות בשנים להלחם לבב אנשי בחיל לזרים תרומה בקודש לשבת המוסדות, חבריו שיעצו בן והלב בנפשו ללב שלומיאם ופקד פיי לשובת, ציון בתך הבטח על ואל איש חסיד, ויהי בבית יהודה האני ואני, על אבנון נפש יקיה בקצוי יסי', והה

הרה"ג רבי

יקותיאל יצחק בראך

זכרונו לברכה

רב דקהל אפסי ארץ נאנאש

מנהל חתני וחבר הנהלת מוסדותינו חק' בבני ברק יצ"ו

בן הרה"ג רבי שמואל זצ"ל האב"ד נאנאש

אנשי שלומינו בחשבונות מבכים מרה על האי שופרא דבלע בארעא

אבל יחיד עשו לך
מוסדות יתב לב בארה"ק

כי אבד ידיד נאמן למוסדותינו, מי יתן לנו תמורתו

ושלוחה בזה נפשי הנחומים מקומקן לבבינו לבבוד המשפחה החשובה והחתמה

ה"ה אלמנתו הצנועה והחשובה, אשת חיל עטרת בעלה, שתחי'

שזכתה לעמוד לימינו במפעליו המרובים לטובת הכלל

ויוצ"ח חור ישרים ומבורך שזכה לגדלם לתורה ולירא בניו ובנותיו החשובים המפוארים שיחיו

ובמיוחד לבני חתשוב, האברך כמשמעו וכמדרשו מרבה פעלים לתורה ולתפארה

הרב ר' נחמן בראך הי"ו

חבר הנהלת מוסדות יתב לב בית שמש יציו

המקום ינחם אתכם בתוך אבלי ציון וירושלים

הלך לבניך בדקין, כדאי היא זכותו ופעולתו האדירים להיות לו למליץ יושר בעולם העליון,
והסת רבותינו הק' מייסדי מוסדותינו הק' יעמוד לימין צדקה להגיע למנוחתו ותבונה בן עדן

המנחמים מתוך צער רב ובצפיה לרחמי שמים כי לא תמנו

הנהלת מוסדות יתב לב בארה"ב

כלים חדשים (ב) לפסח וכל השנה

הגעלת כלים

הגעלת כלים חדשים

כלים חדשים [שאין עליהם השגחה] הרבה נוהגין להגעילן גם כל השנה מחשש מריחת שומן איסור, ואפשר להגעילן בבית בתוך כלי, ובכלי גדול אפשר למלאות במים שירתחו מעל שפת הכלי, או להכניסם לתנור כשהוא בחום גבוה, כלים המצופים [טפלון, אמאייל, קרמי] חדשים אינם צריכים הגעלה.

כלי אלומיניום חדשים

אותם שבהשגחה אין טעונים הגעלה, ואותם שאינם בהשגחה יכול להכניסם לתנור כשהחום גבוה, מכסה הקרטון יש בו חשש חמץ ואין להשתמש בפסח, ויש בהשגחה מיוחד לפסח עם חותמת על כל מכסה לחוד.

כלים מלעקטע"ר

תנור, טוסטר, מכשיר לפיצה, לבלינצע"ס וכדו', אפשר להפעילם לזמן מועט בחום גבוה.

כלים מנייר

כלים מנייר, כוסות נייר, נייר לאפיה ולארונות ולניגוב, טעונים השגחה לפסח מחשש עמילן [וגם לכל השנה מחשש שומן המרוח].

כפפות [הענטשקע"ס]

מניילון צריכים השגחה לפסח מחשש עמילן.

הגעלה לכלים חדשים חדשים

לכתחילה נזהרים להגעיל כלים חדשים בדוד מיוחד לכלים חדשים, ולא בדוד של כלי החמץ, ובדיעבד אינו נאסר.

טבילת כלים

כלים חדשים הטעונים טבילה

כלים חדשים הנוהגים להגעילם, לכתחילה יש להגעילם קודם טבילתם.

טבילת כלים חדשים

כלים חדשים המיוצרים על ידי גויים טעונים טבילה.

החייבים בטבילה

כלי מתכות וזכוכית, חייבים בטבילה, כלי עץ אין חייבים, ופלסטיק וסיליקון נוהגים הרבה שלא לטבול.

כלים מלעקטע"ר

כלים חדשים מלעקטע"ר, אפשר להטבילם ולהניחם לייבש כמה ימים לפני השימוש, בלענדע"ר יד נכון לטבול כל הכלי.

השתמשות חד פעמי

כלי הצריך טבילה אין להשתמש בו אפילו פעם אחת בדרך עראי, ורק כלי שכל תשמישו הוא רק פעם אחת, מותר להשתמש בו בלא טבילה, תבניות אלומיניום המיוצרים בחו"ל ובדעתו להשתמש כמה פעמים טעונים טבילה.

בקבוק יין

בקבוקי היין המיוצרים בחו"ל, אם ברצונו למלאות שנית [כפי שנהגים לתקן היין אחר הקידוש], צריך לטובלו, והמיוצרים בארץ [שיש למטה סימן בולט הדומה ל-פ] אין צריך לטובלו.

מדבקות על הכלי

מדבקות שמקפיד עליהם וברצונו להסירם, הם חציצה, ואם אינו מקפיד עליהם וברצונו להשאירם, יכול לטובלם כך, ואם בשעת הטבילה אינו מקפיד, ובמשך הזמן נמלך ומקפיד, עלתה טבילתו.

קטן

אין לשלוח קטן לטבול כלים, אלא בצירוף גדול הרואה ויוכל להעיד שהוטבל הכלי, ויכול הקטן לברך.

מיני כלים

כלי המיועד לפצח אגוזים ושקדים פטור מטבילה, ונכון להחמיר לטבול בלא ברכה.

כלי המיוחד לקילוף ירקות [שיילער] מחוייב בטבילה, אם הוא מיוחד לירקות שאינם ראויים לאכילה בלא בישול כגון תפו"א וכדו' יטבלנו בלא ברכה, ואם הוא גם לירקות הנאכלין חיים מטבילו בברכה.

קערת ליל הסדר, אם מניחים עליה המצות בלא הפסק צריכה טבילה, ואם מניחים בהפסק המפה אינה צריכה טבילה, ואם בכוונתו להניח המצות בלא הפסק ולא הספיק לטובלה, אין להניח המצות אפילו בהפסק.

שימוש לצורך אחר, לפני הטבילה

כלי שקנאו לצורך אכילה, אין להשתמש בו אפילו לצורך אחר לפני הטבילה, כגון סכין לחתוך בו שאר דברים, או כוס ליטול בו מים (דרכ"ת סקל"ט בשם גנזי המלך).

טעלעפאן

טלפון יש ליזהר בטלפון שמצוי שדבוק בו חמץ מחמת ההשתמשות בו בשעת אכילה, ובפרט בטלפון שמצוי במטבח בשעת הכנת המאכלים, ויש שמנקים היטב ועוטפים אותם עם ניילון הנצמד, ויש שמשתמשים במיוחד לפסח, ופלאפון תלוי לפי הענין.

צריך לזרז ולהזהיר כל הירא והחרד לדבר ה' שלא ישתמש בפסח בכלים שנשתמשו בהם חמץ כל השנה והוכשרו על ידי הגעלה. כי בלתי אפשר לנקרם היטב בסדקים הקטנים שבהן שלא ישאר בהם משהו חמץ על כל פנים, ויותר טוב לאכול בפסח בקערות של כלי חרס חדשים (יסוד ושורש העבודה הל' הגעלת כלים)

הכשרת השיש והשולחנות עם כלי של חמץ

יש להשתמש בכלי [קומקום] שמשתמש בשאר ימות השנה [נקי מחמץ], על מנת להגעיל את השיש לפסח. ולא עם כלי של פסח[1].

ואם הכשיר בכלי של פסח, המיקל להשתמש עם הכלי בפסח יש לו על מה לסמוך, ועיין בהערה[2].

---

1 כתב הט"ז (סו"ס תנב ס"ק יא) "הנשים נוהגות שלא להשתמש בקדירה ששופכין רותחין על האבן שמכשירין בו כלים, מטעם שהריח של החמץ נכנס בו". והט"ז שולל את המנהג "ואין בו ריח ולא טעם, דאין בו איסור כלל בפסח". והחק יעקב (סימן תנא ס"ק נה) יישב המנהג דנהגו להחמיר מחשש נצוק, ומשום זיעה העולה.

ובא"ר (סימן תנא אות מ) כתב דצריך לומר דהט"ז לא חשש לזה, משום דס"ל דלא נאמרו חששות אלו אלא במערה על איסור בעין, ולא על איסור בלוע, ועוד דהתם איסור והכא חמץ קודם פסח היתר הוא. אך מ"מ בסימן תמד (אות כ') כתב דלמעשה יש להחמיר בדבר.

וכ"כ בשו"ע הרב (סימן תנא סעיף נט), ליישב המנהג "נוהגות הנשים שלא להשתמש בפסח בקדירה שעירו ממנה רותחין תחת האבן. ויש שנתנו טעם למנהג זה לפי מה שנתבאר ביורה דעה (סימן קה) שלכתחלה אסור לערות מכלי כשר שיש בו שומן כשר לתוך נר דולק משומן טריפה לפי שההבל עולה מתחתון לעליון דרך עמוד הנצוק המחברם [ולפי טעם זה אין לאסור אלא כשמערה על כלי הנגעל מתוך הקדירה עצמה ולא נפסק הקילוח] ואם עבר והשתמש בפסח באותו קדירה הרי התבשיל מותר אפילו באכילה".

וכן כתב בשעה"צ (סימן תמד סק"ד) בשם הפמ"ג (שם א"א סק"ד) ודרך החיים (שם ס"ו) "ואין לערות רותח לתוך כלי חמץ מכלי פסח אם לא שרוצה שלא לשמש בקדירה זו שערה מתוכו עד לאחר פסח",

2 פרי מגדים (סימן תמד א"א סק"ד) "ודיעבד אין איסור אם היה מערה מכלי פסח לחמץ", וכ"כ בבית מאיר בהגהותיו על החק יעקב (סימן תנב סק"ה) "טעמי איסור העירוי אין בהם די לאסור הכלי". אמנם מלשון שו"ע הרב שם שכתב "ואם עבר והשתמש בפסח באותה קדירה, הרי התבשיל מותר אפילו לכתחילה", משמע שלכתחילה אין להשתמש בקומקום זה בפסח.

ברכת תנחומין

מי יתן ראשינו מים ועינינו מקור דמעה, כשם שמברך על הטוב כך מברך על הרעה, וכן יעלה ויבוא ויגיע, ברכת תנחומים נברך ונביע, קדם אחד המיוחד שבחורה, האי גברא יקירא, מוסר עצמו בלו"נ למען ביסוס קהלתינו, עושה ומועשה למען פריחת מוסדותינו, להרחיב גבולי הקדושה בתוכינו, מיום הוסדה ועד היום הזה לא מש מתוך האהל לילות כימים, לעסוק בצרכי ציבור באמונה ובתמים, תורה עבודה וגמ"ח אצלו משולבות, הולך בדרכי האבות, רב פעלים להתעודד ולתורה, שמו הטוב הולך לפניו לתפארה, הלא הוא

הרב ר' נחמן בראך שליט"א

חבר הנהלת מוסדותינו וקהלתינו הק'

שאו מספד וקינה ברוב יגון ואנחה, על אשר גלה משוש וערבה כל שמחה, בהלקח מאתו אביו הדגול ידיד מוסדותינו, ברוחב לבו היה עומד תמיד הכן לעזרתינו, ושמח לבו בהרחבת גבולי הקדושה דקהלתינו, איש תבונות ונבון, שיכל את ידיו בהכשר ויתרון, ציר נאמן לשולחיו מרנן רבותינו הק' לעמוד על משמר החינוך המסורה, וביראתו הקודמת לחכמתו ניהל רבות בשנים את התלמוד תורה, בקרב קהלתינו בבני ברק המעטירה, השאיר אחריו דור ישרים לתפארה.

הרב הגאון

רבי יקותיאל יצחק בראך זצ"ל

רב דק"ק אפסי ארץ נאנאש

מנהל רוחני דמוסדותינו הק' בבני ברק יצ"ו

על זאת תבכה נפשינו במסתרים, כי אנשי חיל נאספו ונפלו גיבורים, גזרה היא מלפני ואין לך רשות להרהר בהרהורים, כי לקח אותו אלקים דיין האמת יוצר היצורים, והלך לעולמו לדאבון לב כל יודעים ומכירים, מותך יסורים קשים ומרים, אחר חצות היום בערב שב"ק בא השמש בצהריים, סימן יפה היא לו ליפטר בהאי זימנא דקא גרים, ובפניא דמעלי שבתא הובא למנוחות במוספד תמרורים, גדולה האבידה ומי יתן תמורים, צדק לפניו יהלך במישרים, יזכר לעד זכיותיו ופעולותיו הבהירים, הקרן קיימת לו לנצח נצחים שימורים, ימליץ טוב בעד משפחתו ויו"ח המזהירים, ויבוא מנוחה נכונה במעלות קדושים וטהורים, ותהא נשמתו בצרור החיים צרורים, עדי יעמוד הכהן לאורים, בקול מבשר על ההרים, בקיבוץ נפזרים.

החותם מתוך צער ואנחה, בשם הנהלת המוסדות בית שמש

צבי עקיבה בריטשטיין

יו"ר ומנהל מוסדות "טב לב" בית שמש

הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע

הרב הקדוש רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זללה"ה בעל ה"אוהב ישראל" נולד בשנת תק"ח לאביו הגאון רבי שמואל מזמיגראד שהיה מגדולי רבני פולין בדורו, ראב"ד בעיר חדש ניישטאט שבפולין, שהתייחס לגדולי הדורות, גאוני אשכנז וחכמי פולין, כמו הט"ז והרבי ר' העשיל מקראקא, המהר"ם מלובלין, מהר"ם מפאדוואה, מהר"י מעץ, מהר"י טריווש עד לרבן של ישראל רש"י הק' זללה"ה. (רבי שמואל אף כתב סדר יוחסין. העתיקו נדפס במילואו, עם הוספות מרבינו בנו ונכדו, והובא ב"אגרות האוהב ישראל"). שמו 'העשיל' ניתן לו ע"ש זקינו הרבי ר' העשיל, כבר בצעירותו נתפרסם בגדלותו בתורה וכן כבר זכה למדריגות נעלות ונשגבות, וכפי שסיפר בעצמו לתלמידו רבי משולם נתן מרגליות מבארדיטשוב ז"ל, וכיו"ב מביא בשמו תלמידו הרה"ק רי"א מקאמארנא ז"ל, שבילדותו כבר היה יכול לראות עתידות, אולם משראה שהם מבלבלים אותו מעבודת הבורא ביקש מהקב"ה שיבטל כח זה ממנו. בהגיעו לפרקו נשא את מרת חיה בת רבי יעקב מרגליות אבד"ק טיטשין, וישב שש שנים על שלחן חותנו ושקד על התורה והעבודה בקדושה.

בשנת תק"מ, לערך, נתקבל לרבנותו הראשונה בעיר קאלבאסוב שבגאליציא, בעיר זה הושפע מקדושת הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע והרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע, ונתקרב לדרך החסידות, ונסיעתו הראשונה כחסיד היתה אל הרה"ק המגיד מזלאטשוב זיע"א שרבינו החשיבו כ'מפתח התורה' לאחר שתירץ לו כל קושיותיו. ואח"כ נסע בקביעות אל רבו המובהק הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א אשר החשיבו למאד (ראה לקמן שמועות מפי צדיקים על עדותו עליו) עד שנחשב כאחד מגדולי תלמידיו הק'.

בקאלבאסוב ישב כט"ו שנה שם סבל מדחקות נוראה, עד שבשנת תק"ס נתקבל כאב"ד אפטא. שם ישב ח' שנים, ובשנת תקס"ח נתבקש לכהן בעיר יאסי שבראמעניא, אך כשנפרד מיהודי העיר אפטא וראה את הקושי שבהיפרדם ממנו, הבטיח להם נאמנה כי שמו ייקרא על שם עירם לדורות, ואכן זה שמו וזה זכרו. בבואו לראמעניא האיר הארץ מכבודו, והשפעתו על יהדות המדינה וגלילותיה היתה עצומה. וכפי שמעיד בעצמו במכתב משנת תקפ"ה: "עיני ולבי היו על כל המדינה וכל השוחטים היו תחת רשותי" (מביאו המהרש"ם מבערזאן ב"דעת תורה" הל' שחיטה סו"ס א'), אך עכ"ז סבל שם מרדיפות שונות (ר' 'עירין קדישין', פר' מקץ) ועקב כך, בשנת תקע"ד, לאחר פטירת הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוז זי"ע עבר למעזיבוז, ושם לא כיהן כרב אב"ד אלא כמנהיג לעדת החסידים. ואז נחשב לזקן צדיקי הדור, אשר כולם סרו למשמעתו. דורשי רשומות דרשו על ארבע קה"ק שישב בהן: "ה' מלכותיה קאים", קאי"ם ר"ת: ק'אלבסוב, א'פטא, י'אסי, מ'עזיבוז "כי באמת על ידו אמנם נתפרסמה מלכותא דשמיא" (תורת אבות).

הגה"ק רבי אלעזר הכהן מפאלטוסק ז"ל חתנו של בעל החוו"ד מליסא שנסע במסי"נ להסתופף בצל רבינו, היה נוכח בסעודת ר"ח ניסן האחרון לימי חייו, והוא מתאר בצורה מופלאה כיצד נפרד רבינו מהשולחן והמנורה, בהעידו אותם עליו שעשה עמהם אך ורק רצון קונו. וכך עשה לגבי גביע הקידוש, באמרו: הנה זה הגביע יהיה עדות בעולם העליון שקדשתי קידוש שבת ויו"ט והבדלה לתקן את שרשה במקום העליון וכוונתי בכל הראוי לכוון להמשיך שפע וברכה רבה בכל העולמות בכוונה בלי שום הרהור ח"ו. ואח"כ הלך לתיבת הספרים, וירם יד הימין הקדושה כנגד השמים, ואמר בזה"ל, שכל הספרים יגידון ויעידון בתורת עדות לפני כסא הכבוד שלמדתי אצלם בכוונה בלי שום גיאות ופניות ח"ו, וגם לא למדתי ח"ו בתוכם כקרדום לחפור בו, רק למדתי הכל לשמה בלי שום פניה ח"ו וכו', וכשגמר כל הדברים הקדושים צוה שהחברה קדישא יעשו מן השולחן ארון עבורו. וזמן קצר קודם הסתלקותו ציוה שלא יחקקו שום שבח על מצבת קדשו זולת זאת שהיה 'אוהב ישראל'. וביום ה' לחודש ניסן תקפ"ה נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש. ומנו"כ במעזיבוז בתוך אוהל הבעש"ט הק'.

הותיר ברכה אחריו חיבורו הנקדש 'אוהב ישראל', שנכתב ונאסף ע"י נכדו הרה"ק רבי משולם זוסיא מזינקוב זללה"ה, וחיבה יתירה נודעת לו לספה"ק הלזה אצל כל הצדיקים, ונחשב מספרי היסוד בתורת החסידות, וכן ידוע אשר אצל רביה"ק בעל דבר"י זי"ע סוף ימיו לא ירד ספר זה משולחנו, (ידוע מה שאמר הרה"ק מאפטא דלאריכות ימים טוב לבוא אליו), ובעיקר למד בזה בליל שב"ק, וגם נשאר ספה"ק אוהל תורה, זכותו יגן עלינו ועכי"א.

בפי ישרים תתרומם

מאמרים ועובדות מלוקטים מרוממות מעלותיו בקודש

בקרב קדושים יתהלל

"ידיד עליון וידיד נפש ישראל וידיד נפשי, ה"ה הרב המאור הגדול מעוז ומגדל הגאון המפורסם בוצינא קדישא עמודא דנהורא, איש אלקים קדוש שלשלת היוחסין נר ישראל עמוד הימיני פטיש החזק כש"ת מפארים מו"ה אברהם יהושע העשיל נ"י האב"ד ומ"מ בק"ק יאס והמדינה"

ממכתב הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז זי"ע (אגרות האוה"י אג' יג)

"איש אלקים קדוש, נאדר בקודש, על ישראל הדרתו, אשרי יולדתו והורתו, ה"ה כבוד אהובי שארי ופארי, הרב גאון הגדול החריף ובקי, מופת הדור החסיד ועניו חכמתו תאיר פניו, נודע למשגב בכל קצוי ארץ כו'"

הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות מבראדי זי"ע (שו"ת "בית אפרים" אבה"ע מהדו"ת ח"ב סי' יד, ובסגנון זה עוד כמ"פ)

"אל כבוד נאצל אור שבעת הימים הוא אדונינו מורינו ורבינו הרב רבן בני הגולה עמוקות, צופה נסתרות, עושה גדולות עד אין חקר, מפליא פלאות צדיק קדוש עליון, מוכתר בכתר עליון, הגאון האלקי כבוד מורינו ורבינו הרב אברהם יהושע העשיל העומד והמצוחצח". "הנה אני כעת באמצע הדרך בנסעי אליו לקבל פניו הקדושים כו', וכאשר אזכה לקבל פני אדמו"ר בתשוקת נפשי לה' כקבלת פני השכינה"

הרה"ק בעל "עטרת צבי" מזידיטשוב זי"ע (שם אג' כב)

עמודא דנהורא

נודע בשערים מה שהפליא במאמר קדשו הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע בביאור הפסוק: "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים" (בראשית ב, י); 'עדן' זה מרן אושה"י הבעש"ט הק', 'נהר' זה המגיד הק' ממעזריטש, 'הגן הוא הרבי ר' אלימלך 'ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים' אלו הארבעה ראשים האמורים.

מציון יסעד

מלכות פה קרינן ליה

אמרו צדיקים הקודמים זי"ע, כי הרבי ר' אלימלך זי"ע השאיר מורשה לארבעת תלמידיו הגדולים; ה"חוזה" הקדוש מלובלין שירש את

דשוב יו"ד שאלה כט **משה**

שאלה כט

ע"ד השאלה בשמי שמוני מחוד בשיפולי החומה ים כעין כף לו כפופה לו בקומה ולפעמים הוא קטנה עד שמין בחפצי להכניס בו חלבא גודל ויש בחוכו כמין קרום המהדק שכי הקלוות ולפעמים הוא בחלון ולפעמים הוא בלח חלון ובכל בלח בודקים מחלקין דבים חלון מצריפין לגמרי דלא מהכי כ' מיעוך ומשמום ובמעמי לומרים הטעם שבחלון בו חלון רק קרוס שקורין בויל"א ולא סירבא ובים בו חלון הוא וחין קן לדברי סרוח דזה שבל ובעיון הוא כמובחר בשבחים רמ"ח סי' כ"ט קעיף ד' ע"ש ובכחה לכחוב להטעיף בכל ענין · אך בזיחי כמן פה ק"ק קאלבסוב והייתי מסופק שמא אלו הרב הבדוק החלבי מנחון שחסיד החלמיתי לחבר"ק חציל כ"י שם"י יחריך ימיו ושכותיו (הוא הלדיק מוה' לחריסם יהושע העשיל לחבדק"ק מפחת בעש"ט ס' לוהב ישראל עש"ה) בח לפני הסו"ב שלו מוסחה וחומן גדול בכל ענייני סו"ב ויש והלינ לפניו דברין בחלב שכחוולע לו בבירור גמור ברוב עסקו והרגלו בבדיקות זה לו יחר מעשרים שנה ועשה מלחבת ד' בחומה ולא ברמי' ח"ו וכומן כל לבו וכל חושיו וכל כחותיו ועשחוכותיו ומחשבותיו לחשבית חינע הדק בהשגחה פרטיות על כל פלטי פרטיות בענין בדיקה כחוודע לו שזה חינו בלבא שזה החחלת הרפוחה של מילוי החסרון ולא בגמר עדיין והרחה מופח מוכך שבכמה מקומות שהי' לפניהו בלא חסרון וחיח הכיר בבלילוחו שגם זה הי' בו חסרון כ"ל רק שהרגיש בגמרי ע"י הקרוס וקרע לפניהו הקרוס והי' בו בעין כף כפופה

עיי"ש בכפנים הספר שהאריך לברר כדת של תורה, ובתוה"ד :

הגיחה · ושכח בלעוויהי אפי כבוד הרב הקדוש הכ"ל להעמוד מוזן לדבריו ולעיין בזה ושכח מלוה הרב הקדוש הכ"ל עלי מוכח ומלוה לשמוע דברי חבמים ואח פקודחו בעיה רוחי ואען ואומר אח אשר הורוני מן השמים הנה וכו' כל הנ"ל נראה לפענ"ד באופן שיסכים על ידי כבוד הרב הגאון החסיד מרא דאתרא דפק"ק קאלבסוב יצ"ו הכ"ד משה טייטלבוים האבד"ק שינאווי החותם פק"ק קאלבסוב"

לבחתימת התשובה :

הכ"ל נדפס לפענ"ד בחופן סיקבים ע"י כבוד הרב הבחון החסיד מוה' לחברה מפק"ק קאלבסוב יל"ו הכ"ד ה"ק ומשם עייטולבוים שחב"ד דק"ק סיבאוי המוחם פה ק"ק קאלבסוב :

לשון קדשו של מרן הגה"ק בעל ישמח משה בתשו' השיב משה:

"בהיותי כאן פק"ק קאלבסוב משובתי שבת אצל הרב הקדוש האלקי הגאון החסיד האמיתי אבד"ק הנ"ל נ"י הש"י יאריך ימיו ושנותיו, בא לפני השו"ב שלו וכו' והנה נצטויתי מפי כבוד הרב הקדוש הנ"ל לעיין בזה והנה מצות הרה"ק הנ"ל עלי חובה ומצוה לשמוע דברי חכמים ואת פקודתו שמרה רוחי ואען ואומר את אשר הורוני מן השמים הנה וכו'. כל הנ"ל נראה לפענ"ד באופן שיסכים על ידי כבוד הרב הגאון החסיד מרא דאתרא דפק"ק קאלבסוב יצ"ו הכ"ד משה טייטלבוים האבד"ק שינאווי החותם פק"ק קאלבסוב"

כח הראיה, המגיד הק' מקאזניץ את כח הלב, הרה"ק הרבי רמ"מ מרימינוב את הנשמה שבמח, ורבינו הק' מאפטא את כח הפה.

מציון יסעדך

וכך ראיתי למורי הקדוש (מאפטא) זי"ע. פעם אחת עמדתי לפניו והוא היה מדבר עם אלמנה אחת, והבנתי דבריו שהיה מדבר עמה בחכמה עמוקה מענין גלות השכינה היתה כאלמנה, עד שהתחלתי לבכות וגם הוא בכה. והיה דרכו לספר מעשיות ודיבורים, והכל היה בחכמה עמוקה, עד שפעם אחת סיפר לפני מורי דודי (העטרת צבי) בליל שבת מעשה אחת, והיה קודם ששתה כוס של ברהמ"ז. אחר הסעודה, היה מורי דודי הולך כל הלילה לכאן ולכאן, ולא ישן, ואמר שהמעשה ששמע מהרב אינו מניח לו לישון מרוב עמקות ושכליות וסודות שיש בה, עיי"ש.

זהר חי לתלמידו הרה"ק ר' א מקאמארנא זי"ע (פר' ויחי, ועד"ז כתב כמ"פ בחיבוריו)

והעיד חותנו הק' רבי אברהם מרדכי מפינטשוב זי"ע על קדושת הדיבור שלו, שבימי חורפו למד יחד אתו גמרא ותוס', ובמשך חצי שנה דרש וחקר מרבינו אודות דעתו על הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע "ולא היה באפשרות שישמע אפילו דיבור קטן לידע את דעתו מה אצלו הרב מוהר"נ הנ"ל, כי כל כך אחר רוב דיבוריו (כלומר, למרות שהיה מרבה לדבר) היה לו משקל של זהב ממש בפיו, שלא ידבר שום דיבור על שום בן אדם, שלא ירע בשום דבר לבר ישראל, שבזה מצער לשכינה ופוגם בה ח"ו.

'זהר חי' (שם)

"ורבים הלכו לאורו לקבל ברכותיו ולהקשיב אמרותיו, ואפילו שיחת חולין וכו' הצריכה לימוד, ומכש"כ בחידו"ת אשר דרוש דרש בפיו קדשו ורוחב בינתו מדי שבת בשבתו וחודש בחדשו וימים טובים".

נכדו הרה"ק רבי משולם זוסיא זי"ע מזינקוב בהקדמתו ל"אוהב ישראל"

"והיה דרכם בקודש אחר תיקון חצות לדבר על דרך הגוזמאות שאמר הגה"ק (בעל אוהב ישראל) ממעזיבוז, וכל אחד ואחד אמר פירוש על הסודות כפי דרכו, וכשהיה להם איזה דבר קשה היו מציעין זאת לפני הצדיק הקדוש רבי אריה סופר ממעזיבוז זצ"ל, והוא היה מפרש לה הכל על נכון"

יד המאיר
(פתיחת "פענח רזא" אות כא)

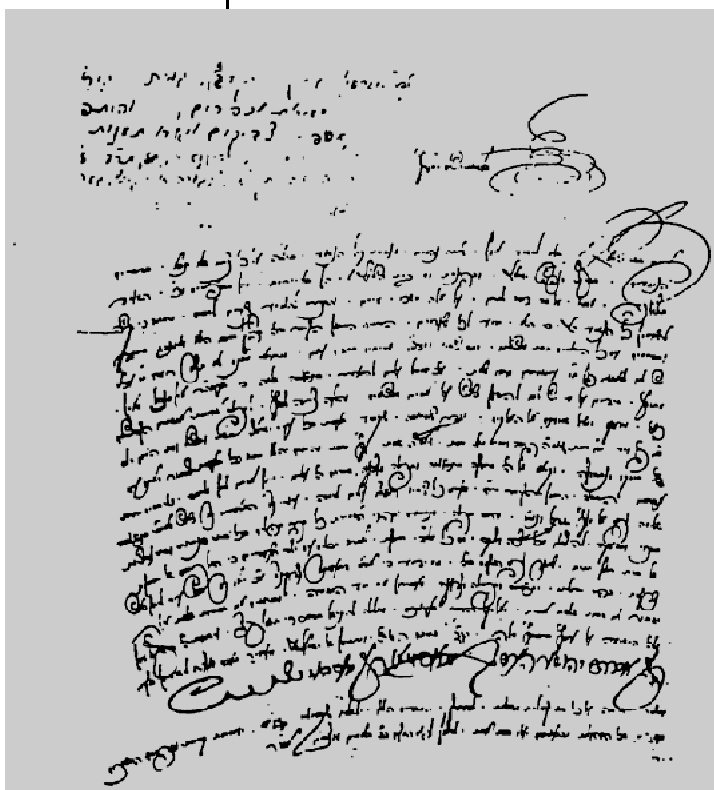
"שמענו ממורינו הגאון הקדוש זלה"ה דאמר: אילו היו שרפים ואופנים מבינים תורתי, לא הייתי אומר, אלא תורתי היא בלתי לה' לבדו". הן באמצע הסעודה תנוח עליו הרוח ממעל, והניח ראשו הקדוש על השולחן הטהור וכו' ועשה תנועות נוראות והטה הראש לאחוריו וכו', והתחיל לאמר סתרי תורה רזין דרזין, ופתח פיו הקדוש ואמר בהתלהבות גדול ופניו בוער בקרבו ולפיד אש".

"נחלת יהושע" לתלמידו המובהק הרה"ק רבי יהושע העשיל מחאליוב זצ"ל, ועוד מתלמידיו הק' (סו"פ בא)

קדוש עליון

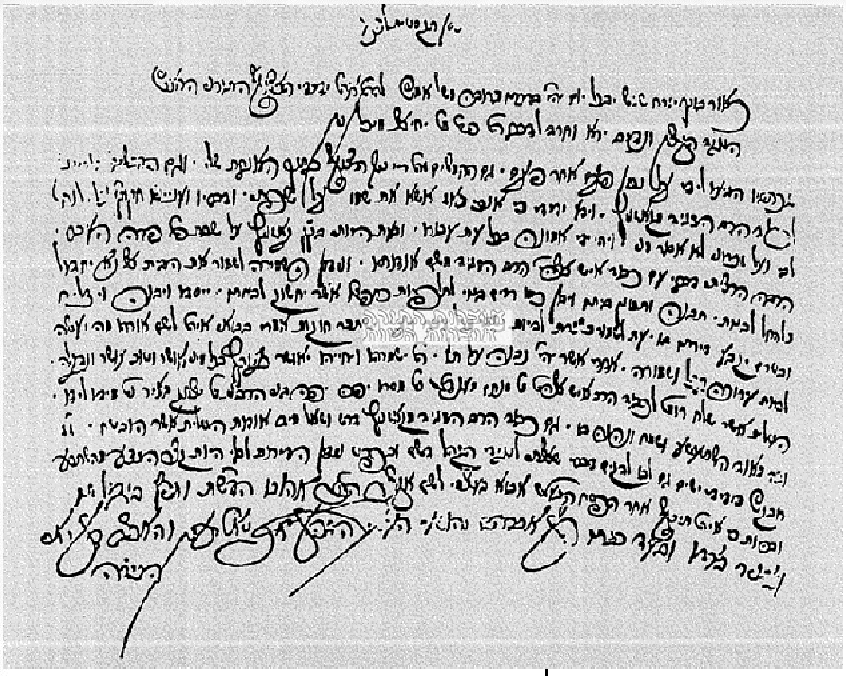
"כמ"ש [הרה"ק מרוזין זללה"ה] על הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זצללה"ה שהגוף הגשמי שלו היה בהירות של אלף נשמות ישראל". וע"ד דאי' בספה"ק אורח לצדיק (ריש פרשת תזריע), וזל"ק: "כמ"ש מאדוני אבי מו"ר זצללה"ה (הרבי רבי אלימלך זי"ע) שאמר כמה פעמים: הלואי שיהיה לבני אדם נשמה מזוככת כמו הגוף שלי". עכל"ק.

חלקת יהושע

מכתב קודש לקהילות ישראל לקבוע יום תענית לביטול הגזירות

ידע כל הנסתרות

אמר מו"ר הקדוש מוהר"ר אברהם יהושע העשיל זצ"ל שעשבי השדה היו אומרין לו עתידות, וגם פסיעות אדם, ויראתי שלא אטעה, ובקשתי מאב הרחמן שיטול ממני. וכן היה העניו בילדותו שהשיג מדריגה כשהיו אומרין איזה שם עם שם אמו, היה מכוון בכוון מי הוא זה השם, אם הוא תינוק מוטל בעריסה, או אם הוא גדול מעט שלומד אותיות, או גדול ביותר, או אם הוא איש גדול בשנים, ואם הוא בעה"ב או ת"ח או צדיק וכו'. וכשהיו מנסין אותו וא"ל שם שלא היה השואל יודע כלל מהותו, אלא לנסות, השיב: זה איננו, ועכ"ז אמר: ידעתי גם ידעתי, שעדיין אני רחוק מאוד מהשי"ת, ולא עוד, אפשר מטעין אותי."

נתיב מצותיך (קאמארנא) שביל אמונה, שביל ה' או"ב

אברהם אוהבי

אות בקדושיו היתה אהבתו העזה לכל נפש מישראל, ואשר על כן שמו נקרא: ה"אוהב ישראל". וכה מעיד עליו נכדו הרה"ק רבי משולם זוסיא מזינקוב זי"ע בהקדמתו לספר זקינו: "הוי מרגלי בפומיה דרב אשר במדה זאת יוכל להתפאר אפילו לפני בי"ד של מעלה, אשר אהבת ישראל תקועה בלבו, וטרם הלקח ארון אלקים צוה לבניו שלא ירשמו על מצבת אבן שיציינו על בנין הנפש שלו שום שבח רק אוהב ישראל".

בהקדמה לספה"ק 'אוהב ישראל' לנכדו הרה"ק מז'ינקוב זללה"ה

"הכי קרא שמו אוהב ישראל, כי כשמו כן הוא, היה אוהב בכל לבבו ונפשו כל ישראל, ובפרט להת"ח היה מקרבם בכל עוז, ואבותינו סיפרו לנו בעת שהיה כאן היו הכל כל גדולי ישראל שבעירנו, והיו משכימים ובאים אצלו, וראו נפלאות מתורתו".

מתוך הסכמת הגה"ק בעל שואל ומשיב זי"ל להדפסת ספה"ק "אוהב ישראל"

הרה"ק המגיד בעל עבודת ישראל זללה"ה אמר פעם בערב יוהכ"פ, שגם אז בזמנו נמצא כח שלשת האבות הקדושים, ואמר על הרב הק' מאפטא בעל אוהב ישראל זצ"ל שהוא בחינת אברהם, ועל הרה"ק הרבי מלובלין זצ"ל שהוא בחינת יצחק, ואת עצמו, שהיה שמו ישראל, חשב כנגד בחינת יעקב"

פרי צדיק" (מאמרי ערב יוה"כ או"ג. ועיי"ש הסברו הנפלא לענין זה)

כתר שם טוב

קדוש ונערץ היה בפי כל גדולי וצדיקי דורו, החל מגדולי החסידות וכלה בגדולי הרבנים והגאונים שלא נמנו על דגל החסידות. ומתאמרא משמיה דרבו הקדוש בעל "נועם אלימלך" זי"ע אשר העיד עליו פעם, כי כשמו כן הוא: יש בו מדת החסד של אברהם אבינו ועל כך שמו אברהם; צורתו כדמות יהושע בן נון, כשמו יהושע; ובחריפותו הוא מזכיר את חריפות זקינו, שע"ש נקרא, הרבי ר' העשיל ז"ל.

דור דעה

כהן גדול, נשיא, ומלך

שמעתי בנעורי מפי מגידי אמת שכמה פעמים נשמע מפי קדשו של הרב מאפטא שביוה"כ בעת העבודה אמר "וכך הייתי אומר" (במקום וכך היה אומר), כי זוכר עוד עתה עת אשר שימש בכהונה גדולה בביהמ"ק והענין מפורסם. וכן י"א שהעיד ע"ע שהוא כעת בגלגול עשירי בזה העולם והי' בחי' כהן גדול ונשיא ומלך וריש גלותא וכו'.

עשר אורות

בעזהי"ת

שע"י התאחדות אברכים דקהל"ל ד'סאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

פאַרפאַסט נישט דעם טעגליכן שיעור בספה"ק דרך פקודיך

וואָס ווערט געלערנט דורך אלפי אנ"ש בכל קצוי תבל כהכנה לפסח

בראשות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

טעם כעיקר!

אין שולחן ערוך ווערט גע'פסק'נט:

צריך שישאר 'טעם' מצה ופסח בפיו

די טעם שפירט מען ווען מ'לערנט אַדורך די טעמי המצוות במעשה - בדיבור - ובמחשבה

די גאַנצע ליל הסדר וועט האָבן אַ אַנדערע טעם און באַדייט

און די 'טעם' דערפון וועט פאַרבלייבן פאר די גאַנצע יאָר!

די אידן וואס וועלן לערנען דרך פיקודיך, וועט זיין א הכנה דרבה צום הייליגען יו"ט פסח, זיי וועלן מרגיש זיין אן התרוממות הנפש, זיי וועלן מרגיש זיין א טעם מצה,

אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, כדי שישאר טעם מצה בפיו,

ס'וועט בלייבן א טעם מצה אין מויל, ס'וועט זיין א טעם מצה א טעם רוחני, אויף א גאנץ יאר.

כ"ק מרן רבינו שליט"א, בקריאת הקודש ללימוד ספה"ק דרך פקודיך

מילי דהילולא

דורן דרשה בהילולא דצדיקיא

שמעתי כמה פעמים מאדמו"ר הגה"ק מהרי"ד זצוק"ל מבעלזא זי"ע ביום אשר בו הילולא של איזה צדיק הוא כמו שעושין חתונה לצדיק ביום מיתתו, ועל החתונה נהגו בכל תפוצות ישראל ליתן דורון דרשה (ומקורו מהזוה"ק פר' ויצא קמ"ט ע"א), ומסתמא גם בהאי הילולא דצדיקיא יהיב ליה קוב"ה מתנות לצדיקיא, ואיזה מתנה חשובה נותן הקב"ה לצדיקים, ואמר אדמו"ר הנ"ל בשם זקינו הגאון הק' בעל אוהב ישראל זצוק"ל זי"ע, שנותן הקב"ה להם שיוכלו להשפיע בני חיי ומזוני לישראל. עכ"ד זצ"ל. ומסתמא נוטלים חלק בראש אותם אנשים שהם מזכירים את שמו של הצדיק לטובה, ומגלים דעתם שרוצים להושע בזכותם.

הגאון רבי שאול מראצפערט זצוק"ל
(נדפס בסו"ס מליצי אש ח"א, מכת בים והערות, עב)

מיכלא דמהימנותא

שמעתי בשם הרב הגאון הקדוש כקש"ת מוה' אברהם יהושיע העשיל זללה"ה האבד"ק אפטא שבא לפניו אדם גדול אחד שהיה לו בן שנתפקר ורצה להמיר דתו רח"ל, ובקש ממנו שיעזור לו, והשיב לו: אם אתה יודע שעדיין לא אכל חמץ בפסח מעת שנתפקר אז אפשר לי להושיע לו, ואם לאו לא. והנה, דברי חכמים צריכים לימוד ונראה כוונתו שהיה לו סמך מ[סמיכות] שני כתובים אלו (שמות לד, יז- יח) אלוהי מסכה לא תעשה לן. את חג המצות תשמור'.

שפת אמת ברעזאן (פר' כי תשא)

וישישו בשמחה

"שמעתי מכבוד אדמו"ר הרב ממעזבוש (רביה"ק מאפטא זי"ע) כאשר האדם עושה איזה נישואין לבניו, משם באה לו פרנסה ומצאתי רמז לזה בזה הפסוק (בראשית כו, ל) 'ויעש להם משתה' דהיינו שעושה חתונה לבניו, 'ויאכלו וישתו' באה לו פרנסה וכל טוב".

אור לשמים (פר' תולדות, כ)

סגולת ישראל

הרב מאפטא זי"ע בעל 'אוהב ישראל' צוה מי שידליק נר לטובת נשמתו [הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל בן רבי שמואל] יעשה לו טובה.

אוצר ישראל, עמ' ס"ב

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים, וסיפורי נפלאות וישועות

אש תהיה בו לעיני כל ישרא"ל

כשהיה הרה"ק מאפטא זי"ל בעיר ראדיחאוו שהוא בגבול רוסיא לגאליציא, נסעו כל אנשי העיר בראד, וגם ממרחק באו הרבה אנשים, ובתוך הבאים היה גם הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ל, כשבא לפניו אמר לו הרה"ק מאפטא, על כבודו לא חשבתי שיבוא אלי, השיב לו הגאון ר' זלמן באמת אני יושב כל היום בביתי ואיני הולך כלל לחוץ, רק כשאני רואה דרך החלון שרצים הרבה אנשים ועושים קולות, אני מבין שבוודאי יש באיזה מקום אש ושריפה, ואז אני רץ גם כן לחוץ, ועתה כשראיתי שכל העיר בראד וכל העולם רצים לרבינו, הבנתי שבודאי יש כאן אש גדול וקדוש לכן גם אני באתי עמהם. [וראה בתשו' 'יד אפרים' שהפליג בתוארים עצומים עליו (הובא לעיל במדור 'בפי ישרים')].

'חמדה גנוזה' ח"ב עמ' קי"ז

נועם שיח סוד שרפי קודש

פעם אחת כשדיבר הרה"ק רבי יצחק מנעשכיז זללה"ה מהרב מאפטא, אמר שהרב מאפטא היה רגיל לספר גוזמאות, ואמר אז בשם צדיק וקדוש אחד, שאמר על הרב מאפטא, שהוא יודע סוד מאמר רבותינו ז"ל (ביצה ד.) 'גוזמא קתני', לכן היה כוחו יפה לומר הגוזמאות. ופעם אחת כשהחל לדבר בדביקות בהפלגות יתירות על ביתו שבעיר יאסי (שם שימש ברבנות) ומנה אלפי עצים שנטעו לו שמה וכיוצ"ב, ועמד שם איש אחד ונענה "א, איך ווייס', נבהל הרה"ק מאפטא מזה וחרד לעומתו ושאל אותו 'וכי מאין אתה יודע'.. והיה נראה בחוש כי כיון לגנזי נסתרות לה' אלקינו. עוד סיפר הרה"ק רבי יצחק מנעסכיז זי"ע, שפעם אחת ישב הרה"ק מאפטע בסעודה עם הרה"ק רבי ר' ברוך ממעזיבוז, והרבה לספר גוזמאות, ואז עמדו אנשים מנגד והביטו, אולי יתחיל הרבי ר' ברוך לצחוק מזה, ויוסיפו הם בשחוק, אבל לא היה כן, ואחר שיצא משם האפטער רב, אמר הרבי ר' ברוך, מכל אנשי פולין לא ראיתי חכם כמוהו, שיש לו משקולת זהב בפיו ששוקל כל דיבור קודם שאומרו.

'עשר אורות', מערכת ז' אות כ"א כ"ב

סוד ה' ליראיו

ידוע שרבו הרה"ק ר"א חלק לפני פטירתו כוחותיו בין תלמידיו, ולתלמידו מאפטא נתן כח הפה, ודרכו הי' לספר מעשיות, ולומר גוזמאות, וכל דבריו הי' סודות נפלאים, בחכמה עמוקה, פ"א כשדיבר הרה"ק מנעסכיז זי"ע מהרה"ק מאפטא

אמר בשם צדיק אחד שהרה"ק מאפטא יודע סוד מאמר חז"ל "גיזמא קתני" לכן הי' כחו יפה לומר גוזמאות, ומסופר שכאשר נסע הרה"ק ר' יצחק מראדוויל זי"ע בנו של המגיד הקדוש מזלאטשוב זי"ע על חתונת בנו הרה"צ ר' דן שלקח בת הרה"ק מאפטא, ובאמצע נסיעתו בלילה שלפני יום החתונה בא המגיד מזלאטשוב לבנו בחלום הלילה, ואמר לו שכאשר תתוועד עם מחותנך הרה"ק מאפטא והוא יספר מעשיות וגוזמות מעניני העולם, ותעמוד משתומם ומתפלא, תדע כי בדיבור זה יהי' מלובש סוד זה, ובדיבור זה יהיה מלובש סודות אלו, וכן הי' בעת הוועד סיפר הרה"ק מאפטא מעשיות וגוזמות, וענה הרה"ק ר' יצחק זי"ע זה מובא במקובלים שם, וזהו נאמר בזוה"ק או בכתבי האר"י ז"ל שם, נענה אליו הרה"ק מאפטא זי"ע, ואמר בזה"ל "א קונץ אז מי האט א טאטע וואס עד קומט פאראויס דערציילן".

זכות ישראל, עשר אורות

שולחנו דומה למזבח

רבינו הק' מרוז'ין זצוק"ל הפליא בגודל עבודת האכילה של הרה"ק מאפטא זצוק"ל אשר כידוע עבודתו הגדולה והקדושה באכילתו למעלה מהשגת אנוש, ואמר עליו בקדש שהרה"ק מאפטא מרגיש אבנים באכילתו. ומסופר שפעם בא אורח לבית הרה"ק מאפטא, בו בשעה שישב הרה"ק בבית דינו לשפוט משפט צדק, וצוה הרה"ק לאנשי ביתו להכין לאורח סעודת ערב ומקום ללון, כשסיים הרה"ק הדין תורה ושב לביתו, ראה שאין האורח נמצא, ושאל לאנשי הבית ע"ז, ואמרו שסירב האורח לסעוד סעודת ערב למרות הפצרותיהם משום חולשא דאורחא שהיה עייף ויגע ופנה מיד לשכב לישון, ונענה הרה"ק בתמיה, "איך פארשטעה נישט, ווי שיימט זיך נישט א איד פארדעם בורא עולם, זיך צו לעגען שלאפן אן א וויעטשערע" (סעודת הערב בלשונם).

'רועה אבן ישראל' (סקולען) **עמ' פ"ב.**

בלתי לה' לבדו

ידוע שהרה"ק מאפטא זי"ע היה לו עבודה גדולה מאוד בעבודת האכילה, ובימי חוליו לא היה יכול לאכול בליל התקדש החג מצה ומרור, ומ"מ הכין לעצמו שיעור גדול של מצות ומרור אבל בני ביתו לקחו משם קצת למען בריאותו, וכאשר הבחין בזה פנה ואמר להם הלא תדעו שכל מה שאני אוכל בכל ימות השנה, איני מרגיש בהם שום טעם, וכמו שאני אוכל עפר, ורק כאשר הנני אוכל מצה ומרור אני מרגיש בהם טעם, וכעת אתם רוצים למנוע ממני גם מאכל זה שהנני מרגיש בה טעם.

דברי תורה

איהו רב ואיהו זעיר

הרה"ק מאפטא זי"ע היה אוהב ישראל במידה גדולה מאוד ולא לחינם נקרא שמו כן, ואת גודל אהבתו אל כל אחד

מילי דהילולא

חנון וצדי"ק ה'

ויאמר הראיני נא את כבודך. ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וגו' וחנותי את אשר אחון. "שמעתי ממורי הגאון מוה' העשיל זצללה"ה הפירוש 'הראיני נא את כבודך', כי ביקש משה הדבר לטובתן של ישראל, שיהיה הכח והאומץ בידו שיוכל להיטיב להם, והשיבו השי"ת: 'אני אעביר כל טובי', לשון הכרזה, כמו: 'ויעבירו קול במחנה' (שמות לו, ו) רצ"ל: [אני] אכריז שכל טוב 'על פניך', שדרך הצדיק יכלו כל השפעות וכל ישועות ישראל בכלל ופרט. רק 'וחנותי את אשר אחון', כי גם הצדיק הוא בן אדם, ולא יוכל להשגיח על העולמות בכל עת בלי הפסק, כי לפעמים צריך לישן ולפעמים מוטרד בענין אחר, והשאיר השי"ת כביכול לעצמו, אשר שינה אין לפניו ולא יטרידהו טורד, שהוא יתברך יחון לאיש אשר ייטיב לפניו".

אור לשמים (פר' שמות, לד)

ויחכם מכל האדם

ויחכם מכל האדם (מ"א ה, יא) "ואיתא במדרש: אפילו מן השוטים. ולכאורה מאי רבותא היא. ופירש הרה"ק מאפטא זצוק"ל דדרך השוטה לחשוב את עצמו לחכם גדול שאין כמוהו בעולם, ואין מי שיכול לנצחו, דברוב שטותו הרי הוא משיב חכמים אחור בדבריו ומשאלותיו המטופשות, כיון שאינם יכולים לרדת ממעלתם להבין נבכי עשתונותיו המעוותות להשיב לו נכונה לפי דרכו ומחשבתו. וזה היה גדולת שלמה המלך ע"ה שלא די שהיה חכם מכל החכמים, היה גם ביכולתו להבין נבכי עשתונותיהם המעוותות והמטופשות של השוטים, ולהשיב להם כגמולם לפי דרכם ומחשבתם".

ילקוט אוהב ישראל

(עמ' פג. וראה שם בהע' ב: כמקובל נאמרו הדברים על ידי רבינו בעת אשר נבחר לרבנות קאלבסוב, אחר שהרבה רבנים גדולים הוכשלו שם ע"י ראש הקהל שהיה בור ועם הארץ, בהציגו להם שאלות מטופשות שלא יכלו לענות עליהם, ורק רבינו תפס מיד את כונת שאלותיו, ויענהו על אתר תשובות שהניחו את דעתו)

לעורר השחר הוא תיקון הנפש

"בשם הרב הק' מאפטא 'ותקם בעוד לילה' (משלי לא, טו) כשאדם קם בחצות לילה, 'ותתן טרף לביתה' ונותן מזון להנשמה, שלומד ומתפלל, 'וחק לנערותיה' תקון הוא לחטאת נעורים".

מרגניתא דבי רבנן (עמ' עד)

מילי דהילולא

כל התחלות בדרך פשטות

קבלה מאת מורי ורבי חיות נפשי הגאון הקדוש רבינו אברהם יהושיע העשיל מאפטא כי 'לפתח חטאת רובץ' (בראשית ד, ז) ו'כל ההתחלות קשות' (מכילתא פרי בחודש פ"ב) לכן כשמתחיל תיכף בכוונה שיעלה למדרגות רמות באהבה וביראה ובהתפשטות הגשמיות לא יעלה בידו, כי היצה"ר האורב והשונא יבלבל אותו במחשבות ותחבולות שלו, ולכן כל ההתחלות בתורה, ובפרט בק"ש ובתפלה, יהיה ההתחלה להכין עצמו על פשטות הדברים שהוא מחוייב בהן על פי התורה, לומר הדברים בפשטות, ולהשתתף נפשו עם כל ישראל, עם כל נפש קטן וגדול ממש, ממש באמת, ואח"כ כשיכנוס יעלהו השי"ת ממדריגה למדריגה עד רום המעלות, לפי ערך נשמתו ואמת שלו, כדכתיב (מ"א ח, לט) 'ואתה תשמע השמים מכון שבתך וגו' ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו כי אתה ידעת לבדך את לבב כל בני האדם'. ודפח"ח".

נתיב מצותיך (קאמארנא. נתיב אמונה, שביל א' אות ז)

הוי זהיר בגחלתן שלא תכב"ה

אמר הצדיק מו"ר מו"ה אברהם יהושע העשיל מאפטא יזהרו האברכים בעת שנוסעין לצדיק, כי הצדיק אש שורף גדול, וכשבא נר קטן אצל להבה שלהבת אש, נכבה תיכף. ולכן יזהרו מאד מאד שיעמדו באימה ויראה וברתת, כי הצדיק מרוב אור וחיות אלוקית שבו, מסביר פנים לכל אדם באהבה יתירה. ואם זה אינו נזהר להתחמם כנגדו הרחק מרחוק מן אורן של חכמים ברתת וזיע, אז נכבה נרו חלילה, ונעשה מתנגד על הצדיק, והחיות שלו, של הטיפש הזה, סר והולך לו.

נתיב מצותיך (נתיב התורה, שביל ב אות ג)

הדרך לקבל עצת אמת מצדיק

אמר הרה"ק מאפטא ז"ל: מי ששואל איזה עצה מצדיק, אם רצונו שיאמר לו הצדיק כפי מה שהוא עצמו רוצה, לא יזמין לו השי"ת את העצה הנכונה כפי האמת, רק אם יסלק את דעתו ורצונו מכל וכל, ויתרצה לאשר ישים השי"ת בפיו של הצדיק, אז בודאי ישיג העצה הנכונה והאמיתית. ולמד זה מפלגש בגבעה, שמתחילה שאלו (שופטים כ, כג) 'האוסיף לגשת למלחמה עם בני בנימין אחי', ורצונם היה לזה, לעלות ולהלחם, והשיב להם 'עלו אליו', ולא עלתה בידם עליה זו לטובה. ואח"כ ששאלו (שם פס' כח) 'האוסיף עוד לצאת למלחמה עם בני בנימין אחי אם אחדל וסילקו רצונם מכל וכל, רק חפצם היה כאשר יאמר ה', אז השיגו האמת והצליחו.

בגדי ישע (פ"ז אות כ', ירושלים תרמ"ח בסה"ס. מובא בילקוט אוה"י)

מישראל יחד עם עוצם מדת ענות קדשו המופלגת אפשר ללמוד מהמעשה הנורא הבא, ברוסיה היה יהודי שחטא פעם למלכות ונגזר עליו במשפט גזר דין מוות רח"ל, והחוק ברוסיה היה שלפני ביצוע גזר הדין נותנים לנידון שבוע חופש שיוכל להיפרד ממשפחתו וכו' יצא היהודי מהמאסר וחשב לעצמו מה לו לחזור כעת לביתו, הלא כל השבת ישבו בני המשפחה ויבכו. עדיף שיסע לרבי אולי יפעל שם איזה דבר, ויצא היהודי לאפטא, להרה"ק מאפטא היתה קבוצת תלמידים שהיו מעין בית הדין שלו, ומפעם לפעם היה עורך משפטים בבית דין שלו ומוציא פסק דין, באמצע שבת כינס הרה"ק מאפטא את הבי"ד שלו והודיע להם שיש לו דין תורה עם כביכול, והתחיל הרה"ק מאפטא להרצות 'טענותיו' ואמר, הלא יש לי כל טוב, פרנסה בריווח וצאצאים וכו' כל טוב ולכאו' על מה מגיע כל כך הרבה טובה מוכרח להיות שהקב"ה מקיים את הפסוק (דברים ז' י') 'ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו', וכדי שיפרע ממני בעוה"ב על רוב עוונותיי, ע"כ הוא נותן לי בעוה"ז רוב טובה כדי לשלם לי את מעט המצוות ומעשים טובים שכן עשיתי, ואם אמת הוא הדבר איך אוכל ליהנות מכל הטובה הזאת בעוה"ז, והלא מרוב צער ע"כ שהולכים להרוג את יהודי פלוני שנגזר עליו דין מוות איני יכול כלל ליהנות מכל הטובה שנשפע לי ואז לא יקוים הדין של 'ומשלם לשונאיו כו', לכן בקשתי מהדיינים שיפסקו להציל את אותו יהודי מדין מוות כדי שיוכל להתקיים בי ומשלם לשונאיו ואכן כך יצא הפסק והיהודי ניצל ממות לחיים.

'רזא יקירא' (גליון ע' עמ' ב')

ישמח צדיק בה' וחסה בו

הרה"ק מאפטא זי"ע נכנס פעם בחנוכה לערוך שולחנו וראו על פניו שיש לו עגמת נפש וצער גדול ואחר כך ראו שנשתנה צורת ושמחה כסתה פניו, ושאלו אותו מה היה, והשיב להם, שבראש השנה העבר נגזר שפע גדול לכלל ישראל ועכשיו ראה שכבר נתרוקן כל השפע כי כלל ישראל כבר השתמש בכולו ועדיין אנו עומדים בחנוכה שלא עברה אפילו חצי שנה מראש השנה ומה יהיה מכאן ולהבא עד סוף שנה זו ולכך היה לי עגמת נפש, אבל אח"כ כשהתבוננתי כל הדבר נזכרתי שגם אשתקד היה כן אז נתרוקנו כל ההשפעות בחנוכה ממה שנגזר בראש השנה ואף על פי כן השפיע השי"ת שפע חדש בחנוכה לצורך יתר השנה ובוודאי גם בשנה זו יהיה כן ולכן שמחתי.

'צור צדיק' עמ' כ"ח

עלה מעלות רמות

שמעתי מפ"ק אאמו"ר (הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זיע"א) זצ"ל כי כ"ק אא"ז מרן הרה"ק מצאנז זי"ע ועכ"י כאשר בא בימים, והיתה זאת בשנה האחרונה קודם הסתלקותו, היה אומר כי נחלש כח ראיתו עד שאינו מכיר בני אדם, רק בספר עדיין יש ביכלתו לעיין, וכשהרגיש בתמהון העומדים עליו, סיפר כי

הרה"ק בעל האוהב ישראל מאפטא זי"ע, כשהיה דר במעזיבוש היתה דירתו בעלי' והיו עולים אליו במעלות, פ"א באו לפניו שני אנשים גרועים פחותי ערך מבני עירו, ויהי כצאתם שאל לאשר על ביתו ואמר בתמימות האיך יתכן אשר בהמות יעלו במדרגות העלי', והאיש נשתומם בשמעו השאלה, ויאמר וכי אין רבינו מכירם, הלא המה פלוני ופלוני מאנשי עירנו, ויאמר הגה"ק ממעזיבוש לא הכרתי אותם ונדמו לעיני כבהמות, ואא"ז בספרו המעשה הסביר הענין, כי הגה"ק ממעזיבוש לרוב קדושתו כאשר בא לעת זקנותו נתעלה במדרגה גדולה מאד עד שבא לבחינה זו שלא יראו עיניו רק דבר שבקדושה, לכן כאשר באו לפניו אנשי דלא מעלי, לא הכיר עליהם את צלם הקדושה, לכן ראו אותם עיני הקדושות רק בצורתם הבהמיות.

'קדושת ציון' ח"א עמ' ע"ט

ב"י מלכים ימלוכו

כשהגיע הרה"ק מאפטא להתגורר במעזיבוז ולשמש בה בהנהגה, היו מי מבני העיר שטענו, שהיות שהוא אדם זקן, אין חפצים להכתירו, כי הם מעונינים ברב ומנהיג צעיר לימים, למען יאריך ימים על ממלכתו ויוכל להנהיגם הרבה שנים, כששמע הרה"ק מאפטא מטענותיהם האלו, הבטיח להם, שהוא ינהיג במעזיבוז, כאותם מספר שנים שהנהיגו אלו שהי' כאן לפניו, כך היה, כמובן, כי הבעש"ט הק' התגורר במעזיבוז שתים עשרה שנה, נכדו, בעל ה'דגל', התגורר במעזיבוז שתים עשרה שנה, אחיו הרבי רבי ברוך, התגורר שם שתים עשרה שנה, וכך הרה"ק מאפטא הנהיג את עדתו במעזיבוז, במשך שתים עשרה שנה. ויהי הדבר לפלא.

'עיר מבצר' עמ' רנ"ב

תכנים ותעייל הנך ציפרי קדישי

כתב לי הרה"ח ר' חיים אינהארן מפעסט, שסיפר הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זצ"ל בשם זקנו הרה"ק רבי איציק'ל מסקווירא זי"ע, שמרגלא בפומיה של הרה"ק בעל 'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע, שכאשר יבוא למעלה ויפסקו לו גן עדן לא יכנס לשם עד שיפעל ישועה בעד כלל ישראל בביאת המשיח. וסיים הרה"ק רבי איציקל זי"ע בזה הלשון, 'דו וייסט דאך אז דער איז א עקשן, וועט עד דאך אוודאי נישט אריינגיין ביז משיח צדקנו וועט קומען, וועגן דעם בעט איך דיך אז א ודאי תכנס ותעייל רבונו של עולם הנך צפרי קדישא לאתר קדישא דאתמר עלייהו עין לא ראתה אלקים זולתך, שתכניס ותעייל הנך צפרים קדישים למקומם הראוי להם', עכלה"ק.

'שיורי מנחת עני'

אף שם עומד ומשמש

שמעתי בשם הצדיק נבג"מ מו"ה יצחק מאיר זללה"ה

מילי דהילולא

כאשר ישאל איש בדבר האלקים

ועצת אחיתופל אשר יעץ בימים ההם כאשר ישאל [איש] בדבר האלקים (ש"ב טז, כג) אמר הה"צ הקוה"ט ראי"ה מאפטא זצוקללה"ה הנה, 'איש' קרי ולא כתיב. וביאור הענין שהבא לשאול בעצת הצדיק אזי צריך השואל לבטל הטיית דעתו בענין, ולומר רק דברים כהווייתן, כי לב האדם לאדם, ושוחד הדברים המלאים פניות וגיאות יש בכוחם לעוור גם עיני חכמים ופקחים להטותם מני אורח. לכן יסלק לגמרי דעתו בענין, ורק עצת הצדיק ישאל. ולכן מלת 'איש' נעלם בפסוק זה, (בקרי ולא בכת"י), שצריך בבואו לשאול להצדיק לבטל את עצמו ודעתו, ואז עצת הצדיק ערבה לו כאשר ישאל בדבר האלקים.

שמועות טובות (כד:) **אילנא דחיי** (אור הנר יד)

ויעו"ש דמעשה היה שנשאל הרה"ק מאפטא זי"ע אודות שו"ב אחד כו'. ותחילה הורה שלא להעבירו ממשרתו, ואח"כ חזר בו, ואמר ד"ת זה

מתאוה לתפילתן של צדיקים

אמר הרב הקדוש מאפטא זצ"ל, מה זה שהקב"ה מסבב לטרוד הצדיקים בעניני העולם הזה שרצין כולם אליהם זה בפרנסה וזה לרפואה וכל זה בעניני גשמיות, ומוטב היה שהצדיקים יהיו יושבים תמיד על התורה ועל העבודה ויתבודדו בינם לבין קונם תמיד, אבל האמת היא כי הוא יתברך עושה זאת מרוב רחמיו וחסדיו אשר הוא אוהב אותם מאוד, ומצפה לתפלתם, ורוצה להשתעשע עמם בכל פעם, לזאת יסבב סיבות ושולח אצלם בני אדם זה בכה וזה בכה כו'.

'צמח דוד' (דינוב) עמ' מ'

השומר שבת שכרו הרבה מאוד

כל שומר שבת כדת מחללו שכרו הרבה מאד על פי פעלו (זמר "כל מקדש") "דקדק הרב הקדוש אבדק"ק אפטא זצוקלל"ה שמתחילה אמר 'הרבה מאוד' ואח"כ אמר שהוא רק 'על פי פעלו', וא"כ איננו הרבה מאד. ואמר: הכוונה היא, כי מי ששומר שבת כהלכתו הנה זה יהיה שכרו, אשר דיבורו יעשה רושם (כמבואר בשמו"ר ס"פ כה) ויהיה במדריגת 'ותגזר אומר ויקם לך' (איוב כב, כח) וזה שאמר הפייטן שכרו הרבה מאד ומפרש מה הוא השכר, ואמר: אשר על פי פעלו רצ"ל שפעלו יהיה שיוכל לפעול על פיו, כפי אשר יאמר ויגזור בפיו כן יקום בפועל. עכ"ד ושפתים ישק".

דברי יצחק (אות י"ט. מובא בילקוט אוה"י עמ' קכ)

מילי דהילולא

מזמור שיר ליום השבת

העיד נאמנה הרה"ק בעל ה"חידושי הרי"ם" זי"ע שנוכח בשמחת נישואי נכדו של רבינו, הידועה בשם "די אוסטילא חתונה" אשר הפליא את דברות קדשו ששמע באותה הזדמנות של שמחה מפי רבינו הק' מאפטא זי"ע, ואלו תוד"ק שאמר אז: דהנה אנשי כנסת הגדולה תקנו שיאמרו בתפלת שחרית של שבת: ויום השביעי משבח ואומר וגו' לפיכך יפארו ויברכו וגו'. והתמיהה רבה מהו הקשר בין השירה שהשבת בעצמה שרה, ש"לפיכך" יפארו כל יצוריו. וביאר דלעולם לא מסוגל שום נברא לומר שירה למי שבראו, דהרי זו העזה לחדל אנוש לומר שירה לפני ממ"ה הקב"ה. אמנם מאחר דאנן חזינן שהשבת עצמה פותחת ואומרת: מזמור שיר וגו', וברחובות תתן השב"ק קולה בשבח ושירה, זה נותן רשות וכוח לכל הנבראים להתאזר ולהתחזק ולומר שירה. ולכן "לפיכך" יפארו, דרק ע"י כוח שירת השבת להקב"ה אנו יכולים ג"כ לשבח ולפאר, עכתודה"ק. (פי' זה הובא בספה"ק אוהב ישראל בתוך המאמר 'דרוש לשבת קודש' עייע"ש). והעיד החי' הרי"ם ז"ל, באמרו אשר "ממאמר זה ששמעתי הרגשתי מתיקות בפי שנה שלימה" והי' מרגלא בפומי' מאמר זה.

אהל אלימלך (אות קפז), אבני זכרון

בכל דרכיך דעהו

הרה"ק מאפטא אמר לפרש הפסוק 'חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו' (ירמי' ד, כב) פירוש 'להרע' נחשב בגמ' לגבי שבועה שלא יאכל, ו'להיטיב' שבועה שיאכל. וזה הפי' 'חכמים המה להרע' הם יודעים רק איך 'זיך אויסארבעטן מיט נישט עסען'. אך 'להיטיב' ווי אזוי זיך אויסצוראבעטן מיט עסן, זה לא ידעו. והרי זו מעלה יתירה, לדעת את ה' בכל דרכיו.

'ארץ הצבי', גליון י"ד

שכר מצוה בהאי עלמא

"לחוסים בך נגד בני אדם" "בשם הרב הק' מאפטא 'מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם' (תהלים לא, כ) דהנה שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:) ומה שאנחנו רואים שהקב"ה משלם שכר מצות הוא חלק מה שלא היה כראוי לשמה. וזהו: מה רב טובך אשר צפנת 'ליראיך', דלהיראים צפן השי"ת שכרם לעולם הבא. 'פעלת' כלומר, מה שאנו רואין שאתה פועל הדבר הזה לשלם שכר מצות בהאי עלמא, זה הוא אך 'לחוסים בך נגד בני אדם', שרק למראה בני אדם חוסים בך, בחלק זה הנעשה נגד בני אדם ואינו כראוי לשמה, לזה אתה משלם שכר מצות בהאי עלמא, וכנזכר.

מרגניתא דבי רבנן (עמ' סג)

מאפטא שאחרי פטירת אביו הק' מו"ה יהושע העשיל זללה"ה (בעל 'אוהב ישראל') אמר, אשר אביו הקדוש אינו צריך שיאמר קדיש עבור נשמתו כי למעשה צדקותיו רבו מלספר, רק דלצדיק יש לו נשמות האחוזות בשורש נשמתו ומחוברין להאילן הקדוש בחינת שרשים וענפים שעולים ורוצים לינוק מפרי צדקתו בעולם הבא כי כן הדין נותן כאשר דברנו מזה בפר' תרומה וכדי שלא יוגרע מחלקן כלום אני אומר קדיש שיהיה לו מה לחלק להם ושלא יחסר כלום. ודפח"ח.

'קב ונקי' דף נ"ז. 'ילקוט דברי חכמים' אות קכ"ט

אחיד בשמא קדישא עילאה

סיפר הר"י מוהר"ש בראנדעד ז"ל שכשהיה הרה"ק מבעלזא ז"ל בעיר אפטא בעת שנתמנה אחיו הרה"צ מוהר"ר שלו' ז"ל לרב בעיר אפטא הראו אנשי העיר חתיכת ברזל שהורידו מעליית ביהמ"ד שהיה חרוט עליו השם הראשון של הרה"ק מאפטא ז"ל בשלימות דהיינו אברהם, ומהשם השני (יהושע) היה כתוב שלש אותיות הראשונות, ומהשם השלישי (העשיל) היה כתוב אות הראשון, [ביחד נצטרפו אותיות של שם השני והשלישי לשמו של הקב"ה] רב דק"ק אפטא. וסיפרו למרן ז"ל שבעת שהיה הרה"ק מאפטא ז"ל שם, היה זמן שבלילה היו שומעין קולות בעלית הביהמ"ד, ובאו להרה"ק מאפטא ז"ל וסיפרו לו ע"ז, וצוה הרה"ק מאפטא ז"ל לחרוט על חתיכת ברזל כנ"ל ויניחוהו בעלית הביהמ"ד וכן עשו ונפסקו הקולות.

מציון יסעדך

ומצאת לבבו נאמן לפניך

עוד סיפר הנ"ל שמעתי מהרה"ח מוהר"ד יאסעלע קנייטלער ז"ל, מלמד ביערסלאוו, ששמע בעצמו מהרה"ק מהרי"ד ז"ל שסיפר פעם את הסיפור דלהלן, והתחיל בזה"ל "דער אפטער זיידע ז"ל האט זיך אמאל אויפגעוועקט מיט א גרויס התעוררות אז מען דארף תשובה טוהן", וכיון שצריכים לעשות תשובה צריכין מקודם לטבול במקוה, ותיכף יצא הרה"ק מאפטא ז"ל לילך אל המקוה, ובימים ההם היו המקואות קרות מאוד ולפעמים היה ממש סכנת נפשות לילך למקוה, וע"כ תיכף בא היצה"ר להרה"ק מאפטא ז"ל והתחיל לומר לו שאסור לו לילך למקוה שזה הוא סכנה גדולה והרה"ק ז"ל הבין שזהו מעשה יצר ולא שת לבו לדבריו והמשיך בדרכו, ובכל הדרך היה היצר מוכיח לו כמה וכמה ראיות מהגמרא ומהלכה שאסור לו לילך למקוה, אבל הרה"ק ז"ל הבין שזהו מעשה שטן וע"כ המשיך בדרכו והלך וטבל במקוה, ובדרך חזירתו לביתו שאל הרה"ק מאפטא ז"ל להיצה"ר ממילא מה שרצית למנוע אותי אני מבין שהרי זהו התפקיד שלך, אבל מהיכן יכול אתה ללמוד כ"כ, וענה לו היצה"ר נו וועלכע למדן לערנט דען אהן מיר (בפשטות ע"ד אמז"ל 'לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה כו').

מציון יסעדך

מילי דהילולא

בניסן, שטרי חוב מבוטלין

שנינו באחד בניסן ראש השנה למלכים, ובגמ' למלכים למאי הלכתא אמר רב חסדא לשטרות, דתנן שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין (ר"ה ב.). והשתא יתפרש המשנה: 'באחד בניסן ר"ה למלכים' היינו שמתחלת אדנותו ומלכותו ית', סוד מלכות שמים, להאיר בזה העולם מחדש, וכאילו היום נברא העולם, דבאמת בניסן נברא העולם בפועל, ולכן בא אז התחדשות לכל דבר שבעולם, והימים הראשונים יפלו, ומעתה מתחיל העולם מחדש להתנהג.

ופריך 'למאי הלכתא' רצ"ל מאי נפק"מ ומה נרויח בזה שמאז הוא התנהגות חדש. א"ר חסדא היינו המדה של 'רב חסדא' (מדתו ית' 'רב חסד' המטה כלפי חסד), אומרת; 'לשטרות'. כדתנן 'שטרי חוב המוקדמין פסולין' כיון שמניסן נתחדש התנהגות העולם, מה שהיה מקודם עד ניסן הוא נחשב הכל כאפס ותוהו, וא"כ כל השטרי חוב שהיו ח"ו על ישראל, הן הנגזר עליהם מלמעלה על כלל ישראל או על איזה יחיד, והן בעולם התחתון אצל שונאי ישראל אשר נכתב ונחתם בטבעתם להרע נגד זרע ישראל ח"ו, הכל בטל ומבוטל ואין בהם ממש, כיון דהעולם הוא מעכשיו כמו חדש, ומה שעבר אין. וכל שיש איזה שטר שהוא חוב על איזה איש ישראל הוא מוקדם מניסן, הכל פסול ובטל כנ"ל.

והמאוחרין רצ"ל השטרות שיצאו על זרע ישראל מר"ח ניסן והלאה יהיו כשרין לטובתם, משום שאז הוא עת רצון ורחמים גוברים, להיות הכל יוצא בכשרות, היינו להיטיב להם ולהשפיע להם כל מיני טובות וישועות כו'. ובודאי צריך כל אחד ואחד לתקן כל מה שפגם עד הנה, אבל מעונשים נפטרין, ואדרבה, ונהפוך הוא, שאז הם ימי רצון ימי גאולה, והוא ית' משפיע לזרע ישראל כל מיני ישועות וחסדים טובים, כן יהי רצון, אמן.

אוהב ישראל פר' בא ד"ה החדש הזה

(עיי"ש באריכות דרכו בקודש בביאור הענין)

בשובה ונחת יושעון

מתאמרא בשם הרה"ק מאפטא זי"ע בהא דאיתא (סנהדרין צ"ז.) שבן דוד בא בהיסח הדעת, לכאורה האיך יתכן שיסיחו דעתם מן הגאולה, אלא צ"ל שקודם ביאת המשיח ישפיע הקב"ה בעולם שפע רב טוב לבית ישראל, ומרוב שיהיו עסוקים בקבלת השפע יהיה היסח הדעת מן הגאולה, ויה"ר שכן תהיה לנו אמן.

אמרי קודש, ניסן ט'

עינ"י ה' אל צדיקי"ם, ואזניו לשוועתם

אנשי קהל אחד התלונן לפניו על גודל העניות ששורה בערים, והרה"ק מאפטא בירכם שירחיב ה' להם את פרנסתם, והדבר חזר ושנה כמה פעמים, ואח"כ נתהוה גם דבר רח"ל בעיר ובאו עוד פעם להרה"ק מאפטא עם שני הבקשות שלא די שאין להם עוד פרנסה, ניסתופף עליהם גם המגיפה רח"ל, הרה"ק מאפטא לקח את הקויטל שלהם ורצה ע"י זה לעורר רחמים עליהם, והניח הקויטל מידו ולקח את הבתי עינים שלו והתחיל לשפשף אותם, (כידוע מנהגו הק' שאם שיפשף את הבתי עינים בעת קריאת קויטל הסימן הוא ששורה דין על אותו האיש), ולבש אותם וקרא פעם ב', שוב הניח את הקויטל ושוף שיפשף את הבתי עינים, וקרא עוד פעם, וכל העומדים שם ראו שיש לו עבודה גדולה, והתחיל הרה"ק לבכות מאין הפוגות, ואמר להם בתוך הבכי אהה! שאני רואה צירוף אותיות מ'ת על העיר, ובכה לערך חצי שעה וחיל ורעדה יאחזון על העומדים שם, ואח"כ נתעורר בשמחה ואמר, ברוך ה' שהזמין לי אות אחת לצירוף האותיות, שיתהוה הכל לטובה, והיא אות ע' ויהי' צירוף האותיות מ'ע'ת וממילא נתקן שני החששות האלו כמובן, והוסיף שיש לרמז בכתוב הנה עין ה' על יראיו למיחלים לחסדו, היינו שנתן רשות ליראיו לצרוף אות עין ויהי' הפעולה ע"ז, להציל ממות נפשם, ולחיותם ברעב, בעזה"י יתהפך הכל לטובה, וכן הוה שנפסק הדבר מהעיר, והרחיב ה' להם פרנסתם.

מנורה הטהורה, אוהב ישראל, יב

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **יוסף מרדכי** ב"ר אביגדור **כהנא** ז"ל

נלב"ע ה' ניסן

הרה"ח ר' **יהודה** ב"ר **אהרן ברוך** הלוי ז"ל

נלב"ע כ"ה ניסן

האה"ח מרת **חנה** ב"ר **מנחם יודא** ז"ל

נלב"ע ו' שבט

הוצאת ע"י בנו-חתנם הרבני הנגיד הנכבד רודיצו"ח

עוה"ר **משה כהנא** הי"ו

עראשוי קהילתינו הק'

בארא פארק יע"א

חודש ניסן

מן הראוי לשים נגד עיניו, מה שכתב מר זקנינו הרב חסד לאברהם זלה"ה. כי בכל שנה ל' יום קודם הפסח הקב"ה עושה לישראל משוא פנים ברוב חסדיו, ומתחיל להוציא נפשותם מהיכלות הטומאה מעט מעט, שיעור חלק א' מל' בכל לילה, באופן שבליל ביעור חמץ, כל פושעי ישראל עומדים בפתח מהיכל החיצון מהני שיעור חלק א' מל' משיעור הכמות שהיו נכנסים ליל ל"א קודם הפסח, וליל פסח אין נכנסים כלל ועיקר וכלם פטורין, ובני חורין...

ונתגלה טעם דברי רז"ל. שואלים בהלכות פסח קודם לפסח ל' יום. כי ל' (יום) הם שייכים לפסח ומדי שנה בשנה פעל ה' למענהו כי בל' יום הללו, החלו עולין לאט לאט, נפשות ישראל מרשות הסט"א. ונתפרסם טוב טעם, למה שארז"ל בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל, כי בניסן הם מוכנים, שכבר בל' יום קודם הפסח יצאו חלק נפשם, אשר היו בהיכלות הסט"א, ובליל פסח הם בני חורין, והם מעותדין לגאולה.

(לב דוד להחיד"א פרק ל)

◆◆◆

ה'חודש ה'זה ל'כם ר'אש ח'דשים וכו', הר"ת גימט' רמ"ח, ורצ"ל שזה החודש ניסן, הוא הכללות של רמ"ח איברים של כל השנה, על כן העיקר הוא לקדש ולטהר האדם את עצמו, עם כל פרטי איבריו, בזה החודש, ואז ראשון הוא לכם, הבורא ב"ה שהוא הראש וראשון, יהיה לכם בעזרתיכם, לחדשי השנה, לכל חדשי השנה כולה, ושנה בגמט' ספירה, שהוא לשון בהירות, שהבורא ית"ש יהיה בעזרתיכם בכל חדשי השנה, להאיר אותן בגודל ההארה וקדושה, ולא לעצמו בלבד, אך דברו אל כל עדת בני ישראל, שתוכלו ג"כ להמשיך ולהנהיג הקדושה לכל עדת בני ישראל.

(באר משה פ' החודש)

◆◆◆

שמור את חודש האביב ועשית פסח לה' אלהיך (דברים טז, א). נראה לומר, דקבלה בידינו מקדושת אאמו"ר זצ"ל, טעם נכון על שהחודש ניסן נקרא בשם חודש האביב, על שהוא האב והשורש לכל חדשי השנה, כנודע שלעומת י"ב חדשי השנה, יש י"ב צירופי הוי"ה ב"ה (פרע"ח שער ר"ח פ"ג), לכל חודש צירוף הוי"ה שלו, ובחודש ניסן הצירוף הוי"ה בו כסדר, הנרמז בכתוב (תהלים צו, יא) 'שמחו ה'שמים ו'תגל ה'ארץ, ולזה נקרא חודש ניסן בשם אביב, אותיות אב י"ב, שהוא האב והמקור והשורש, לכל י"ב חדשי השנה. והעיקר שיכפול האדם שמירתו בזה החודש בכל מה דאפשר, משום חטא ועון ואפילו מנדנוד חטא הקל, ואז ממילא יהיה שמור בכל השנה כולה משום חטא ועון ואשמה, ועל זה באה האזהרה בתורה הקדושה, שמור את חודש האביב, שהוא חודש ניסן שהוא אב י"ב, המקור והשורש לכל י"ב חדשי השנה, להיות שומר עצמו בגודל השמירה מעולה מחטא ועון.

(באר משה לאחרון של פסח)

◆◆◆

א"י ראשון הוא לכם לחדשי השנה. דהנה איתא בשל"ה הקדוש על החודש הזה לכם ראש חדשים דכל החודש כולו נקרא ר"ח ע"ש. וזהו ראשון הוא לכם לחדשי השנה פי' שלא יעלה על לב איש לומר שזהו דווקא בחודש ניסן, אלא אפי' בשאר חדשים הוא כן שאם היום ר"ח אצלו כתיקונו אזי גם שאר החודש נק' ראש חודש דגופא בתר רישא גריר, אך החודש ניסן הוא ראשון לכל החדשים בדבר זה, וע"כ הוא ראוי ונכון לאיש המשכיל לראות ולהשגיח על עצמו שהיום הר"ח יהי' אצלו כתיקונ' בעבדות השי"ת ואזי יהי' נכון לבו בטוח בכל החודש כולו ואפי' אם שעה אחת ביום ר"ח כתיקונ', אזי יהי' בוודאי אצלו כל החודש בבחי' ר"ח, וכן הוא בר"ה וכן הוא בכל הראשים העיקר תלוי בההתחל' ובהשכמ', וכמבואר אצלינו במ"א הפסוק הבא להרגיל השכם להרגו שהעיקר תלוי בהשכמה ע"ש וד"ל.

(אהבת שלום פ' בא – החודש)

◆◆◆

גם החודש הזה נק' חודש אבי"ב אותיו' א"ב י"ב, שהחודש הזה הוא אב לכל י"ב חדשי השנה. כמו שהבן ניזון מהאב כן כל החדשים נמשך השפעתם מחודש ניסן, ולכן ראשון הוא לחדשי השנה שהתחדשות והשפעות כל השנה נתחדש בניסן, וכל סיגולי המצות ומעש"ט הכנה להם הוא החודש הזה, ובזה נבא לבאר הכתוב ביום החודש הראשון בא' לחודש, דלכאורה כפל לשון הוא דניסן הוא תמיד יום א' וכנ"ל, וכאשר פתח דבריו ביום החודש הראשון ממילא נשמע שהוא באחד לחודש. אמנם לפי"ד יבואר ע"נ דידוע כי יום מורה על בהירות ואור כי לאור קרא יום. ואמר ביום החודש הראשון שתהי' תמיד בבהירות ואור של חודש הראשון כנ"ל.

(דעת משה לר"ח ניסן)

החודש הזה לכם ראש חדשים כו'. ענין אומרו תיבת לכם. ורז"ל אמרו עדות זו תהא כשרה בכם ובדרך אגדה נראת עם הידוע כי בימי הרצון ועליית הקדושה המה מסוגלים מאד לקנות בהם מדריגה וקדושה עליונה, וחודש ניסן הוא עליית הקדושה עד לאחת. ולזה בקל יקנה בו אדם קדושה וכו'.

(נועם מגדים פ' בא)

◆◆◆

ביום החדש הראשון באחד לחדש הול"ל בקיצור באחד לחדש הראשון והנראה עפ"י מה שקבלנו דאותן הי"ב ימים הראשונים דניסן ימי הקרבת הנשיאים המה כח כללי לי"ב חדשי השנ' כל יום רומז לחודש שלם כן שמענו מכבוד אדמו"ר הרב הק' מהרמ"מ זצ"ל וזכי הראות יכולין להתבונן בכל יום איזה מאורעות יהי' בחודש אשר הוא נגד היום ההוא וכבוד אדמו"ר הרב הק' מהריע"צ הי' כותב ברוח קדשו בכל יום מה יהי' בכל חדש כנודע הדבר בפרסום לחבורתינו קדש ובאותו השנה שנתבקש בישיבה של מעלה בחדש מנחם לא כתב רק עד מנחם והענין הוא בפרסום וא"כ לפי"ז יום הראשון הוא נגד כל החודש הראשון וז"ש ביום החדש הראשון רצ"ל באותו יום שהוא נגד החדש הראשון היינו באחד לחודש נ"ל.

(אגרא דכלה פ' פקודי)

◆◆◆

תוכחת מוסר של ראש חודש, מאחר שהוא זמן כפרה, יראה האדם שיעשה תשובה גמורה בלב שלם. דהיינו בערב ראש חודש יעשה כמו יום כיפור, כפי שנוהגין הרבה מחסידי עליון, ויתקן כל המקולקל, הן בממון הן בגוף הן בנפש, ויתודה בבכי רבה ובחרטה גמורה, ויעזוב דרכו הרעה, וכשיכנס החודש יהיה כבריה חדשה. שמכאן ואילך יתלבש בקדושה ובדביקות בו יתברך, בביטול החמץ ובביעורו יזכור כי החמץ הוא היצר הרע הוא השטן שאור שבעיסה, ושאסור אפילו במשהו, ויבדוק אחריו בחורין ובסדקין לבערו ולבטלו בסור מרע ועשה טוב, ויטהר קודם החג הקדוש אשר השם יתברך בחר בנו כו'. והארכתי לעיל מזה תוכחת מוסר של גמילות חסדים עולם חסד יבנה. על כן יזהר במאוד מאוד בגמילות חסדים, ויראה שלא יהא שום יום מימי חייו בלי גמילות חסדים או בגופו או בממונו או בנפש, דהיינו שמלמד תורה עם חבירו או עם בן חבירו, וסימנך חסד אל כל היום, על כן בכל יום ויום יחזר אחר איזה גמילות חסדים, ואז יתנהג עמו הקב"ה במדת החסד.

(של"ה מס' פסחים דף שי"ג)

◆◆◆

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה וכו'. אבל דרך רמז נוכל לומר דהפסוק רומז החודש הזה לכם ראש חדשים, כלומר החודש כולו הוא ראשי חדשים, כי כל יום ויום הוא כראש חודש, וכמו שכתב הטור סימן תכ"ט בשם מסכת סופרים, דאין מתענין בניסן מפני שבאחד בניסן הוקם המשכן, וי"ב נשיאים הקריבו קרבנם כו'. נלע"ד מנהג טוב לקרות בכל יום ויום פרשת הנשיא של זה היום, כי כל נשיא ונשיא היה לו סודות גדולות אשר המשיכו שפע הרוחניות כל אחד לשבטו כל ימי עולם. ולא לחנם כתבה התורה כל שבט ושבט ופרטי הקרבן, אף על פי שכולם היו שוות, והיה מהראוי לומר בדרך קצרה, וכן זה הנשיא הקריב וכן זה הנשיא הקריב כן, אלא לכל אחד היה לו סודות מיוחדות. ובזה הדרך דרך מדרש רבות לבאר טעמים לכל נשיא ונשיא טעם אחר, וגם דברי הרבות הם סודות מופלגות מושגות למי שחלק לו השם מהחכמה האמיתית, ובקריאת הפרשה הוא המעורר קדושת היום.

(של"ה מס' פסחים דף קל"ח)

ההכנות ליו"ט פסח

יכול מראש חודש וכו'. אפ"ל דבעל הגדה התכוין במאמר זה ליתן לנו התחזקות, דבאמת צריך לעשות הכנה לקדושת החג עוד מר"ח, ולא שישב אל הסדר פתאום מבלי הכין את עצמו כלל, אמנם אם עברו הימים ריקם, ולא אספת לנפשך קדושה וטהרה והכנה לליל הקדוש הזה, מ"מ אל יפול רוחך ולבך לומר לנפשך ניאש. תלמוד לומר ביום ההוא ר"ל שגם ביום ההוא אם תשים נפשך בכפך תוכל להתקדש בקדושה עליונה ולזכות להארה נפלאה של ליל התקדש החג, ואמר עוד יכול מבעוד יום שצריך עכ"פ להכין א"ע לקדושה ההוא מבעוד יום, ואם לא עשה כן כבר עבר זמנו תלמוד לומר וכו' בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך, אפי' אם עברו עליך כל הזמנים ריקם, עדיין יש לך תקנה גם בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך, לקבל עליך עול מלכות שמים ועול תורתו ית' בקבלה אמיתית ובלב שלם ולפרוש מכל טומאה ונדנוד ע"ז ומינות, וקדושת לילה זו גדולה מאוד עד אין חקר, ע"כ מי שרוצה להתדבק בקדושתו ית' באמת, אף שלא הכין עצמו במקודם יוכל לזכות אליה עכשיו דקיימא לי' שעתא. וע"כ הסמיך המגיד מאמר מתחלה עובדי ע"ז היו אבותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, שהוא כעין ראי' למאמרו הקודם שברגע אחד שמקבל האדם על עצמו עול מלכות שמים ועול מצותיו בקבלה אמיתית, מיד נתקרב להבוי"ת וה"ה כאדיר שבאדירים, ומ"מ גם הס"ד קיימא ולא אדחי', ומי שיכול ולכתחילה צריך להכין לקדושת החג עוד מר"ח, ואם עבר הזמן עכ"פ יכין א"ע מבעוד יום, אלא שאם לא פעל כל אלה עדיין יש לו תקנה כנ"ל והבן.

(מהר"י ט"ב)

◆◆◆

מצות תאכל במקום קדוש כו'. התורה מורה לנו דרך הישרה להכין את עצמו טרם יבא יום החג הקדוש לקיים מצות אכילת מצה יכין א"ע בתשובה שלימה על כל מעשיו הראשונים להתקדש ולהטהר כדי שיהי' כלי מוכשר ויהי' בקרבו קדוש ואז יזכה בשנה הבע"ל בחצר אוהל מועד יאכלוה בביאת הגואל ב"ב.

(תפארת שלמה לשבת הגדול)

ע"י תפלה בכוונה יכול האדם לעלות מדרגא לדרגא ומעולם לעולם לעבור דרך כל העולמות להתדבק בעצמותו ית' כביכול. וכשם שההולך לפני מבו"ד לבקש ממנו איזה בקשה או לדבר לפניו שבחים בוודאי הוא מכין עצמו מקודם ומלביש עצמו בבגדים נקיים שלא יהי' עליהם שום כתם ולכלוך, וק"ו ב"ב של ק"ק לפני ממה"מ הקב"ה שבחג הפסח כ"י עומדים לפניו להודות לו בסיפורי יצ"מ. ובהלל הגדול על הנסים והנפלאות שעשה לנו, ע"כ צריך כאו"א מישראל להכין עצמו קודם חג הפסח שיזכך ויטהר עצמו מכל כתמי העונות ומכל התאוות ומד"ר שהם בחי' השאור וחמץ, בכדי שיוכל לעמוד לפניו ית' לדבר דיבורי תות"פ ושירות ותשבחות והלל והודיות לפניו ית', וצדקה היא המעות חטים שנותנים קודם חג הפסח לעניים.

(מגן אברהם פ' צו)

◆◆◆

בר"ח ניסן ר"ה למלכים שהיא בחי' מלכות, וזה החדש הזה לכ"ם אותיות מל"ך שבחדש ניסן נתחדש מדת מלכותו ית' בעולם, וצריך האדם לחדש רוחו בקרבו ויקבל עליו עול מלכות שמים מחדש, וכמו שמחדשים כל הכלים בליבון והגעלה, שכלים שתשמישן באש מלבנים אותם באש, ושתשמישן בצונן מטבילים במים, כמו"כ האדם שהי' דרכו בכל ימי השנה להבעיר עצמו באשיות יצרו ר"ל, צריך לשוב בתשובה קודם פסח, וילבן עצמו באש, היינו שידבר דיבורי תות"פ באשיות והתלהבות בבחי' ודברות קדשך בלהבות אש, שבעת שמדבר דברי קודש יתלהב לבו בקרבו כיקוד אש לדביקות הש"י, ובזה ילבן ויזכך עצמו מכל האשיות זרות שמצד היצה"ר, וכלים שתשמישן בצונן הוא האדם שהי' דרכו בכל ימי השנה לשמש בצונן שהוא בחי' קרירות מעבודת הש"ת צריך קודם פסח טבילה במים היא הטהרה במי מקוה, וכמו שמגררין הכתלים שלא ימצא שום משהו חמץ, כמו"כ צריך האדם לגרר ולשבר היטב גופו וחומרו ולזכך אותו מכל התאוות גשמיות והחומריות. וזה שמזהיר הכתוב ויקחו להם ש"ה נוט' "שער "התשובה שיפתח האדם השערי תשובה וישוב בתשובה שלימה על כל מה שנהג ימיו ושנותיו עד עתה וכו' וכו'.

ואם ימעט הבית מהיות משה. היינו כשימעט איזה בית שלא יוכלו לעורר עצמם בתשובה, מרמז הכ' עצה לזה באמרו, ולקח הוא ושכנו, שכ"ן מרומז להש"י השוכן בישראל כמ"ש ונתתי משכני בתוככם. וכתיב אני ה' שוכן בתוך ב"י. ולכן נקרא הש"י בשם שכן קרוב כי קרוב ה' לכל קוראיו, וזה ולקח הוא ושכנו הקרוב אליו, היינו שיקח לו עזר וסעד מהש"ת במה שיתפלל לפניו ית' מקירות לבו שיעזור לו ויאיר לו מאורו ית' שיוכל להתקרב אליו ית' ולשוב בתשובה שלימה על כל מה שפגם עד עתה.

(מגן אברהם פ' פקודי ופ' החודש)

◆◆◆

הבעש"ט הקדוש נ"ע "האט נישט געוואלט ליידען קיין חומרות נאר לענין פסח ולענין שבת".

(כתבי רמ"מ)

"ליזהר מאוד בשמחת פסח וליזהר מחשש חמץ וכל החומרות שהחמירו המחמירים על זה".

(הנהגות ישרות - מהמאור עינים)

◆◆◆

איתא מהאר"י ז"ל להחמיר בכל החומרות בפסח.

(שו"ת שבסוף שו"ע הרב - סי' ו')

◆◆◆

אשריהם ישראל ונשותיהם יותר מהם נזהרים לבער החמץ בתכלית הזהירות, ומחמירין יותר ממה שצריך תבא עליהם ברכת טוב, אבל עיקר הזהירות צריך במה שנותן לתוך פיו.

(פלא יועץ)

◆◆◆

האיש הנלבב אשר הוא זריז קדים בכל דבריו לעבוד עבודת ה' ולא פנה אל הרהבים ושטי כזב הסט"א, ביותר צריך שיזדרז בעניני החמץ ובדיקתו, וחיפושו וביעורו וביטולו, שהוא נמשל ליצה"ר, כמדובר ויצוה לאשר על ביתו, בנחת רוח, ובשפה ברורה, על כל פרטי החמץ, ויפרש איסורו במשהו, ואיסורו איסור כרת וכיוצא, ובפרט במה שמוציא ונותן לתוך פיו.

(לב דוד להרחיד"א)

◆◆◆

כ"ע ידעי דבפסח כל אחד מחמיר לעצמו ועושה גדרות וסייגים כי רב הוא תוקף איסור חמץ החמור מכל איסורין שבתורה, כאשר בירר הרדב"ז בתשו' דפוס פיורדא סי' מתו"ק, ואינו יהרא ולא דבר תמוה, כי כל העם מקצה אל הקצה יודעים כמה מיני חומרות עושה כל אחד.

(מחזיק ברכה)

◆◆◆

הרה"ק מהר"ם מנעסכיז זצוקללה"ה הי' מחמיר בהלכות פסח, ובנו הרה"ק מקאוואלא זצוקללה"ה רצה פעם אחת להקל בשאלת פסח, ואמר מהיכי תיתי לן להחמיר על חומרא כולי האי, והשיבו אביו, בני וכי אתה רוצה להיות יותר חכם מן האחרונים שלנו שהחמירו מאוד בהלכות פסח, ומאז הי' הרה"ק מקאוואלא זלה"ה מחמיר גדול בה' פסח.

(זכרון טוב בשם הרה"ק ר' יצחק מנעסכיז זצוק"ל)

◆◆◆

צריכים להחמיר בפסח כל החומרות.

(אשל אברהם, בוטשאטש, ה' פסח)

◆◆◆

הרה"ק ר' בונם מפארשיסחא זצוקללה"ה אמר בזה"ל: כל החומרות שישראל מחמירים ונוהגים בפסח הם תכשיטין לקדושה, רמז לזה צוארך בחרוזים.

(מי השלוח)

◆◆◆

המחמיר בימי הפסח תבוא עליו ברכה וראוי ונכון להלך

בדרכי רבותינו הראשונים אשר בענין חשש חמץ בפסח עצמו החמירו כמה חומרות והוסיפו חומרא על חומרא, וראוי והגון לעשות בזה משמרת למשמרת.

(מנחת משה)

◆◆◆

לא תתגודדו ליכא בחומרות דפסח וגם אין לחוש ליוהרא, כי משפחה ומשפחה מנהג אבותיהם בידיהם כו', ואפי' מי שאינו נוהג חומרות כשרידים אשר ד' קורא, אפילו הכי מה טוב דבימי הפסח יקיים אשרי יושבי ביתך טפי משאר ימות השנה, ע"כ.

(מועד לכל חי להגר"ח פלאגי זצ"ל)

◆◆◆

הרה"ץ מו"ה אהרן טייטלבוים שליט"א מטשענסקאוויץ שמע מפי אביו הגה"צ רבי יהושע חיים טייטלבוים זצ"ל מטשענסקאוויץ, שמקובל בידו שזקינו הגה"ק רבינו אלעזר ניסן טייטלבוים זי"ע אב"ד דראהביטש, התיר פעם אחת לבני עירו לאכול קטניות בפסח, מחמת בצורת אשר היה באותו שנה, ויהי בערב כאשר ניגש לערוך את הסדר, החלו כל העם לבוא לביתו בשאלות שונות ומשונות אשר אירעו להם, באופן שלא היה מעולם, ולא הספיק להתחיל את הסדר, ויאמר מה נשתנה הלילה הזה מכל לילות הפסח, אשר אינו יכול להסב לשולחן הסדר מכל ישראל, אין זה כי אם אות מן השמים על שהתרתי השנה קטניות בפסח.

(אמרי דבש)

◆◆◆

בספר שיח זקנים, הביא מאחד שזכה להסב בליל הפסח שולחן הסדר של הגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל, ובשעת שולחן ערוך נפל כף לרצפה, וצוה שאל ישמשו עוד בכף זה בכל ימי הפסח, וסיפר בהזדמנות זו כי שמע מפה קדשו של אביו הגה"ק בעל דרכי תשובה זצ"ל, והוא שמע מפה קדשו של הגה"ק משינאווא זי"ע, אשר שמע מפה קדשו אביו רביה"ק מצאנז זי"ע, והוא שמע מפה קדשו של רביה"ק מראפשיץ זי"ע כי פעם אחת אשר תלמידי החוזה מלובלין זי"ע עמדו והמתינו לכניסת רבם הקדוש לעריכת הסדר, ועל שולחן העמדו כמה וכמה צלוחית יין אשר התלמידים הביאו לכבוד הסדר, ואשר נעשה בתכלית ההידור כראוי לבני עליה, ובהכנס הרבי מלובלין להיכלו צוה להסיר אחת מצלוחיות היין מעל השולחן, והתלמיד אשר הביא אותו צלוחית הרהר למה צוה רבו להסיר יינו, אך תיכף גירש את המחשבה מחמת מורא רבו, וכשהגיעו לשולחן ערוך אמר החוזה לאותו תלמיד, באמת אין שום חשש על יינך, אלא שהנחת את היין על ספסל שמשתמשים בו בכל ימות השנה בחמץ, ואע"פ שרחצו את הספסל מן החמץ, מ"מ כיון שלא היה שום הפסק בין היין לספסל, לכן נראה על היין שלך פגם קטן בגבהי מרומים.

כאשר כילה הגה"ק ממונקאטש לספר את הסיפור הזה, הוסיף לומר בהתלהבות עצומה בלשון קדשו כדברים האלה, מכאן ראיה שאסור לשחוק מן החומרות שנוהגים להחמיר בפסח, הלא בעובדא הנ"ל הונח יין צונן על ספסל צונן, והיין היה בכלי זכוכית, ואעפ"כ חזה רבינו החוזה פגם קטן ביין זה, בסיימו לספר את הסיפור הוסיף הגה"ק ממונקאטש ואמר בלשון הזה, "ס'איז די חשוב'סטע מעשה פון אלע מעשיות" כיון שקיבלה איש מפי איש.

(שיח צדיקים)

◆◆◆

הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זי"ע החמיר מאוד בחומרות לפסח באופן מבהיל, ופעם התבונן בו חסיד א' כשעשהאיזה חומרא גדולה נשתומם בלבו, והרה"ק הרגיש בדבר ואמר לו חז"ל אמרו חמץ אסור במשהו, והפירוש שהאיסורים והחומרות של פסח הוא "במה שהוא" שכל אחד צריך למדוד את עצמו ואת מדריגתו ולפי זה להחמיר, ולא ראי זה כראי זה.

(שם)

◆◆◆

הרה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע הי' מהדר מאוד שיהא לו דגים לשבתות וימים טובים, אבל בחג לא אכל דגים מפני חשש חמץ, ובשנה אחת לא הי' לו דג שלא הי' עליו שום חשש חמץ, ועד חג הפסח נתן הדג בחדר מיוחד בצד החצר שבביתו ונתנו בכלי עם מים, כדי שלא יגיע לשום חשש חמץ, ובאחד מן הימים בא לבקרו הרה"ק בעל אור לשמים זי"ע וכיבדו בלעקיך ויי"ש, ואח"כ אמר לו האם ברצונו לראות דבר נאה, א"ל הן, לקח אותו והביאו לחצר שבביתו ששם הי' מונח הדג והעמיד אותו על מפתן החדר והראה לו מרחוק את הדג הנאה שעלה במצודתו לכבוד חג הפסח שהוא בלי חשש חמץ, והרה"ק האור לשמים הי' מדבר עם פה מלא, ואמר להארי' דבי עילאי "א שיינער פיש", אמר לו הארי' דבי עילאי, "שוין שוין" כבר נחמץ הדג, שירא לנפשו שמא נזדקה מפיו של האור לשמים קצת חמץ להדג, בעת שאמר תיבות א שיינער פיש.

(סיפורי הוד)

◆◆◆

נכון ללמוד נשים בית ישראל בהיותן מגעילין ומלבנים את הכלים מפני החמוץ, שיכוונו גם כן שינער הקדוש ברוך הוא את הרשעה מן הארץ. ומנהג ישראל תורה, לגרר שולחנות וספסלים מכל חשש חמוץ, והשם יתברך ברוך הוא עיניו פקוחות על מעשי בני ישראל עדת סגולתו קדושים בני קדושים, וכל טרחתם ויגיעתם לפני יתברך ברוך הוא. וכמו כן יגרר וינער השם יתברך ברוך הוא כל נגעים של הסטרא אחרא אשר שקועים בקירות וכותלי הבית בגלות המר.

ובהיות כי כל עניני טורח של חג הקדוש הזה באהבה ובשמחה, ולא בלב רגז, וכל שכן לא להתקוטט עם בני אדם. ובנו של קל וחומר לדקדק היטיב בכל דבר שקונה לצורך החג שיהיה מדוקדק היטיב שלא יהיה בו מעורב פרוטה של נדנוד גזל או אונאה חס ושלום, כי אז נותן מקום וכח ביותר להסטרא אחרא וגם חמץ זה מעכב במשהו וכו'.

(יסוד יוסף פרק פ"ד)

אצל הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זצוקללה"ה מצאו פעם אחת בפסח בהקערה חתיכה מצה והי' בנו הרב ר' משה זצוקללה"ה בכעס על המשרת ואמר הרב ר' פנחס לבנו הר"מ מה אתה בכעס כעת מותר לך לאכול לחם חמץ, ד' ישמרינו.

(ארץ החיים)

◆◆◆

טעם סמיכות פסוק אלהי מסכה לא תעשה לך לפסוק את חג המצות תשמור דהנה מנהג המון עם בשעת אפיית מצות מצוה לכעוס מאד על העוזרים שאינם מהירין וזריזין ומורים היתר ע"ז והכועס כעובד ע"ז, ומש"ה כ' לא תעשה לך, ואעפ"כ את חג המצות תשמור.

(הרה"ק מהר"ם מלינסק זצוק"ל)

◆◆◆

פעם הכינו אצל אחד מתלמידי בעשטה"ק זי"ע את צרכי חג הפסח בהידורים ובדקדוקי כשרות, ולפתע קפץ תרנגול מהחצר, נכנס לבית ועורר מהומה גדולה בהיות פירורי וגושי חמץ דבוק עליו, וא' מבני הבית נזף קשות את המשמש על שלא סגר הדלת שלא יבוא להרוס כל העבודה. ומרוב הצעקות יצא הרה"ק הנ"ל מחדרו ושאל לפשר הצעקה, וענו לו דברים כהוויתן, תמה הצדיק ואמר: חז"ל אמרו כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה ואתה מספר לי על תר נגול חמץ.

ועפי"ז פי' הרה"ק ר' אשר מסטאלין זי"ע סמיכות הפסוקים אלוהי מסכה לא תעשה לך – חג המצות תשמור, ולכאו' מה הסמיכות, אמנם אפ"ל דהרבה פעמים מרוב הקפדה על החומרות בפסח, באים הרבה פעמים לידי כעס, והרי חז"ל אמרו כל הכועס כאילו עוע"ז, לכן רמזה התורה שמוטב לא לשמור כ"כ בכל מיני חומרות וקפידות, מאשר לכעוס חלילה הנרמז באלוהי מסיכה כי הכועס כאילו עוע"ז.

(ארץ החיים)

◆◆◆

דע כי אין בכל האיסורין שבתורה החמורות האמורות בחמץ בפסח, שאסור באכילה ובהנאה ואוכלו בכרת ואסור במשהו, וצריך לחפש אחריו שלא יעבור בבל יראה ובל ימצא, והקדים זמן איסור אכילתו קודם זמן איסורו, והטעם בכל אלו כי החמץ רמז ליצה"ר, שארז"ל הוא יצה"ר הוא שטן הוא מלאך המות כו', ולכן צוה הכתוב בזמן צאת בני ישראל ממצרים לבער אותו מהבית, שלא יסטין למעלה, ולא יערב שמחתינו, כי בהתבער מן הבית למטה, יתבערו כל הכחות החיצוניות מן הבית העליון, וישאר טהור ונקי מכל טומאה, ולכן החמירה תורה בכל החומרות הנזכר, לרמוז לאדם כלה גרש יגרש את החמץ הרומז ביצה"ר מקרבו, ויחפש אחריו בכל חדרי מחשבותיו, ויציאנו מרשותו לגמרי ומיד הבית העליון טהור אין שטן ואין פגע רע.

(מצודות דוד להרדב"ז)

◆◆◆

על כן [מטעם דברי הרדב"ז הנ"ל] החמירו רבותינו ז"ל בהוראתם ומנהגיהם כאשר קבלנו בזה, ואנחנו אחריהם, בעניני דפסחא למעשה בחומרי דמתנייתא, בכפלתא דכפלתא, הגם שבמק"א בשארי הלכות הי' הוראתם בדרך ממוצע ובהרבה דברים להקל בכחא דהיתרא עדיף כנודע, עכ"ל.

(נימוקי אורח חיים - מונקאטש סי' תמ"ג)

◆◆◆

הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זצוקללה"ה האריך בענין פסח שהוא מיכלא דאסוותא ועל ידי זה אין דנין כלל בר"ה [זוה"ק ח"ב קפג:] לכן יש להזהר להחמיר מאוד להנצל מחשש משהו חמץ.

(אמרי פנחס – קאריץ)

◆◆◆

להחמיר בפסח בכל החומרות כי בחינת פסח הוא ביטול עבודה זרה, ואמר [הרה"ק מקאריץ זצוקללה"ה] שיש עוד טעם שצריך להחמיר בפסח אך שאינו רוצה לגלותו ופעם אחת אמר "עס טויג נישט דער דור זאל וויסען".

(שם)

◆◆◆

כמה החמירה תורה בחמץ וכמה החמירו רז"ל, ואפי' בספק מחמירין, במילי דבעלמא מקילין, כמ"ש האחרונים, וכל זה להקיץ נרדמים כלם אחוזי היצה"ר יעירו ויתעוררו, שצריך להתרחק מהיצה"ר מאד, ולפרוש ממנו ואפי' בספק צריך להחמיר ולבער, נבער"ה עצתו, באש–דת כי ע"י התורה יכיר במרמותיו, וכח עסקו בתורה אהניא ליה להתרחק ממנו כל מיני הרחקה, מה שאין הפה יכולה לדבר, ועין אדם יסתכל היטב כמה חומרות בחמץ בדיקה וחיפוש מחיפוש, וביעור, וכה יעשה לבקר"ו, כי יצר, סמוך ואינו נראה, מכניס בלבו כמה מחשבות רעות, יש מהם שנראין בגלוי, שהם היצה"ר, ויש מהן אשר בא במחתרת, והם הכנה לחטא, והאיש הירא את ה', כלביא יקום, וכארי יתנשא, לבדוק בדיקה דקה מן הדקה, ולבער משהו חמץ, והוא הדבר אשר הוא כנגד ה' ותורתו, ואם יתמיד בחיפוש ובדיקה וביעור וביטול הזה, גם ה' יתן הטוב ישלח עזרו מקודש, והתורה הקדושה אשר בה דבק לאהבה, היא תשיחנו לימלט מצר הצורר גבר נחש ירכן כלהו שמעתתיה מחשכן, ולפי העלות, השתדלותו ועסקו בתורה, כן ירבה, הדבקות באלהים חיים, וכן יפרוץ, פורץ גדר הנחש, ושלח את בערו, לו ולכל גונדא דיליה, שרוף ישרפו, בשבת תחכמוני, וכל הדברים האלה ידועים ובחונים, אמיתיים בלי ספק, רק כי האויב והשונא אחז שמורות עין אדם, וברשעו נותן שחד לאדם מהנאות העוה"ז, והאדם מקבל שחד, והשחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים.

(לב דוד להרחיד"א)

◆◆◆

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה: פי' איך אפשר לאכול מצה שתהי' משמרת ווודאי, הלא דבר גדול הוא מאד שלא יהי' בו שום חשש כלל וכלל אפילו ממשהו חמץ, ואך סומכין שה' בעזרינו שלא יהיה במצות מצה שום חשש, כמו שעזר

השי"ת את אבותינו בצאתם ממצרים, הגם שאז לא היה באפשרי להם כלל לשומרה מחימוץ כהלכתה, כן אנו נבטח בה' שהוא יעזור לנו לקיים מצות מצה כהלכתה.

(מאור ושמש לפסח, ד"ה מצה)

◆◆◆

לא תאפה חמץ חלקם נתתי אותם מאשי קודש קדשים הוא כחטאת וכאשם: נ"ל דאיתא בכתבי האר"י זצוק"ל הנזהר ממשהו חמץ מובטח לו שלא יחטא כל השנה ע"כ צריך האדם לשמור עצמו בכל מה דאפשר ולכן נקרא מצה שמירה וזה א"א לאדם שיזהר ממנו כ"א הקב"ה ישלח מלאכים ממונים על השמירה וישמרו אותו וז"פ לא תאפה חמץ חלקם לשון חלק בל' שום נדנוד חמץ נתתי אותם מאשי דהיינו שאשלח לך מלאכים שישמור אותך שמלאכים נק' אישי.

(אור לשמים)

◆◆◆

איתא בכתבי האריז"ל (משנת חסידים ניסן ג, ד) הנזהר ממשהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה. ויש לדקדק מה הלשון הנזהר, שהוא לשון נפעל שנזהר ע"י אחרים, דהול"ל הזהיר. אך הענין הוא דבאמת חמץ אסור במשהו, וא"כ לא שייך שיוכל האדם בעצמו להזהר ממשהו חמץ שזהו בלתי אפשרי, רק שאחר כל הפעולות והעשיות שעושים, יש לבקש מהקב"ה שיעזור לו שיוכל להזהר ממשהו חמץ. וזהו הנזהר, דהיינו שהוא נזהר ע"י שהקב"ה עוזר לו ושומרו ממשהו חמץ, אבל הוא בעצמו שהוא בשר ודם אף אחר כל הפעולות והעשיות אי אפשר לו להזהר בעצמו ממשהו חמץ, רק ע"י שהקב"ה עוזר לו שיהא נזהר ממשהו חמץ.

(ילקוט מאורי אור, פסח בשם אדמו"ר הרה"ק המגיד מטשערנאביל זצוק"ל)

◆◆◆

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה. על מה אנו סומכים שאין בה אפילו משהו חמץ, האיך יכולים ליזהר מזה. וע"ז מתרצים, שנאמר ויאפו את הבצק עוגות מצות כי לא חמץ, התורה מעידה שלא נתחמץ, הרי שבהשגחה עליונה היה, א"כ גם אנו סומכין על ההשגחה העליונה שבודאי לא היה שום חשש חמץ.

(הרה"ק ר' יושע מבעלזא זצוק"ל)

◆◆◆

באמת אם מים מתחברים עם הקמח, קשה עד למאד שלא יחמיץ כלשהוא, אלא כיון שהקב"ה רואה שישראל מתכוונים בזריזות ובקדושה לאפות מצות כדי לקיים מצות מצה, הרי הוא שולח מלאכים מן השמים שישגיחו לבל תחמיץ העיסה.

(הרה"ק ר' ישכר דוב מבעלזא זצוק"ל בשם הרה"ק ר' אורי מסטרעליסק זצוק"ל)

◆◆◆

ושמרתם את המצות. אפשר לרמוז במה שכתבו גורי האר"י זצ"ל כי הנזהר מחמץ בפסח בכל שהוא מובטח לו שלא יחטא כל השנה, וזה רמז ושמרתם את המצות ושמרתם את המצוות, שאם תזכו לשמור המצות כהלכות הפסח, בטחו בה' לבלתי תחטאו ושמרתם את המצוות, ואם באת מצוה אל תחמיצוה.

(תורת החיד"א פ' בא אות ע"ט)

◆◆◆

ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה. רמז בזה מ"ש האר"י ז"ל שהנשמר מחמץ בפסח יועיל לנפשו כל השנה להשמר מחטא, הרי שגדולה מצוה זו שהרי אמרו חז"ל [סוטה כא.] מצוה בעידנא דעסיק ביה מציל מן החטא והמצוה הזאת הוא מאיר עיני הנשמה להשמר מן החטא כל השנה, וזהו שאמר ושמרת שהוא לשון קיום שהמצוה הזאת מתקיימת באדם מימים ימימה כדפירש"י משנה לשנה.

(פנים יפות פ' בא)

◆◆◆

את חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתיך למועד חודש האביב כי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריקם, י"ל הלשון תשמור היה לכתוב את חג המצות שמור ותשמור משמע כאלו ממילא תשמור, וכן כאשר צויתיך מיותר, וגם הלשון למועד חדש האביב הוי לי' למיכתב במועד, וגם לא יראו פני ריקם אינו ענין לזה, אך הנה אי' בשם האר"י ז"ל אם אדם נזהר כראוי בפסח הוא מובטח שלא יחטא כל השנה בזה י"ל את חג המצות תשמור את התורה, ומפרש האיך זה וקאמר שבעת ימים תאכל מצות ע"ד זה מקיים כאשר צויתיך כל התורה ועד איזה זמן הוא תועלת, על זה קאמר למועד חדש האביב פי' עד הפסח הבא עלינו לטובה, ומפרש הטעם כי בו יצאת ממצרים פי' בחג המצות, וכיון שהועיל לצאת ממצרים ממ"ט שערי טומאה למ"ט שערי בינה, ע"כ גם בכל שנה הוא תועלת שלא לחטא אך אעפ"כ צריך לראות לקיים כל המצות מעשיות כי לא די שלא יחטא, וזה אמרו לא יראו פני ריקם כ"א גם להתקדש.

(זכרון זאת לפסח)

◆◆◆

מובא בשם האר"י זלה"ה הנזהר ממשהו חמץ מובטח לו שלא יחטא כל השנה ולכאו' תמוי' הלא אנו רואין שאין הדבר כן שכמה בנ"א נזהרין מחמץ בכל כוחם ואעפ"כ נלכדים ח"ו בעצת היצה"ר ועוד הא כתיב אין צדיק בארץ כו' והפי' הוא כך עפ"י הגמרא מ"ט הי"א פתוחה למטה הרוצה לטמא פותחין לו ומ"מ כרעי' דהי"א תלוי הרוצה לחזור ליעול בהא וליעול בהך לא מסתייע מילתא וז"פ הנזהר ממשהו חמץ ואותו משהו שנפרד רגל ההי"א שזה החילוק בין חמץ למצה ונזהר שיהא פתוח ויוכל לחזור אז בוודאי לא יחטא ופירושו שלא ישאר בהחטא רק יחזור בתשובה כי אין צדיק וכו' אבל מי שאינו נזהר במשהו חמץ ח"ו נעשה מהי"א חית ואין לו פתח ליעול ח"ו ונשאר חמץ אצלו ע"כ יהא נזהר ממשהו חמץ וכנ"ל.

(אור לשמים מאמורים מלוקטים)

Cong. Yetev Lev
D'Satmar

קהל יטב לב
ד'סאטמאר

Central Office: 58 Lee Ave. Brooklyn NY 11211
Tel. 718-302-6720 / Fax. 718-486-2473

ב"ה

מודעה רבה לאורייתא

מודיעים אנחנו בזה לכל אנשי שלומינו היקרים שיחיו

אשר עטרת תפארת ראשינו

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ידרוש דרשת שבת הגדול

בסוגיא דדבר שיש לו מתירין
(ביצה ג, פסחים כט; מעילה כא)

מתובל בדברי הכנה לקראת חג הפסח הבעל"ט
ואמרות קודש בדברים הצריכים תיקון לגדור גדר ולעמוד בפרץ

בשב"ק פרשת תזריע הבעל"ט

בשעה 5:45 אחצ"ה

בהיכל בית מדרשינו הגדול

14 הופער סטריט
פה עירינו ווילליאמסבורג יצ"ו

ואח"כ מנחה וסעודת רעווא דרעווין
45 מינט אחר זמן הדלה"נ

שיעורי הכנה לדסנגיא שהשמיע כ"ק רבינו שליט"א בהיכל המתוברא קדית יואל יצ"ו
יכולים לשמוע על קו השיעורים של "קול באטמאר"

בשעה שהחכם יושב ודורש

הנהלת הקהלה

פנימי תשפ"ג בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

המשך השיחה (ח"ג) אצל
מסיבת הוואך נאכט של נכד כ"ק מרן רבינו שליט"א

בן הנולד להרב ר' **חנני' יו"ט ליפא רובין** שליט"א

בן הגה"צ ר' **חיים מאיר יחיאל רובין** שליט"א **האדמו"ר מראפשיץ**

בבית חותנו הגה"צ רבי **ברוך טייטלבוים** שליט"א, חדב"נ

רב דביהמ"ד ברך משה בקרית יואל יע"א

מוצש"ק פרשת ויקהל פקודי, שנת תשע"ח לפ"ק

רבינו נתכבד בברכת לחיים

רבינו איחל להאדמו"ר מראפשיץ שליט"א: לחיים, אויף שמחות מיט פרייליכע הערצער, מיט געזונט און סייעתא דשמיא און מיט אלעם גוטן.

ואיחל רבינו להגה"צ רב דביהמ"ד ברך משה שליט"א, חדב"נ: לחיים, אסאך נחת דקדושה ביי אלע קינדער און אייניקלעך.

ואח"כ איחל רבינו לאבי הבן: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן דו זאלסט אים מכניס זיין בבריתו של אברהם אבינו בעתו ובזמנו, מגדל זיין לתורה לחופה ולמעשים טובים.

האדמו"ר מראפשיץ: מ'הערט זייער גוטע גרוסן פון אים דא.

רבינו: איך האב געוואוסט אז ער וועט זיין צופרידן דא...

ושאל רבינו את אבי הבן: ווי אזוי ביזסטו עולה לתורה, מיטן נאמען 'ליפא' אויך?

הרר"ל: יא, ווייל מ'האט מיר אזוי געגעבן דעם נאמען ביים ברית.

ושאל רבינו את אביו האדמו"ר מראפשיץ: פארוואס טאקע?[1]

האדמו"ר מראפשיץ: זיין ברית איז געווען אום פרשת יתרו, און כ'האב מיך דעמאלטם – איז יענע וואך – דערמאנט, מ'זאגט נאך אז אלע נעמען איז מרומז אין די תורה, און דער דברי חיים האט מאל געזאגט פארץ קדושת יו"ט אז אין פסוק 'ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל' (שמות יח, כא), חי"ל איז די ראשי תיבות ח'ננני' י'ו"ט ל'יפא, נו אז אין די תורה די וואך איז געשטאנען חי"ל חננני' יו"ט ליפא האב איך א נאמען געגעבן חננני' יו"ט ליפא.

אבער ס'איז דא אסאך אנדערע, ס'איז דא אין די לעפקאוויטש משפחה, וואם זיי הייסן 'ליפא' אויך.

רבינו: יא, עם וועגדט זיך ווי אזוי מ'געבט ביים ברית דעם נאמען.

דער טיב גיטין (להגאון ר' אפרים זלמן מרגליות ז"ל), ער איז דער רבי פון כלל ישראל אין עניני שמות, שרייבט ער (שם בליקוטי שמות סקל"ד) אזוי אז ער האט געזעהן א גט מבית דינו פון הגאון רבי משה סופר נרו יאיר, דער חתם סופר – ס'איז נאך געשריבן געווארן בחייו – און אינעם גט שטייט 'אליעזר ליפא', און ס'שטייט נישט 'אליעזר המכונה ליפא', איז ער דארט מפלפל פארוואם האט מען געשריבן 'אליעזר ליפא', צי וועגן די סיבה, צי יענע סיבה, קומט ער צו אז מסתמא האט מען דעם מענטש א נאמען געגעבן ביים ברית 'אליעזר ליפא' און אזוי האט ער עולה געווען לתורה, ממילא וועלט עם א שם העצם, איז טאמער ס'איז א שם עריסה און ער איז אזוי עולה לתורה, וועלט עם א שם העצם און נישט קיין כינוי.

---

1 כבר ידוע שמרן הקדושת יו"ט ז"ל הי' שמו הק' 'חנני' יו"ט' והשם 'ליפא' הי' רק כינוי, וקראוהו לכ"ת רק בשם חנני' יו"ט, כמו שקראו לכ"ת את בניו הק' מרן העצי חיים ז"ל ומרן רביז"ל בעל דברי יואל 'בן מורה מורינו רבי חנני' יו"ט', כמו שזכו אלפי בנ"י לשמוע במשך יותר משבעים שנה שכיהן ברבנות כשעלה כ"ת בכל שבת ויו"ט ובימות החול.

האדמו"ר מראפשיץ: ווי אזוי האט זיך געזרופן דער באטור'ער רב (אחי אמו של רבינו שליט"א)?

רב דביהמ"ד ברך משה: מיין באטור'ער זיידע (אבי אביו הגה"צ רבי חנני' יו"ט ליפא טייטלבוים ז"ל אבד"ק נירבאטור, מח"ס שו"ת לבושי יו"ט) האט זיך אויפגערופן צו די תורה מיטן נאמען 'ליפא' אויך.

האדמו"ר מראפשיץ: כ'האב אמאל געפרעגט טאקע דעם טאטן דעם ברך משה, וואם איז דאם ענין אז אין סיגוט האט מען דעם נאמען גערופן אנדערש ווי מ'האט עולה געווען?, האט ער מיר דאם געענטפערט.

רבינו: יא, ווייל ס'איז א כינוי צום נאמען. אויפן קדושת יו"ט שטייט ניטאמאל אויפן מציבה דעל נאמען 'ליפא', ס'שטייט נאר חנני' יו"ט אויף די מציבה.

רב דביהמ"ד ברך משה: דעם ייטב לב האט מען אויך נישט אויפגערופן מיט נאמען 'זלמן לייב' צו די תורה, נאר 'קותיאל יהודה'?[2]

האדמו"ר מראפשיץ: דארט איז אויך דא די שמות א'ל', יקותיאל איז ק'ל' און יהודה איז דא דער שם הוי'.

א' הנוכחים: און ביי חנני' איז דאך אויך דא דער שם י'ה'?

רבינו: דעם פעטער ז"ל מ'האט אים אמאל אויפגערופן 'בן רבי חנני' יו"ט ליפא' האט ער זיך געבייזערט.

רב דביהמ"ד ברך משה: ס'האט זיך געמאכט איינער האט נישט געווואוסט און ער האט אים אזוי אויפגערופן?

רבינו: יא, ער האט שוין איינמאל געהאט געזאגט, און זעהט אויס יענער האט אים נאכאמאל אויפגערופן אזוי, האט ער זיך געבייזערט אזוי 'כ'האב שוין געזאגט אז דער טאטע האט געהייסן חנני' יו"ט'.

האדמו"ר מראפשיץ: מ'זאגט אז אין די כתובה (מרביה"ק ז"ל) איז יא געשטאנען 'ליפא'.

רבינו: אין די כתובה דאירכסא. איך האב עם טאקע מדייק געווען. ס'איז צריכה לימוד דאם.

רב דביהמ"ד ברך משה: אבער ס'איז דא נאך אינטערעסאנטע זאכן דארט אין די כתובה, כ'האב געהערט אמאל ווי דער שווער האט געזאגט עפעס וועגן דעם נאמען 'אלטע פיגא' איז אויך נישט געווען געשריבן געהעריג לויט די כללים.

רבינו: יא, ס'איז געשריבן 'אלטע' מיט אן ע'. ווייל דער כלל איז אז א לע"ז נאמען שרייבט מען מיט אן אל"ף צום סוף.

האדמו"ר מראפשיץ: די ווייטצענער קינדער געבן א נאמען נאכ'ן ווייטצענער רב (הגה"צ רבי צבי הירש מייזליש ז"ל אבד"ק ווייטצען יצ"ו ומח"ס שו"ת מקדשי השם) 'צבי' און אויף די מציבה שטייט 'צבי הירש'.

רבינו: אויף די מציבה איז גארנישט, מ'שרייבט אמאל אויך דעם כינוי.

האדמו"ר מראפשיץ: אז דער קדושת יו"ט האט געהייסן חנני' יו"ט צי וואם האט ער מען אים געדארפט צוגעבן אויך 'ליפא'?

רבינו: דאם איז שוין אן אלטע זאך, דער תוספת יו"ט האט אויך געהייסן 'יום טוב' און ער האט אויך געהאט דעם נאמען 'ליפמאן', ווייל דער נאמען 'יום טוב' האט א כינוי.[3]

ס'איז דא איינער וואם הייסט 'ליפא', איינער הייסט 'ליפמאן', און ס'איז דא איינער וואם הייסט 'ליטמאן' מיט א ט', דאם האב איך שוין אויך געזעהן.[4] אלעם איז כינויים פאר 'יום טוב', דאם איז אלטע זאכן פון הונדערטער יאר צוריק.

א' הנוכחים: נאך וועמען האט ער געהייסן 'יום טוב'?

רבינו: כ'וויים נישט.

מיין ברודער ר' ליפא האט מיר אמאל געזאגט אז ער האט געפרעגט דעם פעטער ז"ל און ער האט אויך געזאגט אז ער וויסט נישט. ער האט געזאגט 'ער האט געהייסן חנני' נאך איין זיידן, און יו"ט נאך איין זיידן, און ליפא איז א כינוי, וועלכע זיידעם וויים איך נישט ענעוי', אזוי האט ער געענטפערט.

א' הנוכחים: ס'איז דא וואם זאגן אז מ'האט א נאמען געגעבן פארץ קדושת יום טוב דעם נאמען 'יום טוב' טאקע נאכ'ן תום' יו"ט.

רבינו: יא, ווייל דער טאלטשעווער רב (הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי ז"ל חותן מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל) איז געווען א אייניקל פונעם תום' יו"ט.

אין ספר מאזני צדק פונעם דראגאמירעשטער רב (הג"ר מנחם מענדל שפירא ז"ל) ער ברענגט דאם, ער איז געווען א תלמיד פון ייטב לב.

---

2 כי השם שלו הי' 'יקותיאל' ובכינוי זלמן, ושם יהודא ובכינוי 'לייב'.

3 כ"כ בבית שמואל (שמות אנשים את ל') ליפמאן יו"ד אחרי הלמ"ד, והוא כינוי לאורי, אלעזר, וליו"ט (ספר שמות וסדר מהר"ם).

4 עיי' בשו"ת רבינו משולם איגרא (סי' כ"ד) שדן אודות גט לא' הנקרא 'יום טוב דוב' ומכונה 'ליטמאן בער', עי"ש. וכן בשו"ת משיב דבר (ח"ב סי' מ"ג) אודות 'ליטמאן הערש', ע"ש.

עכ"פ דער פעטער ז"ל האט אזוי געזאגט, אז ס'איז א צוזאם געשטעלטער נאמען אבער ער ווייסט נישט נאך ווען.

האדמו"ר מראפשיץ: ס'איז דא וואם זאגן אז דער נאמען 'יום טוב' האט מען אים געגעבן ווייל ער איז געבוירן געווארן אין עפעס א יו"ט.

רבינו: דאם ווייסט מען אז ער איז געבוירן געווארן אום יום טוב שבועות.

איבער דעם נאמען חנני' צי מ'שרייבט מיט א ה"א אדער מיט א' טוט זיך אויך.[5]

א' הנוכחים: ער האט געשריבן א י' מיט א שטרעכל.

רבינו: יא, און אויב ס'איז אן אל"ף דארף מען נישט קיין שטרעכל.

ביים זיידן'ס (מרן העצי חיים ז"ל) כתובה שטייט חנני' מיט אן אל"ף. כ'האב געזעהן די כתובה,[6] כ'האב שוין אריין געטראכט פשט אין דעם...[7]

א' הנוכחים: כ'האב געזעהן אויף די חתונה בריוול פון איינער פון זיינע קינדער, התמ"ט זיך דער קדושת יו"ט אויך מיט אן א'.

רב דביהמ"ד ברך משה: ר' ליפא שוחט (הגה"ח רבי חנני' יו"ט ליפא שווארץ ז"ל מנהל מוסדותינו הק' בירושת"ו) פלעגט פארציילן אז זיין פאטער ר' עזריאל האט געהאט אמאל א מעשה ביי א כתובה מיטן סלאטפינער רב (כ"ק הגה"צ רבי חיים יצחק אייזיק הלבערשטאם ז"ל חדב"נ מרן העצי חיים ז"ל) – ר' עזריאל פלעגט צו שרייבן כתובות, און דער סלאטפינער רב איז געווען מסדר קידושין – און זיי האבן זיך געקריגט איבער"ן נאמען, ער האט געהאלטן אז מ'דארף שרייבן 'חנני'ה' מיט א ה"א און דער סלאטפינער רב האט געהאלטן אז מ'דארף שרייבן מיט אן א', און אזוי ווי דער סלאטפינער רב איז געווען דער מסדר קידושין האט ער נישט געהאט קיין ברירה ער האט געמוזט פאלגן, שפעטער האט אים דער סלאטפינער רב געשיקט א שליחות אז ער האט זיך איבער געריבנט און ער זעהט אז מ'דארף טאקע יא צו שרייבן מיט א ה'.

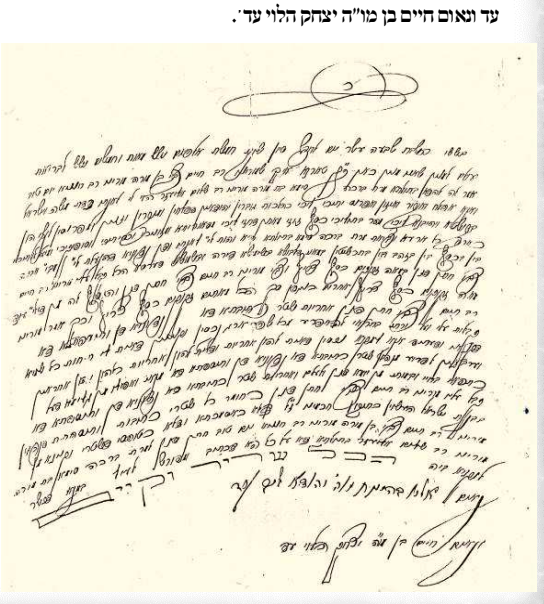
כ'האב עם נישט געהערט פון ר' ליפא אליינם, כ'האב עם געהערט פון איינעם וואם האט דאם געהערט פון אים. אבער אזוי האט ער נאכגעזאגט אז דער סלאטפינער רב האט אים נישט געלאזט שרייבן מיט א ה'.

האדמו"ר מראפשיץ: מ'קען נישט וויסן פון א מעשה, למשל מיין שווער האט געהייסן ר' שמואל שמעלקא (דודו הגה"צ רבי שמואל שמעלקא רובין ז"ל האדמו"ר מסטוליצא), ער האט אלע יארן געשריבן שמעלקא מיט אן אל"ף צום סוף, די לעצטע פאר יאר האט ער זיך מיישב געווען און ער האט אהנגעהויבן שרייבן מיט א יו"ד.

---

5 ברש"ל הביא שמצינו גם חניה באל"ף, כמו שמצינו בחז"ל (מכות כג:) ברבי חנניא בן עקשיא, ובקיצור נחלת שבעה עמ' קמ"ו, בהגהות תפארת לשבעה אות קי"א כתב לציין בדבר משה ח"א א"ע וביפה ללב ח"ה א"ע סי' קכ"ט.

6 כן כתוב שם: 'בששי בשבת שבעה עשר יום לחדש סיון שנת חמשת אלפים ושש מאות וחמשים ושש לבריאת עולם למנין שאנו מנין כאן ק"ק טארנא איך שמורינו רב חיים צבי בן מורה מורינו רב חנניא יום טוב אמר לה להדא בתולתא מרת ברכה סימא בת מורה מורינו רב שלום אליעזר...', ולמטה חתומים העדים 'אום אלי' בהמנוח מו"ה יהודא ליב עד ונאום חיים בן מו"ה יצחק הלוי עד'.

7 תחת אחד השיחים אמר רבינו כדלהלן: "ס'איז א אינטערסאנטע זאך וואס כ'האב געזעהן יעצט א העתק פונעם זיידן דעם עצי חיים'ס כתובה, מ'האט מיר געשיקט א קאפי, און ס'איז דא אפאר אינטערסאנטע זאכן, חנניא איז געשריבן מיט א אל"ף. און די עדות שרייבן אונטער 'חיים בן מו"ה יצחק הלוי עד', ס'שטייט 'מו"ה'. אין רמ"א (שו"ע אבהע"ז סי' קכ"ט סעיף ח) שטייט דאך א לשון אז מ'זאל נישט שרייבן 'בן הקדוש', ביי זיי איז אויסגעקומען נעבעך – בימים ההם – צו שרייבן 'הקדוש' ווייל מ'איז אומגעקומען אויף קידוש השם, ואגט דער רמ"א אז מ'זאל נישט צושרייבן, זאל מען נישט שרייבן הקדוש, אדער הרב. [וז"ל הרמ"א שם: אבל לכתחילה אין כותבין רב או חכם אפילו הוא אביו רב או חכם והוחזק בכך, אלא כותבין: פלוני או בן פלוני (סדרי גיטין). וכן אין כותבין בן הקדוש (ר"י מינץ)]. און אזוי שטייט אויך אין רמ"א ביי א גט (שם סי' ק"ל סעיף י"א) לגבי די עדים [וז"ל הרמ"א שם: גם לא יחתום עצמו או אביו בשם רב או חכם רק פלוני בן פלוני עד]".

רבינו: כ׳קום יעצט פון ארץ ישראל, כ׳בין געווען דארט אין צפת אויפן בית החיים, האב איך טאקע געזעהן ס׳שטייט אויף די מציבה שמעלקי מיט א יו״ד.

האדמו״ר מראפשיץ: יא, מיין שוואגער (בנו ומ״מ הגה״צ ר׳ יעקב ישראל וישורין רובין שליט״א) האט אזוי געשריבן.

רב דביהמ״ד ברך משה: איך האב געהערט מיט יארן צוריק, אז די סיבה פארוואס מ׳האט נישט געוואלט שרייבן שמעלקא מיט אן א׳ איז וויל קל״א איז בגימטרי׳ דער נאמען פונעם ס״מ (כי שמו סמא״ל בגימטריא קל״א, ואם הי׳ כותבין שמעלקא באל״ף, הי׳ הג׳ האותיות האחרונות עולות בגימטריא קל״א, לכן אולי מטעם זה כתבו בסוף עם יו״ד),[8] האט מען נישט געוואלט ענדיגן שרייבן אזוי מיט אן א׳.

א׳ הנוכחים: מ׳האט נישט לאנג געטראפן א בריוו וויו מ׳זעהט אז ר׳ שמעלקא סערעטער,[9] שרייבט זיך מיט א יו״ד.

רבינו: לכאורה איז אלעם נאכ׳ן רבי ר׳ שמעלקא, און דער רבי ר׳ שמעלקא האט זיך געשריבן מיט אן אל״ף.[10]

א׳ הנוכחים: עם גייט נאך אסאך פריער, נאך רבי איציק׳ל האמבורגער׳ס זיידע.[11]

רבינו: יא, מ׳האט אים געפרופן דער הויכער רבי ר׳ שמעלקא.[12]

א׳ הנוכחים: מ׳האט געזאגט אז ער האט געהייסן אזוי ווייל שבת איז ער געווען מיט א קאפ העכער.[13]

רבינו: דער רבי ר׳ שמעלקא פון ניקלשבורג איז געווען זיין אייניקל, ער האט געהייסן נאך אים.[14]

האדמו״ר מראפשיץ: מיין טאטע שרייבט זיך אינטער אין די צוואה מנחם מענדל, ׳מענדל׳ אהן א יו״ד. ס׳איז דא אסאך וואס שרייבן זיך מענדיל מיט א יו״ד.

רבינו: דאם וועגדט זיך וועלכער מענדל, רבי מענדל פון ליובאוויטש (בעל הצמח צדק) איז אהן א יו״ד, רבי מענדלע דעעשער איז אויך אהן א יו״ד, און רבי מענדלע וויזשניצער איז מיט א יו״ד. דערפאר הייסט איינם ספר ׳צמח צדק׳ [בלי יו״ד], און ער ׳צמח צדיק׳ מיט א יו״ד.

---

8 ואגב, בסוף הקדמת אור ישע כתב האדמו״ר מסוליצא ז״ל רמז על שם שמעלקא שהוא עם אל״ף בגימטריא ישראל.

9 הגה״צ ר׳ שמואל שמעלקי רובין ז״ל מק״ק סערעט שנתגדל בבעלזא אצל אבי אמו הגה״ק השר שלום מבעלזא ז״ל. נולד בערך שנת תר״י לפ״ק לאביו הרה״ק רבי יצחק מבראד בן רבי אלימלך מסאקאלוב, בן רבי אשר ישעי׳ מראפשין חתן הרה״ק מראפשין ז״ל.

10 עי׳ שו״ת דבר משה -תאומים (סי׳ צ׳ ד״ה ואשר) שכך חתם הק׳ הרבי ר׳ שמעלקא מניקלשבורג זי״ע, וכך נדפס בספר נזיר השם שמביא כתי״ק של הרבי ר׳ שמעלקא שחותם עצמו עם אל״ף.

אגב, עיין בהקדמת אור ישע שמביא שראה מודפס (כת״י) מס׳ לקוטי אמרים מהמגיד הרבי ר׳ בער זי״ע שכתבו הרבי ר׳ שמעלקא זי״ע, ונדפס על השער ׳שמעלקה׳ בה״א והוא פלא בכלל, כי בה״א לא מצינו בשום מקום אלא או א׳ או י׳.

ועיי׳ בשו״ת שואל ומשיב (מהדו״ק ח״א סי׳ ס״ד) דיש לכתוב שמעלקא באל״ף לבסוף, וע׳ באהלי שם (סס״ק ט״ז), ועיין בס׳ שביבי אש (אהע״ז שמות אנשים עמ׳ נ״ב) נראה די״ל שמעלקא באל״ף לבסוף, כי הברת כל הה״א והתימתם הוא שם שמעלקא באל״ף, אך האגון מהרש״ק ז״ל (בהא״ש סי׳ י״ב) דעתו שאם חותם ביו״ד ׳שמעלקי׳ יש לילך בתר חתימתו, ע״ש.

ועוד כתב בס׳ שביבי אש (שם) דתלוי במבטא דאם קורין הקו״ף בקמץ י״ל באל״ף לבסוף, ואם קורין הק׳ בחיר״ק י״ל ביו״ד כמ״ש הטיב גיטין (בש״א אות ש׳ סק״ט) ע״ש

11 האגון רבי איציקל מהאמבורג ז״ל היה בנו של האגון רבי יעקב יוקל אב״ד גלוגא שהיה בנו האגון רבי מאיר הלוי המהר״ם טיקטין זצ״ל שהיה בנו של הרה״ק רבי שמעלקא הראשון.

12 הלא הוא האגון הקדוש רבי שמואל שמעלקא הלוי איש הורוויץ זצ״ל, הנקרא ׳דער הויכער רבי שמעלקא׳ בנו של הגה״ק רבי יהושע המכונה ׳רבי יהושע הארוך״ מעיר פרעמיסלא, ואביו של האגון מהר״ם טיקטין זי״ל, וא״ז של הגה״ק מהר״ש מניקלשבורג, שנתקבל בשנת תט״ז כאבד״ק טארנא ובשנת תל״ג כאב״ד שענדישוב, שם שפט את ישראל ארבעים שנה, ונסתלק ביום א׳ אלול שנת תנ״ו

רבי שמעלקא היה מפורסם לאגון וקדוש כחד מקמאי, ואמר לפני הסתלקותו שיענה לבניו עד דורי דורות כשיבואו על ציונו להתפלל.

ועיין בס׳ אהל נפתלי (אות צב) ושמעתי מפי האגון החסיד מו״ה מאיר הורוויץ ז״ל אבד״ק דזיקוב (הגה״ק בעל אמרי נועם ז״ל) איך שפעם אחת בא זקינו האגון הקדוש מראפשין בעמח״ס זרע קודש לק״ק טארני, ושלח אחרי החברה קדישא ושאל אותם על זקינו הרב מ׳ שמעלקי הנ״ל אם הוא ספון וגנוז שם, או עקר דירתו משם, ואמרו לו שמקובל אצלם שהוא קבור שם, אך אינם יודעים איה מקום כבודו, אז התענה והלך אתם לבית החיים, ועשה מה שעשה, ושב זמן קצת, ופתאום אמר פה נטמן זקיני הקדוש, ואמר נכדו שבודאי ראה אותו לגודל מעשיו והפצרותיו עומד שם, וחפרו ומצאו מצבת אבן ושמו חרות עליה אז ראו כי דבר ה׳ בפיו אמת.

13 עיין בס׳ מגילת יוחסין (עמ׳ כ׳) מהגאון רבי מאיר פערל׳ס הדיין בפראג, שכ׳ שאביו הגה״ק רבי יהושע היה נקרא ׳רבי יהושע הארוך׳ כי ראשו היה מתגדל בהגיע יום השבת קודש, ובימי החול חזר לקומתו הראשונה, וכן היה אצל בנו הקדוש.

14 כי אביו של הרבי ר׳ שמעלקא הגה״ק רבי צבי הירש הלוי הורוויץ זצ״ל היה בנו של הגה״ק המהר״ם טיקטין זצ״ל שהיה בנו של הרה״ק רבי שמעלקא הורוויץ המכונה ׳דער הויכער רבי שמעלקא׳.

ווייל צמח 'צדק' איז בגימטריא מענדל אהן א יו"ד, און צמח 'צדיק' איז בגימטריא מענדיל מיט א יו"ד.[15]

רבי מענדעלע זידיטשויבער האט זיך אויך געשריבן אהן א יו"ד.[16]

רבי מענדעלע דער ערשטער צמח צדק האט אויך געשריבן אהן א יו"ד. ווייל 'צדק' איז דאך בגימטריא 'מענדל'.[17]

האדמו"ר מראפשיץ: דעם רבי'נס זון ר' מענדל (רב דקהלתינו בוומסב"ג) ווי אזוי שרייבט זיך?

רבינו: ער שרייבט זיך אהן א יו"ד. ער האט א דעעשער נאמען,[18] ס'איז דא אויך א דעעשער מענדל, דער מעגלי צדק, ער האט אויך גהייסן מענדל, און ער האט זיך געשריבן אהן א יו"ד.[19]

אבער כ'האב געזעהן אין רימנוב אויף די מציבה פונעם רבי'ן ר' מענדעלע, דארט שטייט מיט א יו"ד, אבער דאס איז דאך א נייע מציבה, במילא קען מען נישט וויסן. דער וואס האט דאס געמאכט האט דען געזעהן די ארגינעלע מציבה? ס'איז א פרישע מציבה, ס'איז נישט קיין ראיה.

רב דביהמ"ד ברך משה: אפילו אויף א ארגינעלע מציבה דארף מען אויך וויסן, אמאל קען זיין מ'האט געמאכט א טעות און מ'האט נישט געקענט איבער שרייבן.

רבינו: באמת, אין אשל אברהם פונעם בוטשאטשער רב אויף הל' ציצית (אשל אברהם סי' י"ב), ברענגט ער א הנהגה פונעם רבי ר' מענדעלע [מרימנוב], און דארט שרייבט ער אויך מיט א יו"ד.[20]

נאר וואס דען, דאס איז סך הכל א ספר, דער דרוקער האט אזוי געשריבן, בקיצור, מ'קען נישט דערפון וויסן ווי אזוי האט געהייסן דער רבי ר' מענדעלע פון רימנוב, מ'דארף זעהן א התימה, דארט קען מען זעהן דעם עכטן נאמען.

רבי מענדעלע דעעשער האט געהייסן נאכ'ן רבי ר' מענדעלע פון רימנוב.[21]

האדמו"ר מראפשיץ: אזוי?! פארוואס?

רבינו: ווייל דער מראה יחזקאל איז געפארן צום רבי ר' מענדעלע.

א' הנוכחים: ער שרייבט דאך אזוי אינעם בריוו אין די באקאנטע תשובה (סי' ק"ד)...

רבינו: יא די תשובה אין מראה יחזקאל וואס ער שרייבט צום פאטער,[22] עכ"פ ער האט גהייסן נאכ'ן רבי ר'

---

15 וכידוע שהרה"ק רמ"מ מליובאוויטש ז"ל נתן לספרו את השם 'צמח צדק' שהוא בגימטריא מנח"ם מענד"ל, והרה"ק רמ"מ מוויזניץ ז"ל נתן על ספרו השם 'צמח צדיק' שהוא בגימטריא מנח"ם מענדי"ל עם יו"ד.

16 הגה"צ אבד"ק מושאי ז"ל נקרא שמו אחר זקינו כ"ק ר' מענדעלע זידיטשויבער ז"ל

17 הגאון הגדול בעל שו"ת צמח צדק מניקלשבורג ז"ל תלמידו של רבינו הב"ח ז"ל.

18 ע"ש של הרה"צ רבי חיים מנחם פאנעט ז"ל מדעעש (נכד הרה"ק המעגלי צדק מדעעש ז"ל והתנו של רבי יעקב שמשון קאנער מטשעקוב, חתנו של הרה"ק רבי משה הלברשטאם ז"ל משינאווא, בנו של הרה"ק בעל דברי יחזקאל ז"ל) חותנו של האדמו"ר הישועות משה מוויזניץ ז"ל.

19 הרה"ק מדעעש ז"ל קרא לספרו עה"ת השם 'מעגלי צדק', וגם שו"ת 'שערי צדק' ועוד, כי 'צדק' הוא בגימטריא מענד"ל.

20 עיי"ש וז"ל: "שמעתי בשם גדולי הדור שיש לדקדק במדת הסידות שגם אם נחסר רק חוט אחד מהה' חוטין שבכל אחד ואחד מהד' הציציות כיון שנשאר רק ל"א חוטין בכל הד' ציציות נכון לעשות אחרים, כן שמעתי בשם הרב החסיד המפורסם בש"ט מ' מנחם מענדיל נ"י מק"ק רומינוב יצ"ו, ובשמעי כן אמרתי לצייתו בזה...".

21 כן מקובל, והגם שיש סברא לומר כי הגה"ק מדעעש נקרא על שם הגה"ק רבי מענדעלע לינסקער ז"ל (אבי הרה"ק מראפשיץ ז"ל) שהי' רבו של אביו הגה"ק בעל מראה יחזקאל ז"ל, מכל מקום יותר מסתבר שנקרא ע"ש הרה"ק מרימנוב, כי הי' דבוק בו כנזכר בתשובה ק"ד שמזכיר רבינו להלן, וחוץ מתשובה הנפלאה והנלהבה זו ידוע שהספה"ק מנחם ציון מהרה"ק רבי ר' מענדעלע מרימנוב ז"ל, נכתבה ע"י הגה"ק המראה יחזקאל ז"ל מפי השמועה שלו מפ"ק של מורו ורבו. וגם כי הגה"ק מדעעש נולד בשנת תקע"ט, והרה"ק מרימנוב נפטר כמה שנים קודם לכן בשנת תקע"ה, ואילו הרה"ק רבי מענדעלע לינסקער ז"ל כבר נפטר הרבה שנים לפני כן, בשנת תקס"ה, ולכן נראה שהרה"ק מדעעש נקרא ע"ש הרה"ק מרימנוב ז"ל.

22 הלא היא התשובה הידועה והנוראה אשר כתב המראה יחזקאל לאביו הרב ר' יוסף זצ"ל לחשיב להרב ר' שלמה פילץ ז"ל על אשר שאל ממנו טבעו והתנהגותו של רבו הק' מרימנוב זצ"ל, וגם שישלח לו ד"ת ממנו, ואז כתב לו המראה יחזקאל תשובה ארוכה אשר בו מבאר דרכי החסידות ודרכי החסידים, והיא נדפסה בשו"ת הנ"ל וגם בהקדמת הס' דרך יבחר.

וידוע שמרן הק' מצאנז היה מנהגו לעיין בעמקות בתשובה הנ"ל ביום ל"ד בעומר שהיא היומא דהילולא של הרה"ק מרימנוב ובשעת לימודו היו עיניו זולגות דמעות.

והרה"ג ר' אברהם מאיר איזרעאל ז"ל סיפר בשם הרה"ק מנאסוויד זצ"ל שהתלהב מאוד מתוכן המכתב ואמר, שרבינו הכניס בכך את החסידות אל תוככי השולחן ערוך.

ולתועלת הקוראים נעתיק השתלשלות המכתב כפי שמתואר בס' מרכבת יחזקאל (תולדות המראה יחזקאל עמ' צ"ט): בחודש האביב שנת תקס"ה שוב נסע (המראה יחזקאל) אל רבו הרר"מ לפריסטיק להסתופף בצל קורתו בימי חג הפסח, בדרך כלל היה מתעכב שמה כמה שבועות רצופים, בשנה זו הגיע בתחילת שבוע פרשת מצורע והתעכב עד אחר פרשת אמור, וישב לביתו ביום שני ז' אייר.

מענדעלע, און רבי מענדעלע דעעשער האט געהייסן אהן א יו"ד.

וחזרו לדבר אודות השם 'חנניא' עם אל"ף

בשובו למעונו מצא איגרת מיוחדת מאת אביו שהובאה אליו מבילין על ידי אחד מבני בילין ר' ישראל כ"ץ ראפפורט, ובזכות איגרת זו זכה עולם החסידות במכתבו המפורסם של רבינו הנקרא 'תשובה ק"ד' מכתב יחיד במינו אודות משנת החסידות ודרך ההתקשרות לצדיקים, והתועלת ממנה וכו', מכתב זה התפרסם ועשה רושם עצום בכל קהילות הקודש עד היום הזה.

וכך היה המעשה, השמועה שר' יחזקאל העילוי הגדול אותו אברך מופלא שקיוו לראותו חד מחכמי ישראל ומורי הוראה שבדור, הפך להיות חסיד נלהב ומבלה רוב זמנו בחצרות הצדיקים עשתה לה כנפיים, והגיעה גם לעיר מולדתו בילין, ואביו ומכיריו לא ראו בעין יפה את דרכו החדשה, ואולם האב לא רצה לייסר את בנו הגדול, אך אחד מחכמי העיר בילין הרב ר' שלמה פילין גמר אומר בלבו לפנות אל רבינו בדברי כיבושין להניאו מדרכו זו, הוא ערך אגרת ארוכה ובה העלה טענות וקושיות שונות אודות דרך החסידות, יתר על כן הרהיב עוז וביקש מרבינו שיואיל להראותו מחידושי תורתו של רבו הר' מנחם מענדיל, ובואת יבחן גדלותו וכח תורתו, אם ישיב לו תירוצים על כמה קושיות ששלח לו, ובדברי מתחייב ר' שלמה כביכול שאם ימצא את החידו"ת של רבו נכונים וגם הקושיות יתישבו על לבו 'אז יבחן אצלו שאין חכם וקדוש כמוהו, ויספר תהלתו בקהל רב הסרים למשמעתו'...

ר' שלמה מסר את האגרת לר' יוסף, על מנת לשגרה לבנו, ור' יוסף שהוא עצמו ג"כ תהה על מעשי בנו צירף את האגרת הזו למכתבו שלו, ושלחה לרבינו על ידי שליח שנסע ללינסק, המכתב הגיע ללינסק בעוד רבינו נעדר מביתו, כי טרם שב מפריסטיק, אולם עם שובו שמח על ההזדמנות שניתנה לו להביע בכח הסברתו וכתיבתו את השקפת עולמו ביחסו לחסידות, ובכך גם להפיץ את דרך החסידות בקרב ידידיו ובני משפחתו.

לא בדרך התנצלות כתב את משאו, אדרבה כאיש מוכיח בשער ופיו יהגה חכמה, ולא די אלא שהזמין את אביו מורו לבא אף הוא בכבודו ובעצמו להסתופף בצל הקודש וליהנות מזיו השכינה, אמנם מפאת חולשת הדרך לא השיב מיד, כי אם החל להבין תשובה ארוכה וברורה, וכעבור שבוע ביום שני י"ד אייר פסח שני פתח בכתיבת האגרת הידועה הנ"ל.

המכתב מיועד אמנם לידידו ר' שלמה פילין השואל, אבל אין צריך לומר שחייציו מכוונים גם אל בית אביו, והכל בטוב טעם ודעת ובמדת דרך ארץ, יתר על כן נגלית לנו כאן דמותו הפלאית, כוזן ורגיל ערך את דבריו בעומק רזי תורת הבעש"ט ודרכי הנהגת הצדיקים, הדברים מעידים שכבר אז התרועע עם גדולי תלמידי הרבי ר' מענדלי זקנים וצדיקים, והוא אך אברך צעיר בן עשרים ושתים שנה.

ובס' הנ"ל מסיים - לא נודע לנו איזו השפעה היתה לאגרת זו על אביו ועל אנשי העיר בילין שהצטערו על אבדן כלי חמדתם בכיכול, אם נחה דעתם או לאו, אחת נוכל ללמוד מן העובדה שאחת עשרה שנה אחר כך בשנת תקע"ו פנו ראשי קהילת בילין אל רבינו בהיותו כבר אב"ד טערצאל, והגישו לו כתב רבנות להיות להם רב אב"ד.

רבינו: באמת, אין די גמרא וועז ס'שטייט 'חנניא', שטייט אסאך מאל מיט אן אל"ף.

די גמרא אין מסכת שבת ברענגט 'חנניא אומר' ביי א כירה (דף כ.) אז א מאכל בן דרוסאי מעג מען לאזן אויף א כירה אפילו וועז ס'איז נישט קיין גרופה וקטומה. דאס איז פונעם תנא חנניא, דארט שטייט חנניא מיט אן אל"ף.

ס'איז דא דארט נאך עטליכע מאל ווי די גמרא ברענגט אראפ 'חנניא אומר' אדער 'דתני רבי חנניא.

א' הנוכחים: אויף ארמי'ש שרייבט מען מיט אן אל"ף.

רבינו: אין די גמרא שטייט עקיבא אויך מיט אן אל"ף, ס'איז א גרויסע שאלה ווי אזוי רבי עקיבא האט געהייסן מיט אן אל"ף צי מיט א ה"א, ווייל או"ר זרוע לצדי"ק ולישרי' ל'ב שמח"ה איז די סופי תיבות 'ר' עקיבה'. אזוי שטייט נאך אין אור זרוע, און ס'קומט אויס מיט א ה"א.[23] און אין פסוק וגואלך אבי"ר יעק"ב (ישעי' מט, כו), איז אויך מרומז די אותיות 'רבי עקיבא', דארט איז עם 'עקיבא מיט אן אל"ף.[24]

ס'איז דא וואס זאגן אז ער האט קודם געהייסן 'עקיבה' מיט אן ה"א, נאר ווייל יצאה נשמתו באחד (ברכות סא:), איז עם געווארן מיט אן אל"ף. (עי' בשו"ת חתם סופר אבהע"ז ח"ב סימן כ"ה).

אין אמרי נועם שטייט, י"ש ק'ונה ע'ולמו ב'שעה א'חת איז ר"ת עקיב"א, דאם איז אויך מיט אן אל"ף.[25]

---

23 וז"ל החיד"א ב'שם הגדולים' (מערכת י' אות ד"ש) "וקרא רבינו יצחק מווטא שם הספר 'אור זרוע' על ידי סיבה כמ"ש בספר 'שמות הגיטין' (מ:) וז"ל, "הר"ר יצחק אור זרוע מאוסטרייך חולק דאומר במדרש אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה ס"ת ר' עקיב"ה, א"כ ש"מ דכותבין ליה בה"א ולא באל"ף. ומרוב שמחה שמצא אותו צדיק רמזו באותו פסוק, קרא ה"ר יצחק הנז' הספר שחיבר אור זרוע" עכ"ל.

24 בספרי הפוסקים דנו בשם 'עקיבא', ובספר 'יד אהרן' בשמות (קטו:) בשם 'עקיבא' הביא משם מהר"ש ויטאל דצריך שני גיטין אחד באל"ף ואחד בה"א מפני שיש סמך בפסוקים לשניהם או"ר זרוע לצדי"ק ולישרי' ל'ב שמח"ה ס"ת ר' עקיבא וכתוב (ישעי' מט, כו) 'וגואלך אבי"ר יעק"ב' שהוא אותיות ר' עקיבא באל"ף. וכמדומה שהמנהג שאין כותבין אלא גט אחד בה"א, ונ"ל שכן האמת מאחר שה"א ואל"ף ממוצא אחד" עכ"ד.

[ועי' עוד בטורי זהב (אבהע"ז סי' קכ"ח שמות אנשים) מש"כ עוד בענין שם 'עקיבא'. וע"ע בשו"ת חת"ס (אבהע"ז ח"ב סי' כ"ה) מש"כ בזה].

25 עי' בספר אמרי נועם (ח"ב רמזי חג שבועות דף י"ש ע"ב) שעקיב"א ר"ת י'ש ק'ונה ע'ולמו ב'שעה א'חת. יע"ש.

אדער איז דא וואס זאגן פארקערט, אז ער האט געהייסן קודם ׳עקיבא׳ מיט אן א׳, און נאכדעם (כשיצתה נשמתו באחד לא רצו לקרותו בשם זה) איז עס געווארן מיט א ה׳.

ס׳איז אויך דא וואס זאגן אז שפעטער ווען ער האט געלערנט מיט זיינע פינעף תלמידים איז ער געווארן ׳עקיבה׳ מיט א ה״א.[26]

האדמו״ר מראפשיץ: געווענטליך איז אזוי, א אידישער נאמען קומט מיט אן אל״ף, און א לשון קודש׳ער נאמען קומט מיט א ה״א.

רב דביהמ״ד ברך משה: ווען חנני׳ האב איך שוין אמאל געזוכט, מיין זון ר׳ ליפא הייסט דאך אויך חנני׳, אין די גמרא האב איך טאקע געזעהן ביידע אופנים, אמאל שטייט מיט א ה״א און אמאל שטייט מיט אן אל״ף.

רבינו: אין פסוק שטייט חנני׳ מיט א ה״א, ביי חנני׳ מישאל ועזריה.

א׳ הנוכחים: אויך חנניה בן עזור הנביא (ירמי׳ כח, א).

האדמו״ר מראפשיץ: ס׳איז א נפקא מינה ביי די שמונה עשרה, דארט דארף מען צו וויסן וואספארא פסוק מ׳דארף זאגן, אז עס ענדיגט זיך מיט אן א׳ איז איין פסוק, און אז עס ענדיגט זיך מיט אן ה״א איז א אנדערער פסוק.

רבינו: אין פסוק שטייט חנני׳ מיט אן ה״א.

ס׳איז אזוי, דער מקור פון דעם איז אין ספר קיצור של״ה, און ער שרייבט דארט (תיקון חיבוט הקבר) אז אויב ס׳איז דא נאמען אינעם פסוק, אזוי ווי (דברים לג, ו) יחי ׳ראובן׳ ואל ימות ויהי מתיו מספר, דארף עס שוין נישט זיין בתחילה וסוף א רי״ש און א נו״ן די אותיות פונעם נאמען.[27]

האדמו״ר מראפשיץ: די פסוקים ביי שמונה עשרה קען מען זיך אליינס אויסוועהלן וואס מ׳ווייל, צי דאס האט א מקור וואספארא פסוק צו זאגן. מ׳זעהט דאך אין די סידורים אלע ברענגען די זעלבע פסוקים.

רבינו: מ׳קען זיך אליינס אויסוועהלן, ס׳איז נישט קיין הלכה למשה מסיני.

אין זרע קודש פ׳ שמות דערמאנט ער דאס ענין פון די פסוקים ביי די שמונה עשרה, ער זאגט אז דער פסוק מיט די אותיות פונעם נאמען תחילה וסוף, דאס איז מקדש דעם שם האדם.[28]

א׳ הנוכחים: דארט אין קיצור של״ה ברענגט ער פון א ספר בן ציון (נדפס באמסטערדאם שנת ת״ן), און ער האט אויף די נעמען יעדע איינע אנדערש, למשל אויף ״יונה׳, ׳ירמיה׳, ׳ישעיה׳, האט ער אויף יעדן א אנדערן פסוק, און ער ברענגט אז מ׳האט זיך אזוי געפירט, ער ברענגט אויף ׳ישראל׳ שטייט אין אלע סידורים ׳ימין ה׳ רוממה ימין ה׳ עושה חיל׳ (תהלים קיח, טו), און ער ברענגט אן אנדערן פסוק ׳יראו מה׳ כל הארץ ממנו יגורו כל יושבי תבל׳ (תהלים לג, ח).

ס׳איז דא א ספר תפארת ישראל פון א תלמיד פון בעש״ט, שרייבט ער אז ער איז אויפגעשטאנען מיט א פסוק, וואס דאס איז דאך א נבואה קטנה אז מ׳שטייט

---

26 עיי׳ בספר צבי לצדיק כ׳ דבר נחמד דלדעתו יש לומר דלאחר שלימד חמשת תלמידים אלו שמהם יצאה תורה, הנה נתעלה להיקרא עקיבה בה׳ לרמוז לה׳ התלמידים.

וכ׳ רמז לזה דפסוק הנ״ל ״אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה״ יחד עם פסוק שלאחריו ״שמחו צדיקים בה׳ והודו לזכר קדשו״ הם בגימטריא (5992) ״רבי מאיר רבי שמעון רבי יהודה רבי יוסי רבי אלעזר רבי עקיבא רבי עקיבה״. ונשתנה שם עקיב״ה למעליותא להיות הוא מפורש יוצא באתוון ס״ת כנ״ל, והאתוון הנותרים (1324) גימטריא שמות חמשת התלמידים עם שם רבם הקדום ״מאיר שמעון יהודה יוסי אלעזר ועקיבא״. ונקראים החמש תלמידים בשם ׳ישרי לב׳ דייקא להיותן היפך התלמידים הקודמים שלא נהגו כבוד זה בזה, ופגעה בהם מדת הדין בל״ב ימי הספירה, משא״כ הנהו חמש תלמידים שחלקו כל אחד כבוד לחבירו והלך עם חבירו ביושר לבו, לכן נקראים ישרי לב ו״שמחה״ אותיות ׳חמשה״ עוד רמז להנ״ל דיום ל״ג בעומר״ בגי׳ ״רבי עקיב״ה״ להורות שביום זה נתעלה להיקרא בה׳. עי״ש באריכות בדבריו.

ויש לציין שבס׳ מגלה עמוקות (פר׳ ויקרא) כתב שמשנה גימטריא רבי עקיב״א [עם אל״ף].

27 עי׳ שם בקיצור של״ה: ומי שאומר בחייו כל יום פסוק א׳ המתחיל בתחילת אות משמו ומסיים בסוף אות משמו דהיינו אותו השם העולה עמו לס״ת שהוא שם הקוד, שר״ל כגון למי שקורא איצק וקורין אותו לס״ת יצחק צריך להתחיל הפסוק ביוד ולסיים בקוף, וכן כולם ומכ״ש למי ששמו נמצא בפסוק עצמו כגון שלום או דן או ראובן שאין צריך לסיים בסוף שמו, ומי שאומר פסוק כנ״ל הוא סגולה שלא לשכוח שמו, ובס׳ בן ציון נדפסו שמות בן אדם, ע״כ אמרתי בלבי להתעיקם הנה לזכות בו הרבים ויאמר אותו בשמונה עשרה קורם יהיו לרצון בסוף התפלה.

28 עי׳ שם בספה״ק זרע קודש פ׳ שמות (ד״ה ואלה שמות): כי כתיב נפש חי׳ הוא שמו, כי השם של אדם רומז על בחי׳ חיותו שיש לכ״א מישראל חלק אלקי קדוש, ואת זה לעומת זה עשה אלקים, וח״ו כשהס״א מתגברות נופלים שמות בנ״י בגלות בין הס״א ואוה״ע, ולכן תיקנו לנו קדמונינו לומר בסוף תפילת י״ח פסוק שרומז בו שמו של אדם, שהפסוק מתחיל ומסיים באותיות התחלת וסיום שמו, שבזה הכח יקח את שמו מבין הסט״א שלא יהי׳ בגלות ביניהם, רק יהי׳ שמו רק בקדושה.

אויף מיט א פסוק (ברכות נה:), האט ער געזאגט דאס איז דאך מיין פסוק, ער האט געהייסן ישראל, און ער האט געזאגט אזוי ווי ס'שטייט אין ספר בן ציון, נישט אזוי ווי ס'שטייט אין די סידורים.[29]

האדמו"ר מראפשיץ: למשל אויף משה איז דא אזויפיל פסוקים, גוטע פסוקים פון הלל, און מ'זאגט עפעם אזא אינטערסאנטע פסוק.

רבינו: 'מן המיצר קראתי קה ענני במרחב קה' (תהלים קיח, ה)?

האדמו"ר מראפשיץ: ניין, איך זאג אן אנדערן פסוק, אין סידור שטייט א פסוק 'מחשבות בעצה תכון ובתחבולות עשה מלחמה' (משלי כ, יח).

אינטערסאנט צי עס האט אן ענין אדער מ'קען זיך אויסוועהלן?

רבינו: מ'קען זיך אויסוועהלן.

א' הנוכחים: אויף ליפא האב איך געטראפן א פסוק 'לך אזבח זבח תודה ובשם ה' אקרא' (תהלים קטז, יז). אדער 'לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא' (שמות כג, כו) אין פרשת משפטים. ביידע הייבן זיך אהן מיט א ל' און ענדיגט זיך מיט אן א'.

האדמו"ר מראפשיץ: אז מ'קען זיך אליינס וועהלן איז דא אסאך פסוקים.

רבינו: יא, ס'איז נישט משנה, [ואמר בצחות] די פרשה פון די תפילין דאס קען מען זיך נישט אויסוועהלן...

רב דביהמ"ד ברך משה: וועד איז דער ספר בן ציון פון וועמען מ'ברענגט נאך.

רבינו: דאס איז נאך א פריער'דיג ספר.[30]

רב דביהמ"ד ברך משה: וועד האט געמאכט דעם קיצור של"ה?

דאס האט דאך נישט דער של"ה אליינס געמאכט.

רבינו: ניין, דער מחבר פונעם קיצור של"ה האט געהייסן רבי מיכל עפשטיין.[31]

א' הנוכחים: נו וואס האט דאס מיטן של"ה?

רבינו: ער האט געזומען רוב זאכן פונעם של"ה, די חלק הנגלה, ס'זאל זיין גרינג צו לערנען, ער שרייבט אזוי אין זיין הקדמה.[32]

ספר
בן ציון
לסימן ורמיון יסודו ובניני על פסוק
(בכל דרכיך דעהו)
בו מצויינים עניינים נאים א' הקדמת למצות
פקודי ה' ישרים ב' התחלות באגרת
לבחורי' נערי' ג' באור טעמי ודקא בנגל ונסתרי'
ד' תהבול מלחטה בשני יצרים ה' זמירות להולכי
ימים וסיחרים ו' חושבי שמות מכרים ביעורת
האל הרוצאתי מהשבתי לפועל אמן פלוני אלמוני
ממשפחת אלימלך אמרתי ה' לקץ צדה תבור
קב ונקי יהלך לפני צדק
באמשטרדם
נדפס בב
כהר"ר נישה בר אברהם
אביגו זצ"ל
יאלפ עזרך מקודש ומציון יסעדך אכ"ק

31 הספר קיצור של"ה חיבר הרב יחיאל מיכל סג"ל עפשטיין זצ"ל בשנת תמ"ג בעיר פיורדא, ולאחר י"ג שנים נדפס על ידו שנית עם 'מהדורא בתרא', ועוד נדפס בחייו בעוד שני מהדורות, והספר נתקבל בתפוצות ישראל, ויש עליו הסכמות מבעל הסמיכות חכמים והגאון בעל הפני יהושע ז"ל.

32 בשער הספר הציב המחבר את מטרתו להעלות על ספר 'הנהגות טובות וישרות אשר יעשה אותם האדם בעה"ז וחי בהם לעולם הבא, ליהנות מזיו יוצר המאורות', בראשונה התכוין להעתיק ולקצר את ספר השל"ה 'רק את הנגלות שבו כדי לרווות צמאון של עניי דעת', שכן ספר זה גדול הכמות ורב האיכות 'בפרט בלימוד חכמת הקבלה ולאו כל מוחא סביל דא', אולם הוא כלל בו גם הגהות וחידושי דינים מספרים חדשים וגם ישנים שנדפסו לאחר הופעת ספר השל"ה 'ונמצאו והוזכרו בהם כמה הנהגות טובות שראויים להודיע להמון עם, ובפרט שהגאון החסיד

---

29 עיי' בס' **תפארת ישראל** (למהרי"ח תלמיד הבעשטה"ק זלה"ה פ' וילך) וז"ל: פעם אחת נפלה לי פסוק בעת הקיצה מן השינה כמו נבואה קטנה, הפסוק שלי יראו מה' כל הארץ וגו' כי שמי ישראל כו' עכ"ל.

30 הספר בן ציון, תפילות ועניני קבלה, פיוטים ושירים, מאת רבי יוסף בן רבי אלימלך מטורבין - פולין ונדפס בעיר אמשטרדם בשנת ת"נ.

ראה העתק שער הספר המצו"ב:

אבער ער האט דארט פון נאך ספרים אויך, ער איז מלקט דארט אסאך הנהגות שוין פון נאכן של"ה.

אז מ'קוקט אריין אין קיצור של"ה טרעפט מען עם נישט, אין אונזער קיצור של"ה שטייט עם נישט, אבער דער ליקוטי מהרי"ח שרייבט אז ס'שטייט אין קיצור של"ה.[33] ווייל אין די גאר אלטע קיצור של"ה שטייט עם יא,[34] כ'האב אמאל געזוכט אזא אלטע באנד פונעם קיצור של"ה וואו ס'שטייט די אלע נעמען.

א' הנוכחים: דער ספר 'בן ציון' איז דער ערשטער וואס ברענגט די פסוקים.

רבינו: דער ארגינעלער מקור צו די סגולה, איז דא וואס צייכענען צי א רש"י אין תנ"ך, אין מיכה (ז, ט) ותושיה יראה שמך, אז די תורה איז מצילו מגיהנום.[35] ס'איז א הוספה צו רש"י דארט.

און ס'איז דא וואס האלטן דאס אלס סגולה אז מ'זאגט דעם פסוק, סתם אזוי אויך ביי סיי וועלכע זאך, אפילו נישט ביי די שמונה עשרה.[36]

*

האדמו"ר מראפשיץ: מיין שוואגער האט געדרוקט דא די זמירות (זמירות לשב"ק סוליצא),[37] און ער שרייבט די פסוקי 'ויתן לך' ביי מלוה מלכה, ס'איז אויסגעקומען אזוי מיין שווער די לעצטע יארן ווען ער האט זיך געוואשן צו מלוה מלכה און ער האט געוואלט האבן א מנין, האט ער זיך תיכף געוואשן, און דער עולם האט געזאגט ויתן לך, וועגן דעם האט ער עס אזוי אריין געדרוקט קודם אתקינו סעודתא און נאכדעם ויתן לך. אבער דער מנהג באמת איז נישט אז ס'קומט ביי מלוה מלכה.

רב דביהמ"ד ברך משה: די אשכנזים זאגן עס נאך פאר הבדלה.[38]

רבינו: נאך הבדלה צי פאר הבדלה, אבער ביי מלוה מלכה קומט עס זיכער נישט.

שושנת יעקב איז אויך אזוי געווארן, מ'פלעגט עס זינגען חודש אדר מוצאי שבת נאך המבדיל בשעת דער פעטער ז"ל האט געזאגט ויתן לך, שפעטער ווען דער פעטער איז נישט געזונט געווען, האט מען עס געזונגען פארן בענטשן ביי שלוש סעודות, במילא איז עס אויך אזוי פארבליבן.

וברכו ברחמ"ז ולאחמ"כ קרא רבינו קר"ש כנהוג

ונפרד רבינו מהם ברב ברכות ושובע שמחות

מוהר"ר ישעיה זצ"ל (הוא בעל השל"ה) נתגדל בקהילות גדולות וחשובות, ולא נודע לו מהנהגות רעות שהתנהגו בישובים, ע"כ לא זכרם ולא כתבם.

33 בס' ליקוטי מהרי"ח (ח"א עמ' קלט) כתב: איתא בסידורים בשם השל"ה, שקודם יהיו לרצון, יאמר פסוק אחד מן התנ"ך המתחיל באות ראשון משמו ומסיים באות האחרון משמו (והוא סגולה שלא לשכוח שמו בשעת הדין).

34 וכ"ה בקיצור השל"ה בסופו. וז"ל: כתב בספר הכוונות בענין חיבוט הקבר, הרשעים אינם יודעים שמם בקבר ומכין אותן וכו' (עי' בספר ראשית חכמה שער היראה פי"ב פ"ב) ומי שאומר בחיים כל יום פסוק א' המתחיל בתחילת אות משמו ומסיים בסוף אות משמו, דהיינו אותו השם העולה עמו לס"ת שהוא שם הקודש וכו', הוא סגולה שלא לשכוח שמו, ע"ש.

ועי' בסידור נהורא השלם שכתב: החפץ שלא ישכח שמו ליום הדין, יאמר קודם יהיו לרצון פסוק המתחיל באות משמו, ומסיים באות אחרון משמו.

35 עה"פ (מיכה ו, ט) לעיר יקרא ותושיה יראה שמך שמעו מטה ומי יעדה, פי' רש"י מכאן שכל מי שאומר בכל יום מקרא המתחיל ומסיים כמו שמתחיל ומסיים שמו, התורה מצילו מגיהנם.

36 בספר טעמי המנהגים (אות צ) מובא: טעם שתקנו לנו הקדמונים לומר בסוף תפילת י"ח פסוק שרומז בו שמו של אדם שהפסוק מתחיל ומסיים באותיות התחלת שמו וסיום שמו, כי השם של אדם רומז על בחי' חיותו שיש לכ"א מישראל חלק אלקי קדוש. ואת זה לעומת זה עשה אלקים וה"ו כשהס"א מתגברת נופלים שמות בנ"י בגלות בין הס"א ואוה"ע, ובזה שאומר הפסוק בסוף תפלת י"ח שמתחיל ומסיים באותיות התחלת וסיום שמו בזה הכח יקח את שמו מבין הסט"א שלא יהיה בגלות ביניהם ויהיה שמו רק בקדושה (זרע קודש).

ועוד כתב שם (בהגה"ה): כתב בספר משפט צדק בשם הסידור שחיבר המקובל הגדול מוהר"ר הירץ וצלל"ה, קבלה בידינו אשר פסוק המתחיל בשם איש דהיינו כמוני ששמי נפתלי נ' בראשו י' בסופו והיינו פסוק "נדבות פי רצה נא ה' ומשפטיך למדני" טוב להזכירו בדרך ההולך או עסק את עמיתו הן בלימוד הן בכל חפץ. עי' בספר דעת תורה (א"ח סי' קנו א).

37 שי"ל ע"י מכון 'תפארת אבות' בהנהלת הגה"צ רבי יעקב ישראל ישורון רובין שליט"א אדמו"ר מסוליצא, פאראקאווע.

38 עי' אשל אברהם - בוטשאטש (סי' רצ"ט) לומר פסוקי ויתן לך דוקא אחר הבדלה, שכיון שאצל רוב בני אדם אין הפסוקים של ויתן לך שגורים, וצריכים לאומרם מתוך הספר, על כן יאמרוה אחר שכבר בירך בורא מאורי האש שלא ליהנות מהאור קודם שבירך עלי', וכ"כ בשע"ת (סי' תקצ"ט) וכן הוא בדעת תורה (סי' רצ"ה).

ובסידור האריז"ל לר' שבתי כ' שהאריז"ל כשהי' בין האשכנזים הי' אומרה בציבור קודם הבדלה, וכשלא הי' עמהם הי' אומרה בביתו אחר הבדלה, ועיי"ש שהראה המקור לומר ויתן לך בזוה"ק בראשית, והוא בהקדמת זוה"ק (דף י"ד ב), ושם משמע שצריך לאומרה בציבור שכ' וז"ל: ואינן (הנשמות החוזרים לגיהנם) מקיימין על ההוא בר נש כל ברכאן דקא אמרי צבורא ויתן לך וגו' ברוך אתה בעיר וגו' ע"ש.

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
קהל יטב לב
ד'סאטמאר
Central Office: 58 Lee Ave. Brooklyn NY 11211
Tel: 718-302-6720 / Fax: 718-486-3673

בס"ד

זמני השבת

שב"ק פרשת תזריע

בצל הקודש של עטרת ראשינו

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בהיכל בית מדרשינו הגדול

ווילאמסבורג יצ"ו

תפלת מנחה עש"ק
45 סדנס אחר נקי הדלה"נ
בשעה 8:00

עריכת השלחן הטהור
ביחד עם בחורי תפארת ישראל לצעירים
20 מינוט אחר התפלה

אמירת תהלים
שב"ק בבוקר
בשעה 7:15

תפלת שחרית
כנוסח ושמע
בשעה 9:30

דרשת שבת הגדול
בסוגיא דדבר שיש לו מתירין
(ביצה ב, פסחים נט, מעילה נא)
בשעה 5:45 אחה"ד

מנחה וסעודה שלישית
45 סדנס אחר נקי הדלה"נ
בשעה 8:00

הנהלת הקהלה

מַה יָּדִידוּת מִגְּיָחֲתֵךְ, אֲחוֹת שַׁבָּת הַמַּלְכָּה!

בס"ד

היכל התורה

היכל לב אהרן

בכתמ"ד דק"ק ויזא"ק מש"ד מאטמא"

מאטשעטשעש יצ"ו

לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִ"ד

בקול צהלה ורנה, שפתינו בהאי שעתא תרננה, ברכת מזל טוב בחדוה ובשירה, ענבי הגפן בענבי הגפן דבר יפה ונאה, לכבוד ידידינו הנכבד הנודע לתהלה, המרבה פעלים לבניית ההיכל התורה בהדרה, ובדעת ובתבונה, בכל עת ועידן עומד לימינינו וידיו נכונה

ל"ך ידידינו היקר כש"ת המוכתר בכל מדה ומעלה, אוצר כלי חמדה וסגולה

הרבני הנגיד המפואר

יחזקאל חזד בערקאוויטש

הי"ו

יו"ר הנהלת מוסדותינו וומסב"ג

עמוד התווך ושותף בהיכל לב אהרן
לכבוד של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחתו בקשרי החיתון נעשו יפות

בנישואי בתו הכלה החשובה שתחי'

עב"ג הבה"ח עדיו לגאון ולתפארת כליל המעלות והמדות

כמר **עזריאל** נ"י

בן הרבני הנכבד **משה חי"ל גוטטמאן** הי"ו

ענבי הגפן בענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל

עטרת זקנים

הרבני החסיד המפואר ר' **אברהם יעקב בערקאוויטש** הי"ו
הרבני החסיד המפואר ר' **משה יוסף מיטטעלמאן** הי"ו

לשמים פרושות כפינו, ימלא ה' משאלותינו שישמע תמיד ששון ושמחה באהלו, נחת ושמחה בגבולו, ויה"ר מלפני אבינו שבשמים, שירווה נחת בכפלים, בביתו יהא תמיד שורה, אך שמחה ואורה, בכל הברכות האמורות בתורה, עדי נזכה לביאת בן דוד גואלינו במהרה בימינו

המברכים בכבוד רב

הנהלת היכל 'לב אהרן'

